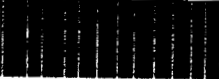

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ

นายเรวัต
ฉ่ำเลิศสุข

	วท344.00 1760น
34A0090581	
Title : มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครอง งานอันเป็นสาธารณสมบัติ	
หอสมุดและศูนย์สนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
พ.ศ. 2535

**LEGAL MEASURES CONCERNING THE PROTECTION OF
WORKS IN PUBLIC DOMAIN**

MR. RAEWAT LAMLETSUK

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
of the Degree of Master of Laws
DHURAKIJPUNDIT UNIVERSITY**

1992

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ**
LEGAL MEASURES CONCERNING THE PROTECTION OF WORKS IN
PUBLIC DOMAIN

โดย **นายเรวัต ลำเลิศสุข**

สาขาวิชา **นิติศาสตร์**

อาจารย์ที่ปรึกษา **ศ.ไชยยศ เหมะรัชตะ**

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม **ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข**

ให้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

		ประธานกรรมการ
(ศ.คณิ่ง ฤาไชย)		
	ดร.อภิชาติ	กรรมการผู้แทนคณาจารย์มหาวิทยาลัย
(อาจารย์กมลมิตร วุฒิจำนงค์)		
		กรรมการ
(อาจารย์ปริญญา ศิมดวง)		
		กรรมการ
(มศ.ดร.พิสวาท สุนทรพันธุ์)		
		กรรมการ
(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)		
		กรรมการ
(ศ.ไชยยศ เหมะรัชตะ)		

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....
(**ศ.ดร.ประเสริฐ วิทยารัฐ**)

วันที่ **เดือน** **พ.ศ.**

กิติกรรมประกาศ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ไชยยศ
เหมะรัชตะ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และท่านอาจารย์ ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข
แห่งมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและได้ให้คำแนะนำ
อันมีค่ายิ่งจนทำให้ผู้วิจัยจัดทำวิทยานิพนธ์ เสร็จสมบูรณ์

การจัดทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากท่านศาสตราจารย์คณิง ภาไซ
ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์นี้ โดยให้ข้อคิดเห็นอีกทั้งคำแนะนำอันเป็น
ประโยชน์มากมาย จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

อีกทั้งท่านอาจารย์ ปริญา ดิณฑุง ผู้นิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง
ช่วยทำงานในตำแหน่งผู้ช่วยผู้นิพากษาศาลฎีกา และท่านอาจารย์กมลมิตร วุฒิจำนงค์ แห่ง
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำซึ่งเป็นประโยชน์ในการจัดทำ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ในการตรวจความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศวาท สุขชนพันธ์ แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งได้สละเวลา
อันมีค่ายิ่งและได้ให้คำแนะนำพร้อมทั้งข้อคิดเห็น ถ้าปราศจากความกรุณาเช่นนี้ วิทยานิพนธ์ของ
ผู้วิจัยจะสำเร็จลงมิได้

ด้านการหาข้อมูลรวมทั้งตำราต่างประเทศ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากคุณสมพล
พรพัฒน์เลิศกุล หัวหน้างานกฎหมาย กองนิติการ กรมศิลปากร

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณคุณอาจารย์ บิดามารดา น้องทุกคน และคุณไสสสะอาด
ล้ำเลิศสุข รวมทั้งมิตรสหายที่ได้สนับสนุนและเป็นกำลังใจจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ
ลุล่วงด้วยดี

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทนำ	ง
บทที่	
1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับลิขสิทธิ์	1
1. ประวัติกฎหมายลิขสิทธิ์	1
1.1 สมัยโบราณ	1
1.2 สมัยกลาง	2
1.3 สมัยประดิษฐ์แทนพิมพ์จนถึง	
อนุสัญญาลิขสิทธิ์นานาชาติ	3
(1) ประเทศเยอรมัน	4
(2) ประเทศฝรั่งเศส	6
(3) ประเทศอังกฤษ	8
(4) ประเทศสหรัฐอเมริกา	11
1.4 พัฒนาการการก่อตั้งอนุสัญญาเบอร์น์จนถึงปัจจุบัน	12
2. เหตุผลในการคุ้มครองลิขสิทธิ์	13
3. ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์	17
3.1 ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ผู้สร้างสรรค์	17
3.2 ระบบแองโกลแซกซอน	19
3.3 ระบบสังคมนิยม	21
3.4 ระบบกฎหมายประเทศกำลังพัฒนา	22
4. กฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศไทย	23
5. ลักษณะของกฎหมายลิขสิทธิ์โดยทั่วไป	26

2	อายุความคุ้มครองลิขสิทธิ์	28
	1. อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ประเภทต่าง ๆ	28
	2. การนับระยะเวลาเริ่มต้นของอายุแห่งการ คุ้มครองลิขสิทธิ์	34
	2.1 นับแต่สร้างสรรค์งานขึ้น	34
	2.2 นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย	35
	2.3 นับแต่ได้การโฆษณาเป็นครั้งแรก	35
	3. การนับระยะเวลาสิ้นสุด.....	35
	4. ผลแห่งการที่อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลง	36
3	การคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ	38
	1. ความหมายของงานอันเป็นสาธารณสมบัติ	38
	2. ความแตกต่างระหว่างสาธารณสมบัติ ของแผ่นดินกับงานอันเป็นสาธารณสมบัติ	39
	3. เหตุผลในการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ	41
	4. ประเภทงานอันเป็นสาธารณสมบัติที่ได้รับ การคุ้มครอง	43
	5. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองงาน อันเป็นสาธารณสมบัติในประเทศไทย	80
4	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	84
	บรรณานุกรม	88
	ประวัติผู้แต่ง	90

วิทยานิพนธ์	มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ
ชื่อนิติกร	นายเรวัต ล้ำเลิศสุข
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ อาจารย์ ดร. นีรพันธุ์ พาลุสุข
ภาควิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2535

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ (works in public domain) โดยที่เมื่องานสร้างสรรค์ได้สิ้นสุดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์แล้ว งานนั้นย่อมตกเป็นสาธารณสมบัติ ประชาชนย่อมสามารถใช้สอยประโยชน์ในงานสร้างสรรค์โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมหรือเสียค่าตอบแทนแก่เจ้าของลิขสิทธิ์แต่อย่างใด

โดยที่พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ อันได้แก่ งานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และงานซึ่งหมดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ เนื่องจากได้มีการนำเอางานอันเป็นสาธารณสมบัติไปใช้สอยประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการทำซ้ำ ตัดแปลง หรือนำออกโฆษณา จนกระทั่งทำให้งานดังกล่าวได้รับความเสียหาย รวมทั้งทำให้ผู้สร้างสรรค์ต้องเสื่อมเสียชื่อเสียงไปด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521

เพื่อให้ความคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติอาจทำให้ประชาชนสับสนในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้นจึงควรตรากฎหมายพิเศษเพื่อคุ้มครองงานดังกล่าว

Thesis Title Legal measures concerning the protection of works in
 public domain
Name Mr. Raewat Lamlertsuk
Thesis Advisor Professor Chaiyos Hemarajchata
 Dr. Phiraphan Phalusuk
Department Law
Academic Year 1992

ABSTRACT

This thesis aims to study the measures concerning the protection of works in public domain. As once the term of the exploit them without the consent and without paying the remuneration to owner of copyright works.

As the exploitation of works in public domain mutilates the works and defames the creator's reputation by duplicating, modifying and publishing.

However, the repeal of the Copyright B.E. 2521 to protect the works in public domain perplexs the people in the application of law. Therefore it is suitable to enact the law to protect the works in public domain.

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับลิขสิทธิ์

1. ประวัติกฎหมายลิขสิทธิ์

1.1 สมัยโบราณ (Antiquity)

เป็นยุคที่เริ่มจากอารยธรรมตะวันตกในกรีกโบราณและในโรม ยุคนี้เป็นยุคสังคมเศรษฐกิจทาส สภาพชีวิตเศรษฐกิจคือ งานเกษตรกรรมในระบบนาผืนใหญ่ที่มีเจ้าที่ดิน ซึ่งชีวิตของผู้ประพันธ์ทั้งหลายในยุคนั้นมิได้ถือว่าตนเขียนงานเป็นอาชีพแต่ถือว่าตนเป็นครูและเป็นนักปรัชญา เช่น เพลโต ยูคลิด เป็นต้น และแม้ว่าจะมีนักประพันธ์บางคนถือว่าตนเป็นนักประพันธ์ก็ตาม แต่เขาถือว่าสิ่งที่ได้สร้างสรรค์งานประพันธ์ก็เพื่อหวังในชื่อเสียงและการยอมรับในสังคมมากกว่าที่จะเขียนขึ้นเพื่อจะได้เงินมาเลี้ยงชีวิตของเขา แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีความคิดเห็นเป็นไปในทางตรงกันข้าม ซึ่งปรากฏหลักฐานในจดหมายที่ซีเซโร (Cicero) นักปราชญ์กรีกที่ได้อ้างไปถึงแอตติอุส โดยได้เขียนสรรเสริญในความสามารถของแอตติอุสที่เขาขายบทปาฐกถาให้กับลิคาริอุสได้สำเร็จ และจะเสนอขายงานเขียนชิ้นอื่นๆให้กับลิคาริอุสด้วย โดยที่คำว่า "ขาย" (Vendere) ในภาษาละตินมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า "ขาย" (Selling) ในภาษาอังกฤษสมัยใหม่ โดยอาจแปลความหมายได้เป็นสองนัย กล่าวคือ ความหมายแรกหมายถึง การขายเพื่อแลกกับเงิน และอีกความหมายหนึ่งก็คือ การพิมพ์โฆษณาเพื่อขายความคิด ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับแนวความคิดของนักประพันธ์ชาวกรีกนามว่า "มาร์เซียล" ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นไว้ในกาพย์บทหนึ่งของเขาว่า

" ท่านผู้อ่านคงพอใจมากที่ได้อ่านบทประพันธ์ยาวๆ และคงถามหาบทกลอนอื่นๆอีก แต่ว่าลูปูล (เจ้าหนี้) ได้ทวงถามดอกเบี้ยช้า และเหล่าข้าทาสของข้าก็ทวงถามค่าแรง ท่านผู้อ่านละจ่ายเสียบ้าง ไยยังคงเงยบออยู่หรือทำเป็นไม่ได้ยิน " ¹

¹ Martial, Epigram XI, cited by Stephen M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Rights, (London : Butterworth, 1983), p. 13-14.

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าในยุคโบราณนี้ แม้จะมีนักประพันธ์บางคนที่ยุ่งหวังผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่มีการพัฒนาเพียงพอที่จะนำไปสู่แนวความคิดของ "สิทธิของผู้ประพันธ์ในงานที่สร้างสรรค์" อย่างไรก็ตาม แม้ในสมัย Republic จะมีการบัญญัติกฎหมาย และแม้ในประมวลกฎหมายจัสติเนียน (Justinian Code) เองก็มิได้กล่าวถึงสิทธิในทางเศรษฐกิจ (Economic Right) ใดแต่อย่างใด ส่วนสิทธิทางจิตใจหรือธรรมสิทธิ (Moral Right) เป็นสิทธิที่ได้รับการเน้นอย่างจริงจังในยุคนี้

1.2 สมัยกลาง (Middle Ages)

เป็นยุคที่ยังไม่มีการคุ้มครองลิขสิทธิ์ เพราะสภาพของสังคมในยุคนี้ยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของศาสนาจักร งานเขียนที่ปรากฏออกมาในยุคนี้จึงเป็นงานของศาสนาในสำนักนักบวชแต่ไม่อาจทราบได้ว่างานที่ปรากฏนั้นเป็นงานประพันธ์ของผู้ใด ซึ่งโดยที่แท้จริงแล้วอาจเป็นผลงานประพันธ์ของพระรูปใดรูปหนึ่ง นอกจากนี้รูปแบบของงานประพันธ์ในยุคนี้จะมีลักษณะเป็นรูปกึ่งการเมือง ซึ่งผู้ประพันธ์มุ่งหวังให้มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวางมากกว่าที่จะมุ่งหวังในทางพาณิชย์ และด้วยเหตุที่ผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นพระซึ่งมักถือสัจย์ว่า จะอยู่อย่างยากจนจึงไม่สนใจในเรื่องเงินที่จะได้รับ

ในยุคนี้ได้เกิดคดีสำคัญขึ้นคดีหนึ่งที่พิพาทกันระหว่าง นักบุญโคลัมบากับเจ้าอาวาสฟินเนีย โดยพิพาทกันด้วยเหตุที่นักบุญโคลัมบาคัดลอกบทสวดอธิษฐานไป และเจ้าอาวาสฟินเนียได้ขอให้คืนสำเนาบทสวด เพราะเป็นการคัดลอกโดยมิได้รับอนุญาต คดีนี้ กษัตริย์ Demott ได้พิพากษาเป็นคุณแก่ผู้ประพันธ์ว่า "ลูกวัวตกแก่แม่วัว สำเนาหนังสือตกแก่หนังสือ" นอกจากนี้คดีสำคัญนี้แล้ว คดีลิขสิทธิ์อื่นๆก็ได้ปรากฏ ทั้งนี้เป็นเพราะส่วนใหญ่ที่มีการนำเอาบทกลอนไปอ่านในที่สาธารณะ การบอกกล่าวเล่าเรื่องจะเป็นลักษณะการบอกเล่าทางจารีตประเพณี ซึ่งบอกเล่ากันมาก่อนเป็นนวนิยายโดยนักกลอนพเนจร การที่มีต้นฉบับจึงมีน้อย ²

² Ibid., p. 14-15.

1.3 สมัยประดิษฐ์แท่นพิมพ์จนถึงอนุสัญญาลิขสิทธิ์นานาชาติ

ในศตวรรษที่ 15 โจฮัน กุทเทนเบอร์ก (Johann Gutenberg) วิศวกรชาวเยอรมันได้ประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ชนิดเคลื่อนที่ได้ (moveable type) ได้ถูกจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ทรัพย์สินทางปัญญา เพราะการประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ที่เคลื่อนที่ได้เป็นผลให้มีการเผยแพร่กันอย่างกว้างขวางในยุโรป กล่าวคือ ในการเผยแพร่จากต้นฉบับจะใช้วิธีพิมพ์งานแทนการใช้วิธีคัดลอกด้วยมือตั้งแต่เดิมมา นอกจากนี้ เมื่อมีการพัฒนาในด้านการพิมพ์เกิดขึ้น ต้นทุนการผลิตหนังสือก็ลดลงแต่เดิมเป็นเหตุให้งานต้นฉบับได้ถูกจัดพิมพ์ต่อสาธารณชนและมีการซื้อขายหนังสือที่เกิดจากการพิมพ์กันทั่วไป และสามารถทำกำไรให้แก่ผู้สร้างสรรค์งานสร้างสรรค์ทางปัญญาจึงกลายมาเป็นการค้า ในขณะเดียวกันกับการประดิษฐ์เครื่องพิมพ์นั้นก็เกิดอาชีพนักธุรกิจสิ่งพิมพ์ขึ้น โดยบุคคลเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการเกี่ยวกับการเผยแพร่สิ่งพิมพ์แบบครบวงจร นับตั้งแต่การจัดพิมพ์ (Printing) การโฆษณา (Publishing) และการขาย (Selling) และเพื่อที่จะให้ได้ผลกำไรมากๆ นักธุรกิจสิ่งพิมพ์ได้หาวิธีการต่างๆ ในการพิมพ์หนังสือให้ได้มาก ๆ โดยใช้ต้นทุนให้ต่ำลง ปรากฏว่าเมื่อการพิมพ์หนังสือสามารถทำกำไรให้แก่ผู้พิมพ์ทำให้เกิดการตื่นตัวในการแข่งขันกันพิมพ์หนังสือ ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดศตวรรษที่ 15 การคัดลอกเลียนงานของบุคคลอื่น ๆ จึงเกิดมีมากขึ้น

ในขณะเดียวกัน ผู้มีอำนาจในบ้านเมืองในสมัยนั้นในประเทศภาคพื้นยุโรปและประเทศอังกฤษได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาในการพิมพ์และเผยแพร่หนังสือ และเห็นว่า การพิมพ์เผยแพร่หนังสือจะมีอิทธิพลต่อความคิดทางการเมืองและการพัฒนาสังคมเป็นอย่างมาก จึงได้มีแนวความคิดที่จะประโยชน์จากการพิมพ์ให้เป็นผลดีแก่ตนโดยการบัญญัติเป็นกฎหมายให้สิทธิพิเศษหรืออภิสิทธิ์ (Privileges) ในการพิมพ์เผยแพร่งานแก่ผู้พิมพ์บางกลุ่มเท่านั้น ลักษณะของอภิสิทธิ์นี้คล้ายคลึงกับสิทธิในลิขสิทธิ์สมัยใหม่อยู่สามประการคือ

1. มีการให้สิทธิแต่ผู้เดียวในการทำซ้ำและจำหน่าย
2. สิทธินั้นมีระยะเวลาจำกัด
3. การแก้ไขในเรื่องการละเมิดสิทธิ คือ การปรับและยึด ทรัพย์สิน

ที่เป็นเหตุให้เกิดการละเมิด และในบางครั้งก็ให้ใช้ค่าเสียหาย

ในระยณะนี้ถือได้ว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของแนวความคิดและพัฒนาการของกฎหมายลิขสิทธิ์ เป็นที่ยอมรับกันว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษถือได้ว่าเป็นแม่แบบของแนวความคิดในทางปรัชญาของกฎหมายลิขสิทธิ์ทั้งในระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรปและระบบกฎหมายคอมมอนลอร์ กล่าวคือ แนวความคิดแรกตั้งอยู่บนพื้นฐานสิทธิในการทำสำเนา ซึ่งเริ่มต้นในประเทศอังกฤษโดยกำเนิดจาก Statute of Anne 1709 นับเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกของโลก และเป็นแม่แบบในประเทศที่ระบบกฎหมายคอมมอนลอร์ ส่วนแนวความคิดที่สองคือ สิทธิของผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศฝรั่งเศสสร้างขึ้น และใช้ในกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรปหรือระบบประมวลกฎหมาย แต่กระแสความคิดทั้งสองนี้เริ่มเข้าใกล้กันยิ่งขึ้น ในสมัยที่มีการสถาปนาระบบอนุสัญญาเบอร์น ซึ่งเป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศฉบับแรกที่ว่าด้วยลิขสิทธิ์³

ประวัติศาสตร์ในยุคนี้สามารถแบ่งแยกพิจารณาเป็นรายประเทศได้ดังต่อไปนี้

(1) ประเทศเยอรมัน

เป็นประเทศแรกที่มีการสร้างเครื่องพิมพ์ชนิดเคลื่อนไหวเป็นแห่งแรกของโลก การคุ้มครองผู้พิมพ์และผู้ขายหนังสือจึงเป็นเรื่องเร่งด่วน และตามประวัติศาสตร์นั้นการให้อิทธิสิทธิครั้งแรกได้มอบให้แก่โยฮันน์ วอน สเปเยอร์ ในเมืองเวนิซ ซึ่งเป็นอำนาจผูกขาดในลักษณะทั่วไป หรืองานเพียงจำนวนหนึ่งแก่ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา และได้มีการให้อิทธิสิทธิแก่ผู้ประพันธ์งานรวมทั้งศิลปินด้วย

การคุ้มครองอิทธิสิทธิในประเทศเยอรมันนั้นได้มีการกำหนดเงื่อนไขไว้ด้วยว่า จะต้องมอบหนังสือให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนระยะเวลาคุ้มครองอิทธิสิทธิการมีกำหนดเวลาดังแต่หนึ่งถึงสิบปี ซึ่งวัตถุประสงค์ของการมอบอิทธิสิทธิก็คือ

³ Stephan M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Right, p.15-16.

เป็นการช่วยให้ผู้พิมพ์และผู้โฆษณาได้คืนซึ่งผลกำไรที่เขาได้ลงทุนไป แต่อย่างไรก็ตาม มีปัญหาในทางปฏิบัติในการที่จะให้อภิลิขิตต่อเมื่อผู้โฆษณาสามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ประพันธ์ได้ให้ความยินยอม

การเปลี่ยนแปลงความคุ้มครองจากการให้อภิลิขิตเป็นการให้ลิขสิทธิ์นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงค่อยเป็นค่อยไปมิใช่ด้วยการปฏิวัติอย่างในประเทศฝรั่งเศสและการพัฒนาการของระบบการให้อภิลิขิตในเยอรมันมีลักษณะแตกต่างจากฝรั่งเศสและอังกฤษ กล่าวคือ ในฝรั่งเศสและอังกฤษนั้นการได้รับอภิลิขิตใช้ได้ทั่วประเทศ แต่ในเยอรมัน อภิลิขิตของผู้โฆษณาใช้ได้แต่เฉพาะแคว้นหรือในรัฐที่มีการให้อภิลิขิตจากเจ้าผู้ครองนคร ทั้งนี้เพราะในยุคนี้เยอรมันประสบความล้มเหลวจากการสร้างรัฐชาติ (Nation State) ซึ่งแตกต่างกับอังกฤษและฝรั่งเศสในขณะนั้นที่สร้างชาติเป็นปึกแผ่นแล้ว และด้วยเหตุที่ลักษณะของเยอรมันเป็นแคว้นจำนวนมาก จึงเกิดการลอกเลียนวรรณกรรมอย่างมากมาย และในช่วงศตวรรษที่ 18 และต้นศตวรรษที่ 19 เป็นช่วงที่วรรณคดีของเยอรมันกำลังแบ่งบาน มีกวีชั้นนำผู้มีนามว่า ไวลฟ์กัง ฟอน เกอเต้ ซึ่งได้แสวงหาความคุ้มครองให้แก่ผู้โฆษณาของเขาด้วยการรับมอบอภิลิขิตถึง 39 ชิ้น และด้วยลักษณะของการแบ่งเป็นรัฐหรือแคว้นเช่นนี้ เป็นผลให้เยอรมันมีความพยายามที่จะทำให้ลิขสิทธิ์เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเหนือระดับชาติ โดยมีการทำความตกลงพหุภาคีระหว่างรัฐต่าง ๆ ในเยอรมัน ในปี ค.ศ. 1832 สมาพันธ์แห่งรัฐเยอรมัน (Deutscher Bund) ได้ให้หลักประกันในเรื่องถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกัน (Reciprocity) เพื่อร่วมกันคุ้มครองอภิลิขิตระหว่างรัฐ ต่อมาในปี ค.ศ. 1845 ได้ขยายอายุเป็น 30 ปี นับแต่ผู้ประพันธ์ถึงแก่ความตาย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นแห่งสนธิสัญญาระหว่างรัฐว่าด้วยลิขสิทธิ์ และอายุที่กำหนดให้คุ้มครองมีระยะเวลายาวกว่าอายุของผู้ประพันธ์ก็ได้

เมื่ออาณาจักรเยอรมัน (อาณาจักรไรท์) ได้เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1871 รัฐต่าง ๆ ในเยอรมันจึงได้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์จึงตกเป็นหน้าที่ของรัฐบาลกลาง ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ก็ได้ตราขึ้นในปีเดียวกัน

(2) ประเทศฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศสเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ที่ประสบปัญหาในเรื่องความเสี่ยงภัยของผู้ลงทุนในการพิมพ์หนังสือ เพราะเหตุที่มีการลักลอบเลียนแบบต้นฉบับ ผู้พิมพ์โฆษณาจึงแสวงหาความคุ้มครองจากการขอลิสิทธิจากฝ่ายปกครอง แต่สำหรับลิขสิทธิ์ในฝรั่งเศสในยุคนั้น สอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องสิทธิปัจเจกชน (Individual Rights) ท กล่าวคือ มิได้รับลิขสิทธิ์ในลักษณะทั่วไป แต่ในเรื่องการขอรับลิขสิทธิ์เพื่อให้มีการประกันเป็นส่วนตัว โดยห้ามมิให้ผู้อื่นพิมพ์หรือลอกเลียนหนังสือเล่มนั้นๆ โดยเฉพาะลักษณะการประกันส่วนตัวเช่นนี้ได้กลายเป็น "สถาบัน" ในการคุ้มครองอุตสาหกรรมขึ้นเพื่อชดเชยต้นทุนของผู้ขายหนังสือ และการเสี่ยงภัยทั้งหลายในทางพาณิชย์หากมีการทำเลเมิดผู้ละเมิดจะต้องถูปรับ และในยุคนั้นผู้พิมพ์ได้ก่อตั้งสมาคมการค้าซึ่งต่างต้องเป็นสมาชิกเพื่อจะได้สิทธิในการพิมพ์และโฆษณาหนังสือ

ในปี ค.ศ. 1537 ระบบลิขสิทธิ์ได้นำมาใช้ตรวจตัด (censorship) หนังสือ ต่อมาในปี ค.ศ. 1547 มีพระบรมราชโองการห้ามพิมพ์หนังสือที่เกี่ยวกับคัมภีร์จนกว่าจะได้รับการตรวจตราจากสถานเทวศาสตร์แห่งปารีส และในปี ค.ศ. 1565 ได้มีกฎหมายการพิมพ์สิ่งใดๆ ที่มีตราของผู้สำเร็จราชการ ในกรณีนี้หากฝ่าฝืนโทษที่ได้รับคือการตายสถานเดียวด้วยวิธีการแขวนคอหรือรััดคอ

ในระยะต้นศตวรรษที่ 18 ได้เกิดความขัดแย้งระหว่างร้านขายหนังสือในกรุงปารีส กับร้านขายหนังสือในชนบท เพราะร้านปารีสได้ลิขสิทธิ์ เพียงส่วนน้อยและเมื่อมีการต่ออายุลิขสิทธิ์ของผู้โฆษณาในปารีสสำนักพิมพ์ในชนบทคัดค้านโดยอ้างว่าการพิมพ์โฆษณางานสำคัญๆ ในวงกว้างและพัฒนารการเรียนรู้จะเป็นประโยชน์แก่มหาชน ซึ่งสิ่งที่เขอ้างอิงก็คือ สิ่งที่เขาเรียกว่างานอันเป็นสาธารณสมบัติ (works in public domain) ในสมัยนี้ แต่บรรดานักขายในปารีสอ้างว่าต่ออายุลิขสิทธิ์ จะทำให้ผู้ประพันธ์เป็นที่รู้จัก ซึ่งทนายของ

เขาชื่อหลุยส์ เดอริกอร์ต์ ได้อ้างว่างานคือผลจากการสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์ จึงเป็นของผู้ประพันธ์ และเขาเป็นผู้โอนกรรมสิทธิ์ในงานของผู้ประพันธ์อย่างถาวร การต่ออายุลิขสิทธิ์จึงเป็นการยอมรับสถานะของกิจการเช่นนั้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1767 สำนักพิมพ์ปารีสชื่อ "เบรอตอง" ได้รับการสนับสนุนจากผู้ประพันธ์ที่มีชื่อเสียงผู้หนึ่งในสมัยนั้น คือ ดิเดโรต์ ซึ่งแม้จะเห็นด้วยกับการขอต่ออายุแต่ก็ยังยืนยันว่าสิทธินั้นเป็นของผู้ประพันธ์

ครั้นในระยะเวลาใกล้เคียงสมัยปฏิวัติในปี ค.ศ. 1777 พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ได้ออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการค้ำหนังสือจำนวน 6 ฉบับ หนึ่งในจำนวนนั้น คือ "Arret Sur les privileges" ซึ่งกล่าวถึงลิขสิทธิ์สองประการคือ ประการแรก อภิสิทธิ์เป็นของผู้โฆษณาซึ่งได้ไป เพื่อประโยชน์ของมหาชนอันมีอำนาจผูกขาดชั่วคราวเวลาอันจำกัด เพื่อให้ได้ซึ่งการลงทุนของผู้โฆษณา อภิสิทธิ์อีกประการหนึ่งเป็นของผู้ประพันธ์ซึ่งได้ไปเพราะการที่ได้สร้างสรรค์งานของเขาเป็นสิทธิแต่ผู้เดียว (exclusive rights) ที่มีอยู่ตลอดไป

ต่อมาเมื่อมีการปฏิวัติฝรั่งเศสปี ค.ศ. 1789 อภิสิทธิ์ทั้งหมดถูกยกเลิกโดยมีกฎหมายจากสภาสองฉบับใช้แทนคือ กฎีกาวันที่ 13-19 มกราคม ค.ศ. 1791 เป็นเรื่องเกี่ยวกับเสรีภาพในนาฏกรรม กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ก่อตั้งสิทธิ และอีกฉบับหนึ่งคือ กฎีกาลงวันที่ 19-24 กรกฎาคม ค.ศ. 1793 ได้ก่อตั้งสิทธิในการทำซ้ำแต่ผู้เดียวของผู้ประพันธ์ กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ได้อยู่บนพื้นฐานปรัชญาการปฏิวัติ กล่าวคือสิทธิส่วนบุคคลของผู้ประพันธ์เป็นฐานที่ตั้ง และผู้ประพันธ์เป็นเจ้าของในงานของเขาปรากฏในการรายงานของรัฐสภาว่ามี " เป็นทรัพย์สินที่ศักดิ์สิทธิ์และมีลักษณะส่วนบุคคลยิ่งกว่าทรัพย์สินใด "

กฎีกาทั้งสองฉบับมีสาระสำคัญสองประการคือ ประการที่หนึ่งสิทธิในการทำซ้ำอีกประการหนึ่งคือสิทธิในการนำออกแสดงในที่สาธารณะ นอกจากนี้ยังได้กำหนดในเรื่องความเสียหายในกรณีละเมิด กฎีกาทั้งสองได้แก้ไขเพิ่มในปี ค.ศ. 1910 และใช้เป็นรากฐานในด้านกฎหมายลิขสิทธิ์มาถึงกฎหมายลิขสิทธิ์ปี ค.ศ. 1957 ซึ่งเป็นกฎหมาย

ลิขสิทธิ์ฉบับปัจจุบัน

ผลของกฎหมายทั้งสองฉบับคือ หลักเกณฑ์ใหม่ที่ปรากฏขึ้น 2 ประการคือ

- 1) สิทธินั้นเป็นของผู้ประพันธ์อย่างแน่นอนและเป็นสิทธิส่วนบุคคล
- 2) เป็นสิทธิในงานไม่ว่าจะเป็นงานชนิดใดก็ตาม

หลักเกณฑ์ทั่วไปเช่นนี้ทำให้ศาลสามารถพัฒนากฎหมายและแนวทางปฏิบัติของ " สิทธิของผู้ประพันธ์ " โดยปราศจากการออกกฎหมายอื่น ๆ เป็นเวลานานถึงศตวรรษครึ่งจนกระทั่งมีกฎหมายลิขสิทธิ์ปัจจุบัน ปี ค.ศ. 1957⁴ และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายโดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม ค.ศ. 1968 กฎหมายฉบับใหม่มีรายละเอียดเพิ่มเติมที่น่าสนใจเกี่ยวกับสิทธิของผู้สร้างสรรค์ สิทธิของนักแสดง ผู้ผลิตงานด้านแถบบันทึกภาพและแถบบันทึกเสียง และธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมศึกษาต่าง ๆ⁵

(3) ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษถือว่าเป็นแหล่งกำเนิดของกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งกฎหมายในประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา เดนมาร์ค ได้อาศัยกฎหมายอังกฤษเป็นแม่แบบ

ในปี ค.ศ. 1476 เป็นปีที่เกิดระบบการพิมพ์หนังสือในประเทศอังกฤษซึ่งนายวิลเลียม แคนซันตัน ได้เป็นผู้นำระบบการพิมพ์หนังสือเข้าไปในประเทศ⁶

⁴ Stephen M. Stewart , International Copyright and Neighbouring Right, p.18-20.

⁵ สมศรี เอี่ยมธรรมและคณะ , "สรุปข่าวในวงการลิขสิทธิ์", เอกสารเผยแพร่ลิขสิทธิ์ , 4(ธันวาคม 2528) : 13-14.

⁶ กรมศิลปากร, รวมเอกสารชุดลิขสิทธิ์ , (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ยูไนเต็๊ดโปรดักชั่น, 2527), หน้า 8-9.

ในระยะเริ่มแรกยังไม่มีปัญหาการลอกเลียนแบบเพราะปริมาณหนังสือมีน้อย ซึ่งกษัตริย์ในสมัยนั้นคือ พระเจ้าริชาร์ดที่ 3 แห่งอังกฤษได้ออกกฎหมายสนับสนุนให้มีการผลิตหนังสือออกเผยแพร่ โดยอนุญาตให้มีการสั่งหนังสือต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยอังกฤษ เมื่อเสรีภาพในการเผยแพร่หนังสือมีมากขึ้น ความต้องการหนังสือก็เพิ่มมากขึ้น การลอกเลียนมีมากขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องให้การคุ้มครองโดยถือว่ากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภิสิทธิ์ในการพิมพ์ให้แก่ผู้ใด ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบของการออกใบอนุญาตผู้พิมพ์โฆษณา ในการนี้จะเก็บค่าอนุญาตเป็นรายได้สำหรับกษัตริย์และบริวาร

ใน ปี ค.ศ.1556 พระเจ้าฟิลลิปและพระนางมารีได้ออกกฎหมายเพื่อก่อตั้งบริษัทของผู้ขายหนังสือพิมพ์ (Stationers' Company) โดยมีวัตถุประสงค์ป้องกันการเผยแพร่การปฏิรูปศาสนา กฎหมายดังกล่าวเป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการพิมพ์หนังสือ ทั้งนี้เพราะต้องการให้อาชีพขายหนังสือพิมพ์อยู่กับคนกลุ่มน้อย และเป็นการอนุญาตด้วยระบบอภิสิทธิ์ซึ่งคนกลุ่มน้อยที่เป็นสมาชิกบริษัทดังกล่าวนี้ มีสิทธิพิมพ์หนังสือทุกเล่ม หรือพิมพ์ซ้ำหนังสือ โดยมีการลงทะเบียนในทะเบียนของบริษัทก่อนที่จะนำออกโฆษณา การลงทะเบียนจะแสดงชื่อสมาชิก(ผู้พิมพ์) ชื่อของงานและวันเดือนปีของการนำออกโฆษณา งานที่ปรากฏในทะเบียนมักเรียกว่า "สำเนา" สมาชิกอ้างสิทธิที่จะโฆษณาสำเนาเหล่านี้ตลอดไป และสิทธินี้ก็เรียกในภายหลังว่า "สิทธิในการทำสำเนา" (Copyright) อันเป็นสิทธิที่ได้รับรองโดยกฤษฎีกาของศาล Star Chamber ครั้นต่อมาได้มีการตรา Licensing Act ในปี ค.ศ. 1643 และแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ.1647 , 1649 และครั้งสุดท้ายในปี ค.ศ. 1652 ⁷

ใน ค.ศ.1690 John Locke ซึ่งเป็นนักปรัชญาได้เรียกร้องให้มีลิขสิทธิ์สำหรับนักประพันธ์ โดยเขาให้เหตุผลว่าเมื่อคำนึงถึงเวลาและความพยายามที่ใช้ในการเขียนนั้น เขาก็ควรที่จะได้รับรางวัลเสียงงานอื่น ๆ อันเป็นเหตุให้มีการตรากฎหมาย Statute of Anne ในปี ค.ศ.1709 ซึ่งเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกของโลก กฎหมายนี้มีหลักเกณฑ์พื้นฐาน 3 ประการ กล่าวคือ

⁷ E.T.Skone James ,et al , Copinger and Skone James on Copyright, (London : Sweet and Maxwell,1980), p.9.

1) ผู้ประพันธ์หนังสือที่ยังไม่ได้พิมพ์มีสิทธิแต่ผู้เดียวในการพิมพ์หนังสือเป็นเวลา 14 ปี นับแต่วันโฆษณา หลังจากครบ 14 ปี สิทธิในการพิมพ์แต่ผู้เดียวจะตกแก่ผู้ประพันธ์อีกครั้ง ในระยะเวลาอีก 14 ปี ถ้าในขณะที่ครบ 14 ปีแรกนั้นเขายังมีชีวิตอยู่

2) ผู้ละเมิดที่เก็บหนังสือไว้ในความครอบครองของตนไว้และจะต้องจ่ายค่าปรับ หน้าละ 1 เพนนี ค่าปรับนี้จะเก็บเข้าหลวงกึ่งหนึ่ง และอีกกึ่งหนึ่งจะตกแก่โจทก์หรือบุคคลที่ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย

3) ห้ามฟ้องร้องเว้นแต่จะได้มีการเอาชื่อหนังสือขึ้นขึ้นทะเบียนของบริษัท ผู้พบหนังสือก่อนการโฆษณาหนังสือนั้น เจ้าหน้าที่ของบริษัทจะเป็นผู้ออกหนังสือรับรองการจดทะเบียน

หลักเกณฑ์ตามกฎหมายฉบับนี้เป็นการประนีประนอมระหว่างความต้องการของผู้โฆษณาและสิ่งซึ่งรัฐสภาเห็นว่า เป็นประโยชน์ต่อมหาชน เพราะผู้ประพันธ์สูญเสียสิทธิของตนตามกฎหมายคอมมอนลอว์ หลังจากการนำออกโฆษณาและผู้โฆษณาต้องสูญเสียในการที่จะอ้างว่าตนเป็นผู้ถือลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ตลอดไปของผู้ประพันธ์ ดังนั้น อำนาจตามกฎหมายที่จะผูกขาดของผู้พิมพ์ที่เคยมีอยู่ตลอดไปนั้นหมดลง

ใน ปี ค.ศ. 1842 ได้มีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมขยายกำหนดเวลาคุ้มครองออกไปตลอดชีวิตเจ้าของลิขสิทธิ์และอีก 7 ปี หลังจากที่เขาตาย หรือให้มีกำหนดเวลา 42 ปี นับแต่โฆษณา แล้วแต่กำหนดเวลาใดจะยาวนานกว่ากัน

สำหรับการคุ้มครองงานอื่น ๆ นอกเหนือจากงานวรรณกรรม กฎหมายในอังกฤษได้เริ่มบัญญัติให้ความคุ้มครองในงานศิลปกรรมเป็นครั้งแรก เมื่อ ค.ศ. 1734 และงานประติมากรรมเมื่อ ปี ค.ศ. 1814 งานดนตรีกรรมและงานนาฏกรรม ปี ค.ศ. 1833 งานภาพเขียนและงานภาพถ่าย ในปี ค.ศ. 1862 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้รวบรวมเป็นฉบับเดียวกันในปี ค.ศ. 1875 และในการรวบรวมครั้งนี้ได้มีการนำเอาหลักกฎหมายคอมมอนลอว์มาบัญญัติรวมไว้ด้วย ซึ่งหลักดังกล่าวเป็นบรรทัดฐานจากคดี Donaldson V. Beckett (1774) โดยที่ศาลได้วางหลักไว้เป็นบรรทัดฐาน ดังนี้

- 1) ตามคอมมอนลอว์ ผู้ประพันธ์งานวรรณกรรมมีสิทธิแต่ผู้เดียวในการพิมพ์และโฆษณา งานนี้ตลอดไป
- 2) สิทธิตามกฎหมายคอมมอนลอว์ จะหมดไปเมื่องานนี้ได้นำออกโฆษณา และผู้ประพันธ์มีสิทธิฟ้องร้อง เพียงอาศัยอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ และเงื่อนไขตามกฎหมายปี ค.ศ. 1709

ดังนั้น สิทธิแต่ผู้เดียวของผู้ประพันธ์หรือผู้โฆษณาที่มีอยู่ในงานต้องได้รับความสมดุลย์กับประโยชน์มหาชนในการที่จะเผยแพร่งานทั้งหลายโดยเสรี

ต่อมาในปี ค.ศ. 1885 อังกฤษได้เข้าร่วมประชุมชาติมหาอำนาจซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเบอร์ลิน และอังกฤษได้ให้สัตยาบันก่อนสัญญาภายใน 1 ปี ซึ่งทำให้อังกฤษต้องผูกพันในการออกกฎหมายของตนเพื่อให้การคุ้มครองแก่ผู้ประพันธ์ที่เป็นชาวต่างชาติ

(4) ประเทศสหรัฐอเมริกา

บรรพบุรุษชาวอเมริกันคือผู้แสวงบุญที่หลบหลีกการกดขี่ทางศาสนาจากประเทศอังกฤษ เพื่อตั้งอาณานิคมใหม่ ดังนั้นกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเป็นกฎหมายคอมมอนลอว์เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาก็เดินตาม Statute of Anne เป็นส่วนใหญ่ และเมื่อสหรัฐอเมริกาได้ประกาศอิสรภาพและได้ร่างรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1789 กฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองหลักการในเรื่องลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรโดยมีใจความว่า "สภาองเกรสมืออำนาจที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าของวิทยาการและศิลป โดยการให้หลักประกันในเวลาอันจำกัดแก่ผู้ประพันธ์และผู้ประดิษฐ์ให้มีสิทธิแต่ผู้เดียวในงานประพันธ์หรือการค้นคว้าของเขา " ^๑

หลังจากที่ได้ประกาศใช้บังคับรัฐธรรมนูญและภายหลังต่อมาอีก 1 ปี สหรัฐอเมริกาได้ตราบัญญัติว่าด้วยลิขสิทธิ์ในปี ค.ศ. 1790 (Copyright Act 1790)

^๑ ไชยยศ เหมะรัชตะ , ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์ไทยกับสหรัฐอเมริกา, (ฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2536) , เอกสารโรเนียว, หน้า 3

เนื้อหาส่วนใหญ่ของกฎหมายลิขสิทธิ์เหมือนกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษในสมัยนั้น แต่อย่างไรก็ตามการพิมพ์ในสหรัฐอเมริกาไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมทางเศรษฐกิจของบริษัทผู้ขายหนังสือหรือสมาคมการค้าอื่น ๆ อย่างเช่นในประเทศอังกฤษ แต่เป็นกิจการที่กระทำในเชิงพาณิชย์โดยแท้จริง ทั้งไม่มีระบบลิขสิทธิ์อย่างในยุโรป จึงเป็นผลให้นักเขียนในสหรัฐอเมริกามีความมุ่งหวังที่จะได้รับผลตอบแทนในเรื่องเงินทองจากมหาชนยิ่งกว่าจากเอกชนผู้มั่งมี

กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกามีข้อแตกต่างจากกฎหมายอังกฤษที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ กฎหมายมิได้ให้ความคุ้มครองผู้ประพันธ์ที่เป็นชาวต่างชาติ เป็นผลให้นวนิยายอังกฤษถูกลอกเลียนอย่างมากในสหรัฐอเมริกา และในฐานะที่อังกฤษและสหรัฐอเมริกาใช้ภาษาเดียวกันนวนิยายของสหรัฐอเมริกาย่อมอยู่ในลักษณะเดียวกัน คือมีการนำไปพิมพ์ซ้ำและขายในราคาถูกในอังกฤษ เมื่อเหตุการณ์เช่นนี้ปรากฏขึ้น สหรัฐอเมริกาได้ตรากฎหมายลิขสิทธิ์ปี 1891 สภาวะการดังกล่าวได้รับการแก้ไขและสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินใจเข้าสู่ "กลุ่มประเทศลิขสิทธิ์" ซึ่งแม้ว่ากฎหมายฉบับนั้นมีเงื่อนไขการคุ้มครองผู้ประพันธ์ชาวต่างประเทศเฉพาะกรณีที่มีการพิมพ์หนังสือเหล่านั้นในสหรัฐอเมริกา บทบัญญัตินี้ต่อมาได้มีการยกเลิกไปและมีการตรากฎหมายลิขสิทธิ์ในปี ค.ศ. 1976 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้เวลาในการร่างที่นานมากหลังจากที่สหรัฐอเมริกาได้ให้สัตยาบันแก่อนุสัญญาลิขสิทธิ์สากล (Universal Copyright Convention) ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่ก่อตั้งโดย UNESCO ในปี ค.ศ. 1952 (ต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ. 1971)

1.4 พัฒนาการจากการก่อตั้งอนุสัญญาเบอร์นจนถึงปัจจุบัน

อนุสัญญาเบอร์นเป็นจุดเริ่มต้นของการริเริ่มพัฒนากฎหมายลิขสิทธิ์จากกฎหมายภายในมาเป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศซึ่งเป็นผลให้เกิดการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศ

อื่น ๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งมีการแก้ไขกฎหมายภายในเพื่อที่จะให้ลัทธิขงจื้อกับการแก้ไขในอนุสัญญาแต่ละครั้ง

การพัฒนาของกฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศในระยะเวลา 60 ปี คือนับตั้งแต่ ค.ศ. 1886 ถึง ค.ศ. 1980 เป็นการพัฒนากฎหมายของอนุสัญญาเบอร์นและอนุสัญญาลิขสิทธิ์สากล อนุสัญญาฉบับหลังนี้เป็นอนุสัญญาที่นำเอาประเทศมหาอำนาจสองประเทศอันได้แก่ สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียตรัสเซียเข้ามาอยู่ในระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ

อนุสัญญาทั้งสองฉบับมีการแก้ไขและพัฒนาอย่างรวดเร็วเพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งจะเห็นได้จากการเรื่องสิทธิข้างเคียง (Neighbouring Right) อันเป็นเรื่องที่ขยายจากเรื่องลิขสิทธิ์⁹ และเป็นสิทธิที่สืบเนื่องมาจากงานอื่นที่อยู่ก่อนแล้ว เช่น นำเอางานวรรณกรรมไปแปรรูปเป็นงานภาพยนตร์ ดังนั้น งานภาพยนตร์จึงเป็นงานที่สืบเนื่องมาจากงานวรรณกรรมอันเป็นงานที่มีอยู่แต่ก่อน และงานภาพยนตร์ดังกล่าวนี้อยู่ในขอบเขตของสิทธิข้างเคียง¹⁰

การพัฒนากฎหมายของระบบลิขสิทธิ์ในปัจจุบันนี้ได้รับแรงผลักดันจากผลของเทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และระบบลิขสิทธิ์จะมีแนวโน้มที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วต่อไปยิ่งขึ้นในอนาคต ทั้งในระดับในประเทศและต่างประเทศ

2. เหตุผลในการคุ้มครองลิขสิทธิ์

2.1 หลักเหตุผลที่ว่าด้วยความชอบธรรมทางธรรมชาติของผู้สร้างสรรค์งาน
(The principle of natural justice)

⁹ Stephen M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Right, p.25-26.

¹⁰ Ibid., p.178.

หลักเหตุผลนี้เป็นหลักที่เกิดขึ้นจากแนวความคิดที่ว่าผู้ทำเป็นผู้สร้างสรรค์ ซึ่งงานที่แสดงออกถึงบุคลิกภาพของเขาเอง ผู้ทำก็ควรมีอำนาจที่จะตัดสินใจว่างานของเขานั้น ควรนำออกโฆษณาหรือไม่เพียงใด ในลักษณะใด ทั้งมีสิทธิป้องกันงานทางปัญญาของเขา

2.2 หลักเหตุผลในทางเศรษฐกิจ (Economic Reason)

หลักเหตุผลนี้ตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ลิขสิทธิ์เกิดขึ้นจากผลกระทบของการปฏิวัติทางอุตสาหกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งทำให้การผลิตงานสร้างสรรค์ออกมาในลักษณะที่ซับซ้อน เช่น งานภาพยนตร์ งานสถาปัตยกรรม การพิมพ์ การบันทึกเสียง ทำให้การผลิตงานสร้างสรรค์มีลักษณะในทางพาณิชย์โดยแท้ ซึ่งผู้ลงทุนและผู้สร้างสรรค์ต่างมุ่งหวังในผลกำไรที่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ลงทุนและผู้สร้างสรรค์ได้ประสบกับปัญหาการขาดทุน เพราะเหตุที่มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดการทำซ้ำ หรือการลอกเลียนงานลิขสิทธิ์ได้อย่างสะดวกรวดเร็วและมีราคาถูก เช่น การทำซ้ำในงานพิมพ์และเทป บันทึกเสียง ดังนั้น ความเสี่ยงภัยที่จะสูญเสียรายได้ของผู้ลงทุนและผู้สร้างสรรค์งานจึงเป็นเหตุ ให้การผลิตงานสร้างสรรค์ลดน้อยลง และทำให้สังคมต้องขาดงานสร้างสรรค์เพื่อจรรโลงจิตใจของมนุษยชาติ ด้วยเหตุนี้ ระบบลิขสิทธิ์จึงได้สร้างระบบเพื่อที่จะคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้สร้างสรรค์งานหรือเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งผลตอบแทนที่ผู้สร้างสรรค์งานหรือเจ้าของลิขสิทธิ์จะได้รับเพียงโดยอ้อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในการที่จะได้รับการยอมรับของสาธารณชนต่องานลิขสิทธิ์ที่เขาได้สร้างสรรค์ขึ้นและประโยชน์ที่ได้รับจากงาน¹¹

หลักเหตุผลในทางเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ได้วิวัฒนาการจนกลายเป็นสิทธิของผู้สร้างสรรค์ในทางเศรษฐกิจ (Economic Rights of Authors) ซึ่งเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่ใช้ได้กับงานทุกประเภท อันประกอบไปด้วยสิทธิพื้นฐานสองประการ ดังนี้

¹¹ UNESCO, The ABC of Copyright, (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 1981), p.26.

(1) สิทธิในการทำซ้ำซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ (Right of reproduction)

กฎหมายลิขสิทธิ์ถือว่าเป็นลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ในการทำสำเนาของงานลิขสิทธิ์ของเขาเอง การทำซ้ำซึ่งสำเนางานลิขสิทธิ์ในปัจจุบันมีวิธีการต่าง ๆ มากมาย เช่น ทำซ้ำด้วยการพิมพ์ การถ่ายด้วยเครื่องสำเนาภาพถ่าย (Photocopying) การทำซ้ำซึ่งภาพยนตร์และแผ่นเสียงด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ และสิทธิในการทำซ้ำซึ่งสำเนางานนี้รวมถึงสิทธิในการนำออกโฆษณาซึ่งสำเนางานนี้รวมถึงสิทธิในการนำงานออกโฆษณาซึ่งงานสำเนาที่ได้ทำซ้ำขึ้นมาภายใต้การควบคุมของผู้สร้างสรรค์งานหรือเจ้าของลิขสิทธิ์

นอกจากนี้ในบางกรณี สิทธิในการทำซ้ำจะรวมถึงสิทธิในการนำงานลิขสิทธิ์ออกจำหน่ายเผยแพร่ ทั้งนี้เพราะเหตุที่การตกลงยินยอมอนุญาตให้ทำซ้ำในงานลิขสิทธิ์นั้น ผู้สร้างสรรค์ย่อมเป็นผู้กำหนดเวลาและเงื่อนไขการจำหน่ายเผยแพร่สำเนางานลิขสิทธิ์โดยสัญญา รวมทั้งการกำหนดปริมาณและราคาสำเนางานลิขสิทธิ์และพื้นที่ของการทำสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ออกจำหน่าย แต่ในบางกรณีการแบ่งแยกสิทธิในการทำซ้ำ ซึ่งสำเนางานนอกจากสิทธิในการจำหน่ายเผยแพร่มักจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สร้างสรรค์มากกว่าการกำหนดเป็นสิทธิประเภทเดียวกัน เช่น กรณีของการออกอากาศของโทรทัศน์ที่เรียกกันว่า "เคเบิลทีวี" (Cable television)

(2) สิทธิในการสื่อสารสู่สาธารณชน (The Right of Communication in the public)

ในกรณีนี้เป็นสิทธิที่เกี่ยวกับสิทธิในการนำงานลิขสิทธิ์ออกแสดงต่อสาธารณชนซึ่งย่อมมิใช่เป็นการนำออกแสดงภายในครอบครัวหรือในกลุ่มมิตรสหายหรือกลุ่มบุคคลที่คุ้นเคยสนิทสนมหรือเป็นการแสดงเพื่อต้อนรับแขกในสาธารณสถาน สิทธิเช่นนี้มีความสำคัญต่อการนำออกแสดงในงานลิขสิทธิ์ทุกประเภท และความหมายของสิทธินี้ได้ขยายไปถึงการกล่าวสุนทรพจน์

การนำออกแสดงในนิทรรศการหรืองานแสดงสินค้าซึ่งภาพวาด หรืองานประติมากรรม การแพร่เสียงแพร่ภาพของสถานีวิทยุโทรทัศน์ การนำภาพยนตร์และภาพนิ่งออกฉาย การออกกระจายเสียงด้วยเครื่องขยายเสียง การถ่ายทอดทางเคเบิลทีวีและรวมถึงการออกอากาศด้วยคลื่นสั้นหรือสื่อสารดาวเทียม¹²

สิทธิเบื้องต้นในทางเศรษฐกิจทั้งสองประการนี้ได้ถูกบัญญัติเป็นเนื้อหา รายละเอียดในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของนานาประเทศ ซึ่งด้วยทฤษฎีในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ทั้งหลายจะบัญญัติขัดแย้งตามที่เรียกกันว่า "สิทธิในการแสวงหาประโยชน์" (The Right of Exploitation) เช่น กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศเยอรมัน ปี ค.ศ. 1965 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 1974 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 15 ถึงมาตรา 23 และในกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศส ค.ศ. 1957 บัญญัติไว้ในมาตรา 26 ถึงมาตรา 28 และกฎหมายลิขสิทธิ์สหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1976 บัญญัติไว้ในมาตรา 106 เป็นต้น

(3) หลักเหตุผลในทางวัฒนธรรม (Cultural Reasons)

หลักเหตุผลนี้ถือว่างานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นแล้วจะกลายเป็นทรัพย์สินสมบัติของมนุษยชาติไปในที่สุด ฉะนั้น การกระทำด้วยวิธีใดๆ ที่จะก่อให้เกิดหรือเป็นการสนับสนุนให้การสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ขึ้นเสมอ ก็จะเป็นการก่อให้เกิดต่อสาธารณชนในการเสริมสร้างวัฒนธรรมของชาติขึ้น¹³

(4) หลักเหตุผลในทางสังคม (Social Reasons)

¹² UNESCO, The ABC of Copyright , p. 27-28.

¹³ Stephen M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Rights , p.3.

หลักเหตุผลนี้คือการสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนในสังคม อันจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงระหว่างชนชั้น ผิ และวัยที่มีความหลากหลายในสังคม ดังนั้นกฎหมายลิขสิทธิ์จึงมีขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความกลมเกลียวกันในสังคม¹⁴

3. ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์

3.1 ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์หรือระบบภาคพื้นยุโรป

(The Droit d'Auteur or Continental European System)

เป็นระบบที่เน้นหนักทางเหตุผลความชอบธรรมตามธรรมชาติของผู้สร้างสรรค์งาน ซึ่งพิจารณาถึงสิทธิเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์งานเป็นหลัก เนื่องจากถือว่างานสร้างสรรค์เกิดจากสติปัญญาของผู้สร้างสรรค์เอง และถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องทรัพย์สินซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจก็ตาม งานนั้นก็ยังคงเป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ซึ่งทรัพย์สินในลักษณะนี้มีความสัมพันธ์ในทางปัญญาและจิตใจหรือบุคลิกภาพของผู้สร้างสรรค์รวมอยู่ด้วย ซึ่งเรียกว่า " ธรรมสิทธิ " (Moral Right) อันเป็นสิ่งเฉพาะไม่อาจถูกตัดทอน บิดเบือน หรือทำให้เสียหายในเกียรติยศ ชื่อเสียง ดังนั้น การคุ้มครองของลิขสิทธิ์ตามระบบนี้จึงเน้นถึงตัวของผู้สร้างสรรค์เป็นหลักใหญ่ ระบบนี้ปรากฏชัดในระบบลิขสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศส และผลจากแนวความคิดในระบบนี้คือ

1) ตามทฤษฎีนี้ลิขสิทธิ์คือสิทธิตามธรรมชาติ เป็นสิทธิเด็ดขาดไม่มีข้อจำกัดและถาวร แต่ในทางปฏิบัติมีข้อจำกัดคือ ธรรมสิทธิจะปรากฏในลักษณะถาวรอย่างน้อย 50 ปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย จึงเป็นสิ่งที่ชอบธรรม ซึ่งในประเทศฝรั่งเศสเป็นผู้นำมาใช้ และแม้ว่าในทางทฤษฎีดังกล่าวจะถือว่า ธรรมสิทธิมีลักษณะถาวรตลอดไป ภายหลังจากสิทธิในทางเศรษฐกิจยุติลง แต่กฎหมายระหว่างประเทศตามอนุสัญญาเบอร์น ค.ศ. 1967 ได้บัญญัติรับรองว่า ธรรมสิทธิมีอายุเท่ากับอายุคุ้มครองสิทธิในทางเศรษฐกิจ

¹⁴ Ibid., p.3.

2) ธรรมชาติเป็นสิทธิที่มีความสำคัญจึงไม่อาจโอนให้แก่กันได้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากเหตุผลที่ต้องการคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ให้พ้นแรงกดดันของอำนาจเงินตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรกของการประกอบอาชีพของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งอาจทำให้ผู้สร้างสรรค์รับแรงกดดันไม่ได้

3) การทำสัญญาระหว่างผู้สร้างสรรค์และผู้พิมพ์หรือผู้ลงทุนอื่นๆ จะต้องอยู่ในลักษณะพิเศษคือ คุ้มครองผู้สร้างสรรค์ซึ่งเป็นผู้อ่อนแอกว่าในทางเศรษฐกิจ

4) ข้อจำกัดของผู้สร้างสรรค์ เช่น การบังคับอนุญาตให้ใช้สิทธิ (Compulsory Licenses) จะยอมรับได้เฉพาะกรณีที่เป็นข้อยกเว้นเท่านั้น

5) สิทธิของผู้ประพันธ์ซึ่งเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 20 นี้ เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นปัจเจกชน ดังนั้น จึงเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นกับปัจเจกชนเท่านั้น ไม่อาจเกิดขึ้นแก่นิติบุคคลหรือบริษัทที่ผู้สร้างภาพยนตร์ หรือผู้ผลิตแผ่นเสียง และนิติบุคคลเหล่านี้ไม่อาจเป็นผู้ประพันธ์ ซึ่งผลเช่นนี้ตามระบบกฎหมายฝรั่งเศสก็คือ บริษัทผู้สร้างภาพยนตร์ ผู้ผลิตแผ่นเสียงจะต้องได้รับลิขสิทธิ์เป็นจำนวนมากจากบุคคลแต่ละคนที่เป็นผู้ประพันธ์ เช่น มือกลอง ผู้ตัดต่อภาพยนตร์ นักแสดง ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตาม ระบบนี้ในประเทศฝรั่งเศสได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายว่าด้วยการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม สำหรับกรณีเกี่ยวกับการกระจายเสียงจะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายมหาชน แต่กฎหมายประเทศอื่น ๆ ในภาคพื้นยุโรป นิติบุคคลจะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายว่าด้วย " สิทธิข้างเคียง "

ในระบบลิขสิทธิ์ของผู้ประพันธ์นี้ตามประวัติศาสตร์เกิดขึ้นจากการปฏิวัติในฝรั่งเศส ดังนั้น กฎหมายฝรั่งเศสจึงเป็นกฎหมายที่เน้นหนักในเรื่องนี้ ส่วนประเทศอื่น ๆ เช่น อิตาลี ออสเตรีย เยอรมัน สเปน โปรตุเกส ต่างรับเอาแนวความคิดจากสิทธิของผู้ประพันธ์ในระดับที่แตกต่างกันไป

3.2 ระบบแองโกลแซกซอนหรือระบบลิขสิทธิ์ในการทำสำเนา

(The Anglo-Saxon or Copyright System)

เป็นระบบที่แตกต่างไปจากระบบลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์เพราะเป็นระบบที่มุ่งหมายต่อสิทธิที่จะประกันมิให้มีการคัดลอก หรือทำสำเนา (Copy) ต่อดีที่เป็นตัวต้น กล่าวคือ มุ่งหมายคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์จากการทำซ้ำของบุคคลอื่นอันถือได้ว่าเป็นระบบแนวความคิดในทางนิเสธ (Negative) ซึ่งผู้สร้างสรรค์งานหรือเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิห้ามมิให้บุคคลอื่นมากระทำซ้ำ ซึ่งงานลิขสิทธิ์ของตนที่ได้เกิดขึ้นเป็นรูปเป็นร่าง จึงเป็นการเน้นที่เป็นตัวดีซึ่งเป็นที่รองรับแห่งสิทธิ

แนวความคิดของระบบนี้เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษตามกฎหมาย Statute of Anne ปี ค.ศ. 1709 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ออกมาเพื่อคุ้มครองการลงทุนของผู้ขายหนังสือที่ทำหน้าที่อย่างผู้พิมพ์โฆษณา โดยมีเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นเหตุผลหลัก และกฎหมายลิขสิทธิ์ในระบบนี้ไม่ประสบความสำเร็จในการที่จะขยายความคิดดังกล่าวนี้จากศตวรรษที่ 18 มาจนถึงยุคศตวรรษที่ 20 อันเป็นยุคของเทคโนโลยีสมัยใหม่เกี่ยวกับงานภาพยนตร์ แผ่นเสียง และการกระจายเสียงมารวมเข้ากันกับงานประพันธ์ กล่าวคือ ไม่มีความยุ่งยากในการนำเอาผู้สร้างภาพยนตร์ ผู้ทำแผ่นเสียง และองค์กรกระจายเสียงรวมอยู่ในระบบลิขสิทธิ์ ซึ่งตรงกันข้ามกับระบบผู้ประพันธ์ที่แก้ไขปัญหามาโดยนำเอาเรื่องสิทธิข้างเคียงมาใช้กับกรณีผู้แสดง ผู้ทำแผ่นเสียง หรือผู้กระจายเสียง ซึ่งหมายความว่าสิทธิเช่นนี้เป็นสิทธิข้างเคียงกับลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์หรือผู้ประพันธ์

นอกจากนี้การที่พิจารณาถึงเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นหลักสำหรับระบบสิทธิในการทำสำเนา เป็นผลให้บริษัทหรือนิติบุคคลเป็นผู้ทรงลิขสิทธิ์คนแรกได้ในกรณีของงานภาพยนตร์ แผ่นเสียง หรือการกระจายเสียงซึ่งเป็นข้อแตกต่างจากระบบลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศในภาคพื้นยุโรป เช่น เยอรมัน ออสเตรีย แม้จะ

มีระบบกฎหมายตามแนวความคิดของระบบสิทธิของผู้สร้างสรรค์ แต่ในบางเรื่องได้คล้อยตามระบบสิทธิในการทำสำเนามากกว่าคล้อยตามระบบของฝรั่งเศส โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องการให้ผู้แสดง ผู้ทำแผ่นเสียง และองค์กรกระจายเสียงมีสิทธิเรียกว่า "สิทธิข้างเคียง" ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิแต่ผู้เดียวที่ข้างเคียงกับสิทธิในการทำสำเนา และไม่พิจารณาว่าสิทธิเหล่านี้เมื่อเริ่มต้นจากนิติบุคคลแล้วจะเป็นข้อห้ามของกฎหมาย

ระบบสิทธิในการทำสำเนาไม่ได้รับรองสิทธิทางจิตใจหรือธรรมสิทธิไว้อย่างเจาะจง แต่มีมาตรการบางประการที่ให้ความคุ้มครองสำหรับธรรมสิทธิให้แก่ผู้สร้างสรรค์ซึ่งเป็นเรื่องที่มีได้อยู่ในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์แต่ปรากฏอยู่ในกฎหมายอื่น ๆ เช่น การหมิ่นประมาท (defamation) ถ้าหากเป็นการกระทำที่ทำให้เสียชื่อเสียงเกียรติยศของผู้สร้างสรรค์ และมีการผิดสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้หรือละเมิดหน้าที่ที่ได้รับความไว้วางใจ (breach of trust) ถ้าเป็นการละเมิดสิทธิในการนำออกโฆษณาของผู้สร้างสรรค์หรือกรณีที่ผิดในเรื่องการลงขาย (Passing off) เพราะจำเลยพยายามทำให้มหาชนเข้าใจผิดว่าจำเลยเป็นผู้สร้างสรรค์งานของโจทก์¹⁵ หรือเป็นความผิดภายใต้กฎหมายแพ่งและอาญาหรือกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมและกฎหมายที่ว่าด้วยสิทธิเฉพาะตัว (right of privacy)¹⁶

การพิจารณาในเชิงปรัชญาระหว่างความแตกต่างของระบบสิทธิของผู้สร้างสรรค์ซึ่งอิงหลักสิทธิปัจเจกชนนิยม และระบบสิทธิในการทำสำเนา ซึ่งเน้นหลักพาณิชย์นิยม เป็นความแตกต่างในหลักการขั้นพื้นฐาน แต่ในทางปฏิบัติความแตกต่างนั้นไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ทั้งสองระบบมีวิวัฒนาการมาจากระบบอภิสิทธิ์ที่ถุกยกเลิกไปในศตวรรษที่ 18 และกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรปได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติในฝรั่งเศส ในกฎหมายลิขสิทธิ์ ปี ค.ศ. 1793 ในขณะที่ประเทศอังกฤษหรือกฎหมายแองโกลแซกซอนเดินตามหลักการของกฎหมาย Statute of Anne ปี ค.ศ. 1709 แต่เมื่อถึงศตวรรษที่ 19 ความจำเป็นทางพาณิชย์ได้ทำให้ผู้นำทั้งสองระบบ คือ

¹⁵ Stephen M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Rights, p. 7-9.

¹⁶ UNESCO, The ABC of Copyright, p. 23.

อังกฤษและฝรั่งเศสเข้าเป็นสมาชิกผู้ก่อตั้งสหภาพเบอร์นในปี ค.ศ. 1886 ลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศได้ทำให้เกิดการประนีประนอมระหว่างสองระบบ ประเทศส่วนใหญ่ที่ใช้ "ระบบสิทธิของผู้สร้างสรรค์" ก็ได้ให้สัตยาบันก่อนสัญญาเบอร์นและประเทศที่ใช้ "ระบบสิทธิในการทำสำเนา" ก็ได้ให้สัตยาบันเช่นกัน การประนีประนอมเช่นนี้จะเห็นได้จากตัวอย่างในประเทศอังกฤษ ซึ่งปรากฏตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ Whitford ในปี ค.ศ. 1977 ที่ให้นำบทบัญญัติที่เหมาะสมสำหรับสิทธิในทางจิตใจ หรือกรรมสิทธิ์ให้อยู่ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ดังนั้น ภายใต้สัญญาเบอร์นที่ได้รวบรวมเอาระบบความคิดทั้งสองระบบมารวมกัน จึงเป็นผลให้กฎหมายลิขสิทธิ์มีความเข้มแข็งขึ้นทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ

3.3 ระบบสังคมนิยม (Socialist System)

เป็นระบบกฎหมายที่ใช้ในประเทศสหภาพโซเวียต โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีสังคมนิยม ซึ่งเน้นถึงความสำคัญในทางสังคมของผู้ประพันธ์หรือผู้สร้างสรรค์งานโดยอ้างว่าผู้สร้างสรรค์งานเป็นตัวแทนและเป็นผู้แสดงออกซึ่งความคิดและชีวิตสังคมนิยม ระบบลิขสิทธิ์ถือว่าเป็นเครื่องมือในการจัดกระบวนการทางวัฒนธรรมเพราะผลประโยชน์ของสังคมมีความสำคัญที่สุด และไม่ว่ากรณีใด ๆ ผลประโยชน์ของสังคมจะอยู่เหนือผลประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์งาน หรือเจ้าของลิขสิทธิ์ ฉะนั้น สิทธิในเชิงเศรษฐกิจของงานลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์จึงไม่ค่อยมีความสำคัญเหมือนดังเช่นระบบของประเทศตะวันตก การจัดพิมพ์หนังสือหรือการนำงานสร้างสรรค์ออกโฆษณาทางสื่อมวลชน งานสร้างสรรค์เหล่านั้นจะต้องอยู่ในการควบคุมของรัฐหรือองค์การของรัฐเป็นผู้ดำเนินงาน ผู้สร้างสรรค์จะไม่ได้รับค่าตอบแทนจากการสร้างสรรค์งานดังกล่าว แต่ถ้าเป็นการโฆษณาต่อประชาชนในลักษณะอื่น เช่น การแสดงในโรงละคร ผู้สร้างสรรค์งานอาจจะได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ระบบลิขสิทธิ์นี้ยังกำหนดให้กรรมสิทธิ์หรือสิทธิทางจิตใจในงานสร้างสรรค์อื่น ๆ เช่น สิทธิของผู้สร้างสรรค์งานที่จะห้ามมิให้บุคคลอื่นทำให้งานของเขาเสื่อมเสียคุณภาพ

สำหรับประเทศที่ใช้ระบบลิขสิทธิ์นี้คือ ประเทศสังคมนิยมอื่น ๆ ในยุโรปตะวันออกมีลักษณะผสมผสานระหว่างกฎหมายของสหภาพโซเวียตกับระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรป¹⁷

¹⁷ Stephen M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Right, p. 10 .

3.4 ระบบกฎหมายของประเทศกำลังพัฒนา (The System of the developing countries)

ระบบกฎหมายของประเทศกำลังพัฒนาถูกจัดให้อยู่ในอีกระบบหนึ่ง เนื่องจากระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายได้รับอิทธิพลจากอนุสัญญากรุงเบอร์ลินและอนุสัญญาลิขสิทธิ์สากล แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มักเป็นประเทศที่เคยตกเป็นเมืองขึ้นหรือเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสมาก่อน ฉะนั้นจึงเป็นผลให้ประเทศทั้งหลายที่เป็นเมืองขึ้นมักมีกฎหมายในรูปแบบลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายเมืองแม่ เช่นใน ประเทศอินเดีย กฎหมายลิขสิทธิ์ ปี ค.ศ. 1957 จะมีลักษณะอย่างเดียวกับประเทศอังกฤษ หรือประเทศในกลุ่มอเมริกาใต้ กฎหมายลิขสิทธิ์จึงเหมือนกับประเทศฝรั่งเศสหรือระบบภาคพื้นยุโรป เป็นต้น ^{๑๘}

4. กฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศไทย

4.1 วิวัฒนาการของกฎหมายลิขสิทธิ์

ระบบลิขสิทธิ์ในประเทศไทยนั้นมีแนวความคิดเริ่มต้นในการคุ้มครองสิทธิสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานในด้านวรรณกรรมและศิลปกรรม ปรากฏให้เห็นมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถตามข้อความในกฎมณเฑียรบาลและสืบเนื่องต่อกันมาจนมีการปฏิรูปการปกครองในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งปรากฏตามกฎหมายตราสามดวงโดยมีข้อความตอนหนึ่งว่า " อนึ่งผู้ใดทำเทียมเครื่องต้น โทษตัดมือคงข้อ" ^{๑๙}

สำหรับกฎหมายที่ปรากฏชัดเจนเกี่ยวกับลิขสิทธิ์อย่างแท้จริง เริ่มต้นครั้งแรกใน ร.ศ. 111 โดยอยู่ในรูปของ " ประกาศหอสมุดวชิรญาณ " ลงวันที่ 2

^{๑๘} Ibid., p. 11.

^{๑๙} มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง , กฎหมายรัชกาลที่ 1 ร.ศ. 111 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2528) หน้า 83.

กันยายน ร.ศ.111 ห้ามคัดลอกบทความต่าง ๆ เป็นเรื่องกักรวมการและสมาชิกแต่งตั้ง
และลงพิมพ์ในหนังสือโดยมิได้รับอนุญาต ซึ่งปรากฏเป็นข้อความตอนหนึ่งว่า "ตั้งแต่นั้นต่อไปห้าม
มิให้ผู้ใดเอาเรื่องความต่าง ๆ ที่ได้ลงพิมพ์ในหนังสือชริญาพิเศษแล้ว แต่ปีก่อน ๆ และปี
ทั้งปีต่อไป ไปพิมพ์เป็นหนังสือเล่มหรือหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใด นอกจากขออนุญาตต่อ
กรรมสัปปาทิกสภาได้แล้วนั้นเป็นอันขาด"

ประกาศหอสมุดพระวชิรญาณเน้นกฎหมายที่คุ้มครองลิขสิทธิ์ให้เฉพาะเรื่องที่ลงพิมพ์
ในหนังสือชริญาพิเศษและคุ้มครองเฉพาะสมาชิกยังมิได้เป็นการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในลักษณะทั่วไป
จนกระทั่งปี ร.ศ. 120 เมื่อกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้ทรงแต่งตั้งตำรากฎหมายราชบุรีขึ้น
เป็น 2 เล่ม ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้แรงงานและความรู้ความสามารถในการรวบรวมบท
บัญญัติของกฎหมายและเขียนคำอธิบาย ซึ่งเป็นงานที่มีคุณประโยชน์ต่อการศึกษากฎหมายใน
สมัยนั้นเป็นอย่างยิ่ง ถ้าไม่มีกฎหมายคุ้มครองสิทธิแล้วอาจมีบุคคลคัดลอกพิมพ์จำหน่ายอัน
ทำให้เสื่อมเสียสิทธิของพระองค์ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายให้ความคุ้มครองแก่ผู้แต่ง
หนังสือโดยทั่วไป²⁰ และกฎหมายที่ตราขึ้นในครั้งนั้นก็คือ พระราชบัญญัติ กรรมสิทธิ์ผู้แต่ง
หนังสือ ร.ศ. 120 (พ.ศ.2444) โดยยึดถือตามกฎหมายของประเทศอังกฤษในสมัยแรก ๆ
เป็นแบบ²¹ ซึ่งเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับนี้แม้ให้การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในลักษณะ
ทั่วไป แต่ก็จำกัดอยู่เฉพาะในงานหนังสือเท่านั้น มิได้ให้ลิขสิทธิ์แก่งานวรรณกรรมหรืองาน
ศิลปกรรมอื่น ๆ ด้วย ทั้งยังจำกัดให้ลิขสิทธิ์เฉพาะหนังสือที่พิมพ์ในราชอาณาจักรเท่านั้น
โดยจะต้องนำมาให้เจ้าพนักงานจดทะเบียนภายใน 12 เดือนนับแต่ที่พิมพ์จำหน่ายด้วย
การละเมิดลิขสิทธิ์จะถือเป็นเพียงความผิดทางแพ่งเท่านั้น ห้ามมิบทลงโทษทางอาญาไม่

²⁰ ชวลิต อรรถศาสตร์, "ลิขสิทธิ์ภายในประเทศ" , วารสารกฎหมาย
9 (มิถุนายน 21527) : 128-129.

²¹ สุรัตน์ นุมนนท์, "ลิขสิทธิ์" , วารสารมนุษยศาสตร์
3 (เมษายน 2515) : 18.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2457 ได้มีการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ
กรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. 120 ซึ่งสาระสำคัญของประการคือ

(1) ขยายความหมายของคำว่า "หนังสือ" ให้กว้างออกไปถึงกระดาษพิมพ์บทเพลง
แผนที่ หรือแบบตัวอย่าง หรือเรื่องละครต่าง ๆ และดนตรีต่าง ๆ

(2) จำกัดมิให้ลิขสิทธิ์แก่หนังสือซึ่งมีบ่งควรจะเอาออกขายโดยเหตุที่เป็นเรื่อง
หยาบคาย เรื่องหลบหลัดหมิ่นศาสนา เรื่องยุยงให้เกิดจลาจล หรือเรื่องทีกล่าวคำเท็จ
เพื่อประสงค์จะหลอกลวงให้ประชาชนหลงเชื่อต่าง ๆ

(3) กำหนดให้ผู้ที่จะได้ลิขสิทธิ์ต้องเขียนแทรกข้อความลงในหนังสือที่จะร้องขอลิขสิทธิ์
ไว้ตรงที่หน้าหนังสือ หรือที่ในปกหน้าสมุด หรือส่วนใด ๆ ของสมุดที่จะแลเห็นได้โดยง่ายเป็นคำว่า
"มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ"

(4) วางบทสันนิษฐานการละเมิดลิขสิทธิ์และความเสียหายของผู้ทรงลิขสิทธิ์ไว้ว่า
ในคดีละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ผู้ทรงลิขสิทธิ์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายอย่างใด ๆ ที่เกิดขึ้น
โดยทันทีเลย ให้ศาลพอใจเพียงว่าความเสียหายอาจจะเกิดขึ้นได้เสมอทั้งโจทก์หากจำเป็นต้อง
ต้องพิสูจน์การล่วงละเมิดลิขสิทธิ์นั้นได้เป็นโดยกลั่นแกล้งหรือไม่และแม้ความเจตนาสุจริตก็ไม่มีผล
เป็นเหตุให้แก้ตัวได้ ทั้งจะต้องเป็นข้อสันนิษฐานได้ว่าผู้ล่วงละเมิดลิขสิทธิ์นั้นมีเจตนาร้ายที่จะให้
เกิดความเสียหายขึ้น²²

ในปี พ.ศ. 2474 ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสัญญาเพื่อการคุ้มครองวรรณกรรม
และศิลปกรรมระหว่างประเทศ ซึ่งจัดทำขึ้น ณ กรุงเบอร์น จึงมีความจำเป็นต้องตรากฎหมายใหม่
เพื่อรองรับอนุสัญญากรุงเบอร์นดังกล่าว ดังนั้น การยกร่างกฎหมายฉบับใหม่จึงได้ยกร่างเป็นภาษา
อังกฤษก่อน เพราะต้องรับเอาถ้อยคำสำนวนภาษาอังกฤษมาจากอนุสัญญาเบอร์น แล้วจึงแปลเป็น
ภาษาไทยในภายหลัง²³ กฎหมายที่ร่างใหม่และประกาศ

²² จรัญ ภักดีธนากุล , "ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับพระราช
บัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521" ตุลพาท 30 (กันยายน - ตุลาคม 2526) : 89 - 90.

²³ ชวลิต อรรถศาสตร์ , "ลิขสิทธิ์ภายในประเทศ" , หน้า 131.

ใช้นี้คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ขยายการคุ้มครองไปถึงงานที่ทำขึ้นทุกชนิดในแผนกวรรณกรรมและศิลปกรรม ไม่ว่าจะเป็นงานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ และแผนกศิลป์ เช่น สมุด หนังสือต่าง ๆ ปรากฏา นาฏกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ถ่ายภาพ ฯลฯ นอกจากนี้ยังได้กำหนดการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งาน โดยกำหนดว่างานนั้นจะได้ลิขสิทธิ์ต่อเมื่อได้โฆษณาเป็นครั้งแรกในประเทศไทย และถ้าหากงานนั้นมีได้โฆษณาผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยหรือมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ทั้งนี้โดยไม่ต้องนำไปจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่เหมือนกับกฎหมายเก่า และยังได้กำหนดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ให้มีสิทธิแต่ผู้เดียว (exclusive right) ในการที่จะทำซ้ำ ซึ่งงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรมไม่ว่าจะทำในรูปร่างอย่างไร การคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ความคุ้มครองตลอดชีวิตของผู้สร้างสรรค์และให้มีต่อไปอีกเป็นเวลา 30 ปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย และได้กำหนดความรับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์โดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์มีโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญา และได้บัญญัติหลักเกณฑ์การคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศไว้ด้วย

พระราชบัญญัติ คุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 นับว่าเป็นกฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ที่สมบูรณ์ที่สุดฉบับแรกของประเทศไทย และมีผลบังคับใช้บังคับถึง 47 ปี จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2516 สภานิติบัญญัติในสมัยนั้นได้มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 2 ประการคือ

1) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้พัฒนาการไปอย่างรวดเร็วจึงเป็นผลให้กฎหมายฉบับดังกล่าวล้าสมัย การให้ความคุ้มครองทางลิขสิทธิ์ไม่อาจเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย เพราะงานในแผนกวิทยาศาสตร์และแผนกศิลป์ได้ปรากฏออกมาในรูปแบบใหม่ๆ ตามวิธีการทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ พระราชบัญญัตินี้จึงไม่อาจให้ความคุ้มครองถึงงานใหม่ ๆ เหล่านี้ได้เลย

2) เนื่องจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้ค่าของเงินลดลงอย่างมาก เป็นผลให้บทลงโทษตามพระราชบัญญัติ ฯ ดังกล่าว ซึ่งมีแต่เพียงโทษปรับสถานเดียว

นั้นไม่เพียงพอที่จะเป็นมาตรการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติ ฯ ดังกล่าว

การแก้ไขกฎหมายในครั้งนี้ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติใหม่ในวันที่ 17 ธันวาคม 2521 และยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 เสียซึ่งพระราชบัญญัติฉบับใหม่นี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521" อันเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ให้การคุ้มครองงานได้กว้างขวางยิ่งขึ้น และกำหนดโทษทางอาญาให้สูงขึ้นเพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์

ตามประวัติศาสตร์ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศไทยที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศไทยเริ่มต้นที่สมบูรณจากอิทธิพลของอนุสัญญากรุงเบอร์น ซึ่งปรากฏตามพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 ด้วยเหตุนี้ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทย จึงมิได้เน้นถึงระบบใดระบบหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นระบบผสมเช่นเดียวกับระบบตามอนุสัญญากรุงเบอร์น เพราะอนุสัญญาเบอร์นดังกล่าวนี้เป็นอนุสัญญาที่เกิดจากการร่วมกันของระบบกฎหมายในกลุ่มประเทศแองโกลแซกซอนและกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรป นอกจากนี้ประเทศไทยไม่เคยตกลงอยู่ภายใต้อาณัติคมของประเทศใดมาก่อนจึงมีความอิสระในการที่จะนำเอาหลักเกณฑ์ในระบบกฎหมายระบบใดระบบหนึ่งหรือทุกระบบที่พิจารณาที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาลิขสิทธิ์เกิดขึ้นในประเทศไทยมาบัญญัติเป็นกฎหมายซึ่งในปัจจุบันนี้กฎหมายในระบบลิขสิทธิ์ของประเทศไทยส่วนใหญ่ทั้งหลายต่างมีแนวโน้มไปในทางของการแก้ไขปัญหาใหม่ๆที่เกิดขึ้นในระบบลิขสิทธิ์ ดังนั้น การกลั่นกรองปัญหาาร่วมกันในระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศจึงเป็นการก่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันในบรรดาประเทศภาคี อันเป็นผลให้กฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศไทยมีลักษณะเหมือนกันเข้าทุกที

5. ลักษณะกฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศไทยโดยทั่วไป

5.1 ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property)

ลักษณะของลิขสิทธิ์ยอมรับว่าเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามความหมายในประมวลกฎหมายแห่งพาณิชย์มาตรา 138²⁴ โดยหมายถึงทรัพย์สินหรือวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง ซึ่ง

²⁴ เสนีย์ ปราโมช ,ม.ร.ว., "ลิขสิทธิ์ของผู้แต่งหนังสือ", บทบัญญัติ 25 (ตอนที่ 2 พ.ศ.2511) : 240-242.

อาจมีราคาและถือเอาซึ่งความหมายของคำว่า "ถือเอาได้" ในที่นี้หมายถึงการถือสิทธิเหนืองานสร้างสรรค์อันเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่างเพราะงานทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากทักษะ ความรู้ และสติปัญญาของการสร้างสรรค์จะเป็นเพียงรูปแบบทางความคิดที่ผู้สร้างสรรค์ถ่ายทอดให้เป็นที่ปรากฏรับรู้กันได้โดยลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยอาศัยทางภาพเสียงหรือสัญลักษณ์ตัวอักษร ฯลฯ หรือสิ่งที่สามารถสื่อสารให้สัมผัสได้ในทางใดทางหนึ่งเป็นเครื่องสื่อ กล่าวคือลิขสิทธิ์คือทรัพย์สินทางปัญญาที่เจ้าของอาจถือสิทธิหวงกันเพื่อแสวงหาประโยชน์จากงานสร้างสรรค์อันเป็นวัตถุแห่งสิทธิ²⁵ ทั้งนี้เพราะเหตุที่ว่าเจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้สร้างสรรค์ได้สิทธิเด็ดขาดเช่นนี้ถือว่าเจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้สร้างสรรค์มีสิทธิในการห้ามมิให้บุคคลอื่นมากระทำซ้ำ นำออกโฆษณา คัดแปลง หรือกระทำการอื่นใดต่องานลิขสิทธิ์ของตน

สิทธิแต่ผู้เดียวของผู้สร้างสร้งงานตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นสิทธิที่อยู่บนพื้นฐานแนวความคิดในทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้นกฎหมายลิขสิทธิ์จึงมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อคุ้มครองผู้สร้างสร้งงานด้วยการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของผู้สร้างสร้งสร้ง โดยการกำหนดให้บุคคลทั่วไปต้องเคารพในสิทธิของผู้สร้างสร้งสร้งงานประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งคือการกำหนดให้ผู้สร้างสร้งสร้งได้ประโยชน์ตอบแทนหรือรางวัล อันเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการริเริ่มสร้างสร้งสร้งผลงานใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวมต่อไป

5.3 สิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์เป็นสหสิทธิ (Multiple Rights)

ลักษณะสิทธิเช่นนี้มาจากผลทางเทคโนโลยีได้มีความเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้กระบวนการผลิตงานสร้างสรรค์ในระบบลิขสิทธิ์เกิดเป็นลักษณะกลุ่มแห่งสิทธิขึ้นสำหรับงานชิ้นหนึ่ง ซึ่งอาจโอนหรืออนุญาตให้ใช้ร่วมกันทั้งหมด หรือแยกออกจากกันโดยประเภทของงานซึ่งจะตกภายใต้ความคุ้มครองของระบบลิขสิทธิ์ เช่น งานภาพยนตร์ ลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์เรื่องหนึ่งอาจเป็นกลุ่มแห่งสิทธิในงานวรรณกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องที่ประพันธ์หรือบทภาพยนตร์และงานดนตรีกรรมที่เกี่ยวกับดนตรีประกอบการแสดง รวมทั้งงานนาฏกรรมที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางภาพยนตร์นั้น ๆ

²⁵ ไชยยศ เหมะรัชตะ , " ปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์ในการแปลหนังสือหรือตำราต่างประเทศ," วารสารกฎหมาย 3 (มกราคม-เมษายน 2520) : 84-85.

บทที่ 2

อายุความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่อบุคคลใดสร้างสรรค์งานอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้น บุคคลนั้นย่อมอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งมีสิทธิที่จะทำซ้ำ ดัดแปลง หรือนำออกโฆษณา ฯลฯ ซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ แต่การที่จะให้ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิดังกล่าวตลอดไปนั้น ย่อมเป็นผลเสียต่อสังคมที่จะได้ชื่นชมหรือใช้ประโยชน์ในงานสร้างสรรค์นั้น ดังนั้น รัฐจึงเข้ามาเกี่ยวข้องในการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคล (private interest) และประโยชน์ของสาธารณชน (public interest) กล่าวคือ รัฐได้ตรากฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่จะตอบแทนในการที่บุคคลในการที่ได้สร้างสรรค์งานขึ้น โดยสติปัญญา ความวิริยะอุตสาหะและแรงงานของตน จนเป็นผลให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชนที่ได้มีโอกาสชื่นชมและใช้ประโยชน์ ซึ่งการตอบแทนตามที่กฎหมายกำหนดไว้นี้ เปรียบเสมือนการให้สิทธิผูกขาด (Monopoly) แก่ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น ด้วยเหตุนี้ การที่จะให้บุคคลใดผูกขาดหาประโยชน์แต่เพียงผู้เดียวในงานนั้น ๆ ตลอดไป ก็จะเป็นการไม่ยุติธรรมแก่บุคคลทั้งหลายในสังคม กฎหมายจึงพยายามสร้างความสมดุล โดยการกำหนดระยะเวลาไว้ช่วงหนึ่ง ซึ่งผู้สร้างสรรค์หรือผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์สามารถหาประโยชน์จนคุ้มค่าแล้ว หลังจากสุดระยะเวลาเวลานั้น ก็ควรให้งานนั้นตกแก่สาธารณชนได้มีโอกาสได้ใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์โดยเสรี ดังนั้นจึงมีการบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองงานสร้างสรรค์ซึ่งเรียกว่า " อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ "

1. อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์สำหรับงานประเภทต่างๆ

อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์จะเป็นเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับกฎหมายลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศที่จะกำหนดไว้ ซึ่งส่วนใหญ่จะกำหนดในหลักเกณฑ์คล้ายคลึงกันถ้ากำหนดตามประเภทของงานต่างๆ หรือกำหนดตามลักษณะของผู้สร้างสรรค์ โดยจะพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังนี้

1.1 อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์สำหรับงานทั่วไป

งานทั่วไปในที่นี้หมายถึง งานลิขสิทธิ์ที่ไม่ใช่งานภาพถ่าย งานโลตทัศน์วัสดุ งานภาพยนตร์ หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ งานศิลปะประยุกต์ ซึ่งตามกฎหมายจะบัญญัติในงานทั่วไป อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์มีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และมีอยู่ต่อไปอีกห้าสิบปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย หลักนี้ปรากฏตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 มาตรา 16 และการพิจารณาสำหรับงานทั่วไปนี้จะต้องพิจารณาตามคุณลักษณะของผู้สร้างสรรค์ดังนี้คือ

ก. ผู้สร้างสรรค์ทั่วไป ตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521

(มาตรา 16 วรรค 1) บัญญัติว่า "ภายใต้บังคับมาตรา 18 และมาตรา 19 ลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีอยู่ตลอดอายุผู้สร้างสรรค์ และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย" ซึ่งหมายถึงผู้สร้างสรรค์คนเดียวและเป็นผู้สร้างสรรค์ตามนิยามในมาตรา 4 นอกจากนี้จะถือว่าลิขสิทธิ์มีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ ไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าขณะผู้สร้างสรรค์งานเสร็จ ผู้สร้างสรรค์จะมีอายุเท่าใด เช่น ผู้สร้างสรรค์คนหนึ่งสร้างเสร็จงานเมื่ออายุ 20 ปี ผู้สร้างสรรค์อีกคนหนึ่งสร้างเสร็จงานเมื่ออายุ 70 ปี ถ้าทั้งคู่ตายเมื่ออายุ 80 ปี ผู้สร้างสรรค์คนแรกได้รับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ถึง 60 ปี ส่วนผู้สร้างสรรค์คนหลังได้อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ 10 ปี ซึ่งจะเห็นความแตกต่างกันอย่างมากในระยะเวลา แต่ลิขสิทธิ์เป็นสิ่งที่มุ่งคุ้มครองผู้สร้างสรรค์เป็นสำคัญ ดังนั้น เมื่อผู้สร้างสรรค์มีชีวิตอยู่ก็สมควรได้รับประโยชน์จากความพยายามและวิริยะอุตสาหะของตนเอง และทายาทจะได้รับประโยชน์ด้วยในฐานะผู้รับมรดกต่อไปอีก 50 ปี

หลักของผู้สร้างสรรค์ทั่วไปนี้ ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและในอังกฤษ ต่างก็กำหนดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไว้ตลอดชีวิตของผู้สร้างสรรค์และต่อไปอีก 50 ปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย ส่วนประเทศอื่น ๆ เช่น ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส สวีเดน ต่างก็กำหนดไว้ 50 ปี เช่นเดียวกัน บางประเทศกำหนดไว้ 60 ปี เช่น ประเทศบราซิล หรือกำหนดไว้ 70 ปี เช่น ประเทศเยอรมัน

¹ กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1976 มาตรา 302 (A) และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของอังกฤษ ค.ศ. 1956 มาตรา 2

ข. ผู้สร้างสรรค์ร่วม ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 มาตรา 16 วรรค 2 บัญญัติว่า " ในกรณีที่มีผู้สร้างสรรค์ร่วม ลิขสิทธิ์ในงานดังกล่าวให้มีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ร่วม และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลา 50 ปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ร่วมคนสุดท้ายถึงแก่ความตาย" ในกรณีนี้คือการทำผู้สร้างสรรค์มากกว่าหนึ่งคน และผู้สร้างสรรค์เหล่านั้นได้ร่วมกันก่อให้เกิด "งานสร้างสรรค์ร่วม" ซึ่งส่วนของความช่วยเหลือหรือความร่วมมือของผู้สร้างสรรค์คนหนึ่งไม่สามารถแบ่งแยกออกจากส่วนของความช่วยเหลือหรือความร่วมมือของผู้สร้างสรรค์คนอื่น ๆ แต่ละคนหรือคนอื่น ๆ ทั้งหมดได้เท่ากับผู้สร้างสรรค์แต่ละคนถือเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วม²

กรณีที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ถือว่างานดังกล่าวมีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ร่วม หมายความว่า ผู้สร้างสรรค์ "งานสร้างสรรค์" หลายคนแต่ละคนก็มีสิทธิที่จะกระทำใด ๆ เกี่ยวกับงานนั้นไปจนตลอดชีวิตของตน และเนื่องจากงานสร้างสรรค์ร่วมเป็นงานที่ไม่สามารถแบ่งแยกออกมาได้ว่าส่วนไหนของงานเป็นของผู้สร้างสรรค์คนใดได้ การนับอายุแห่งการคุ้มครองจึงต้องนับแต่่างานสร้างสรรค์ร่วมทั้งหมด นับเป็นขึ้นเดียวจะแบ่งแยกการนับระยะเวลาโดยแบ่งงานสร้างสรรค์ร่วมนั้นเป็นส่วนของผู้สร้างสรรค์แต่ละคนแล้ว จะเริ่มนับอายุแห่งการคุ้มครองในแต่ละงานมิได้ เช่น ก. ข. และ ค. ได้ร่วมกันสร้างงานประติมากรรมรูปปั้นชิ้นหนึ่ง อายุแห่งการคุ้มครองงานชิ้นนี้มีอยู่ตลอดชีวิตของ ก. หรือ ข. หรือ ค. แต่ละคน หาก ก. และ ข. ได้ถึงแก่กรรมลงแล้ว แต่ ค. ยังมีชีวิตอยู่ อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานนั้นยังคงมีอยู่ และมีอยู่ต่อไปอีก 50 ปี นับแต่ ค. ถึงแก่กรรมลง

² ปรากฏตามความหมายในกฎหมายลิขสิทธิ์สหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1976 มาตรา 101 บัญญัติว่า A "joint work" is a work prepared by two or more authors with the intention that their contribution be merged in to inseperable or interdependent parts of a unitary whole

อนึ่ง ตามมาตรา 16 วรรค 3 บัญญัติว่า " ผู้สร้างสรรค์หรือผู้สร้างสรรค์ร่วม
ทุกคนถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้มีการโฆษณางานนั้น ให้ลิขสิทธิ์ดังกล่าวมีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปี
นับแต่ได้มีการโฆษณา "

ค. ผู้สร้างสรรค์ที่เป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521
มาตรา 16 วรรคท้าย บัญญัติว่า " ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคลให้ลิขสิทธิ์มีอยู่เป็นเวลา
ห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์งานขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะ
เวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก "

นิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้น โดยอาศัยอำนาจแห่งบทบัญญัติของกฎหมายแห่ง
และพาณิชย์ มาตรา 68 และกำหนดวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการไว้ในตราสารจัดตั้งหรือ
ข้อบังคับตามประมวลกฎหมายแห่งและพาณิชย์ มาตรา 76 นิติบุคคลจึงมีสิทธิในการเป็นเจ้าของ
ลิขสิทธิ์ และแสวงหาประโยชน์จากลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำหรือดัดแปลงหรือนำงานอันมีลิขสิทธิ์ออก
โฆษณา ฯลฯ

ง. ผู้สร้างสรรค์ใช้นามแฝง ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์ใช้นามแฝงหรือไม่ปรากฏชื่อ
ผู้สร้างสรรค์ กฎหมายได้กำหนดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ดังที่ปรากฏใน ตามพระราชบัญญัติ
ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 มาตรา 17 วรรคแรก บัญญัติว่า " งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้
ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยผู้สร้างสรรค์ใช้นามแฝงหรือไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์ให้ลิขสิทธิ์มีอยู่เป็น
เวลาห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้ามีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลา
ดังกล่าวให้ลิขสิทธิ์มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก "

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่ผู้สร้างสรรค์ใช้นามแฝงหรือไม่ปรากฏชื่อ
ผู้สร้างสรรค์นั้น ควรจะเป็นกรณีที่ไม่รู้ตัวผู้สร้างสรรค์ด้วย ทั้งนี้เพราะในมาตรา 17
วรรค 2 ได้บัญญัติว่า " ในกรณีที่รู้ตัวผู้สร้างสรรค์ในมาตรา 16 มาใช้บังคับโดยอนุโลม " ซึ่ง
แสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติในมาตรา 17 วรรคแรกนั้น หมายถึงในกรณีที่ไม่รู้ตัวผู้สร้างสรรค์ แต่ถ้า
หากรู้ตัวผู้สร้างสรรค์ที่ใช้นามแฝงหรือชื่อตัวผู้สร้างสรรค์ปรากฏ เช่น นามปากกา "ดอกไม้สด"

ย่อมเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปว่าเป็นนามปากกาของ ม.ล. บุปผา นิมมานเหมินทร์ หรือหากหนังสือ นั้นไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง แต่เป็นที่เข้าใจของสาธารณชนว่าใครเป็นผู้แต่งหรือมีการวิจารณ์ถึงหนังสือ นั้น ๆ ว่าผู้ใดเป็นผู้แต่ง เช่นนี้ถือว่าเป็นการปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์แล้ว ซึ่งจะต้องเป็นไปตาม ลักษณะมาตรา 16 แล้วแต่กรณีที่จะเป็นผู้สร้างสรรค์ทั่วไปหรือผู้สร้างสรรค์ร่วม หรือผู้สร้างสรรค์ ที่เป็นนิติบุคคล

1.2 อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์เฉพาะงานบางประเภท
โดยที่งานบางประเภทที่มีลักษณะพิเศษโดยเฉพาะตัว ดังนั้น อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของ งานบางประเภทก็มีลักษณะต่างไปจากงานธรรมดา ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. งานภาพถ่าย งานโลตทัศน์วัสดุ งานภาพยนตร์ งานแพร่เสียงแพร่ภาพ
เนื่องจากงานเหล่านี้มีลักษณะเฉพาะตัว จึงได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 ว่า " ลิขสิทธิ์ในงานภาพถ่าย โลตทัศน์วัสดุ งานภาพยนตร์ หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ให้มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่ ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก "

ข. งานศิลปประยุกต์ ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 บัญญัติว่า " ลิขสิทธิ์ในงานศิลปประยุกต์ให้มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบห้าปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นขึ้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบห้าปี นับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก " งานศิลปประยุกต์เป็นการนำเอางานหลายอย่างมารวมกัน หรือเอางานอย่างใดอย่างหนึ่งไปใช้ประโยชน์ในการใช้สอย ตกแต่งเป็นสิ่งของเครื่องใช้ หรือเพื่อใช้ประโยชน์ในทางการค้า เช่น งานจำพวกเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ เฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น

งานตามที่กล่าวมาใน ข้อ ก. และ ข. นี้ เป็นงานที่มีอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ โดยคำนึงถึงคุณลักษณะของงานโดยเฉพาะ ดังนั้น จึงมีปัญหาคำคุณลักษณะของงานโดยเฉพาะนี้ หากเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะส่วนตัวของผู้สร้างสรรค์ขึ้นมาจะต้องคำนึงถึงหลักการพิจารณาคุณลักษณะของงานโดยเฉพาะเป็นหลัก หรือจะพิจารณาตามคุณลักษณะส่วนตัวของผู้สร้างสรรค์เป็นหลัก เช่น ผู้สร้างสรรค์ไม่ปรากฏชื่อได้สร้างสรรค์งานศิลปะประยุกต์เป็นนิติบุคคลเช่นนี้ จะกำหนดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ปี กรณีนี้ต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 มาตรา 16 บัญญัติไว้ว่า " ภายใต้งบบังคับมาตรา 18 และมาตรา 19" หมายความว่า มาตรา 16 อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 18 และ 19 กล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีตามมาตรา 18 และมาตรา 19 แล้ว ก็ไม่ต้องบังคับตามมาตรา 16 ดังนั้น ถ้าเป็นงานที่มีคุณลักษณะเฉพาะตามมาตรา 18 และ 19 ในข้อ ก. และ ข้อ ข. แล้วต้องพิจารณาตามหลักคุณลักษณะของงานโดยเฉพาะเป็นเกณฑ์เสมอ ซึ่งตามตัวอย่างข้างต้นนี้จะต้องถืออายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ 25 ปี ในงานศิลปะประยุกต์เป็นหลักเสมอ แม้ว่าจะเป็นกรการสร้างสรรคโดยผู้สร้างสรรค์ที่ไม่ปรากฏชื่อหรือผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคลก็ตาม ทั้งนี้ เพราะถือตามหลักผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของผู้สร้างสรรค์เป็นหลักในการให้ความคุ้มครองและผลประโยชน์เหล่านี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของงานมากกว่าคุณลักษณะส่วนตัวของผู้สร้างสรรค์ นอกจากนี้ ถ้าพิจารณาตามบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ในหมวด 3 ว่าด้วยอายุแห่งการคุ้มครอง แล้วจะเห็นว่า คุณลักษณะของงานมีผลมาให้อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์เปลี่ยนแปลงมากกว่าคุณลักษณะของผู้สร้างสรรค์เสียอีก ดังนั้น ประเภทของงานที่เปลี่ยนแปลงไปจึงต้องส่งผลกระทบมากกว่าและชัดเจนกว่าคุณลักษณะผู้สร้างสรรค์ดังกล่าว

ค. งานของรัฐ งานของรัฐคืองานสร้างสรรค์ที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มาตรา 12 กล่าวคือ เป็นสร้างสรรค์ขึ้นโดยการอ้างหรือทำตามคำสั่ง หรือในความควบคุมของกระทรวง ทบวง กรมหรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่น และจะต้องไม่ใช่กรณีตามมาตรา 32 (2) (3) (4) (5) ซึ่งตามมาตรา 20 บัญญัติว่า "ลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์โดยอ้างหรือตามคำสั่ง หรือในความควบคุมตามมาตรา 12 ให้มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้า

หอสมุดและศูนย์สนเทศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ได้มีการโฆษณาในงานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาครั้งแรก” และโดยที่มาตรา 20 มิได้บัญญัติให้อยู่ภายใต้บังคับมาตราใด จึงเห็นได้ว่างานของรัฐมีอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์เป็นเวลาสิบห้าปี นับแต่ได้มีการสร้างสรรค์งานนั้นขึ้น ไม่ว่าจะเป็งานประเภทใด แม้ว่าจะเป็งานศิลปะประยุกต์ก็ตาม แต่หากมีการโฆษณาระหว่างระยะเวลาดังกล่าว อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์มีอยู่เป็นเวลาห้าสิบปี นับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก เช่น นาย ก. เป็นข้าราชการกรมศิลปากร ได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ประพันธ์เพลงเพื่อใช้บรรเลงในงานพิธีงานหนึ่งเพลงที่นาย ก. ประพันธ์ขึ้นถือว่า กรมศิลปากรเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ และมีอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์นับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่หากว่าในระยะเวลาห้าสิบปีนับแต่ได้ประพันธ์งานนั้นได้มีการนำออกโฆษณาอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็มีต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเพลงนั้นเป็นครั้งแรก^๓

2. การนับระยะเวลาเริ่มต้นของอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์

หากพิจารณาการนับอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 แล้วจะเห็นได้ว่าสามารถแบ่งการนับระยะเวลาเริ่มต้นของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ดังต่อไปนี้

2.1 นับแต่ได้สร้างสรรค์งานขึ้น

ตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ได้บัญญัติถึงกรณีไว้ใน มาตรา 16 , 17 , 18 , 19 และ 20 เป็นเรื่องเกี่ยวกับงานสร้างสรรค์โดยผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล งานสร้างสรรค์ขึ้นโดยผู้สร้างสรรค์ใช้นามแฝงหรือไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์ งานภาพถ่าย สไลด์ทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ งานแพร่เสียงแพร่ภาพ งานศิลปะประยุกต์ และงานที่

^๓ กรมศิลปากร, รวมเอกสารชุดกฎหมายลิขสิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็๊ดโปรดักชั่น, 2527) หน้า 132-133.

ได้สร้างสรรค์โดยการจ้าง หรือตามคำสั่ง หรือในความควบคุมตามมาตรา 12 ล้วนแต่กำหนดให้อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์เริ่มต้นนับตั้งแต่สร้างสรรค์งานขึ้น* ซึ่งหมายความว่างานสร้างสรรค์นั้นจะต้องเสร็จสมบูรณ์ปรากฏขึ้นเป็นรูปร่างจนเป็นวัตถุแห่งลิขสิทธิ์แล้ว จึงเริ่มต้นนับระยะเวลาแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์

2.2 นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ปรากฏตามมาตรา 15 วรรค 1 และวรรค 2 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้สร้างสรรค์คนเดียวและกรณีผู้สร้างสรรค์ร่วม โดยระยะเวลาคุ้มครองเริ่มนับตั้งแต่ผู้สร้างสรรค์ร่วมคนสุดท้ายถึงแก่ความตาย

2.3 นับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการนับระยะเวลาเริ่มต้นในกรณีนี้ไว้ในมาตรา 16 วรรค 3 และวรรค 4 , มาตรา 17, มาตรา 18 , มาตรา 19 และมาตรา 20

คำว่า "โฆษณา" ตามกฎหมายมีความหมายว่า "ทำให้ปรากฏต่อสาธารณชนโดยการแสดง การบรรยาย การสวด การบรรเลง การทำให้ปรากฏด้วยแสงและหรือภาพ การก่อสร้าง การจำหน่ายหรือโดยวิธีอื่นใดซึ่งงานที่ได้จัดทำขึ้น"(มาตรา 4) ในการโฆษณานั้นจะต้องพิจารณาตามมาตรา 4 โดยไม่ใช้นิยามศัพท์ในมาตรา 6 วรรค 3 ซึ่งเป็นนิยามศัพท์ในกรณีโฆษณาซึ่งเป็นเงื่อนไขการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ นอกจากนี้แล้ว การนำงานออกโฆษณาต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์ด้วย

3. การนับระยะเวลาสิ้นสุดของอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์

ตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 (มาตรา 22) บัญญัติว่า
"เมื่ออายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ครบกำหนดในปีใด ถ้าวันครบกำหนดอายุแห่งการคุ้มครอง

* ไชยยศ เหมะรัชตะ , ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2528) หน้า 139.

ลิขสิทธิ์ไม่ตรงกับสิ้นปีปฏิทินหรือในกรณีที่ไม้อาจทราบวันกำหนดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่แน่นอนให้ลิขสิทธิ์ยังคงมีอยู่ต่อไปจนถึงวันสิ้นปีปฏิทินของปีนั้น”

4. ผลแห่งการที่อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลง

เมื่ออายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลง งานลิขสิทธิ์นั้นจะไม่มีลิขสิทธิ์อีกต่อไป และงานนั้นจะตกเป็นสาธารณสมบัติ (public domain) เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ใช้งาน โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของงานนั้น หรือไม่จำเป็นต้องเสียค่าตอบแทน ทั้งนี้เป็นไปตามหลักทั่วไปของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ที่มุ่งหมายเพื่อประสานผลประโยชน์ระหว่างสิทธิสาธารณะกับสิทธิของผู้สร้างสรรค์ที่เป็นเอกชนให้มีความสมดุลกัน

อย่างไรก็ตาม ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ในแต่ละระบบมีข้อแตกต่างกันอยู่บางประการ ในกรณีของผลภายหลัง เรื่องการคุ้มครองลิขสิทธิ์ได้สิ้นสุดลงแล้วซึ่งที่แตกต่างนั้นสืบเนื่องมาจากแนวความคิดในหลักเหตุผลบนรากฐานปรัชญาที่แตกต่างกันระหว่างแนวความคิดในเรื่องสิทธิในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Right) กับแนวความคิดเรื่องธรรมสิทธิ (Moral Right) กล่าวคือ ในหลักธรรมสิทธิซึ่งประเทศในกลุ่มภาคพื้นยุโรปถือกันเคร่งครัด ธรรมสิทธิถือว่าไม่ถูกจำกัดในเรื่องเวลาการคุ้มครอง ทั้งนี้เพราะว่าธรรมสิทธิเป็นลักษณะที่เป็นเอกภาพสำหรับงานสร้างสรรค์แต่ละชิ้นที่เกิดขึ้นจากความคิด สติปัญญาของผู้สร้างสรรค์ จึงถือว่าเป็นบุคลิกภาพของผู้สร้างสร้งงานโดยเฉพาะ ซึ่งแม้งานสร้างสรรค์โอนไปแล้ว ผู้สร้างสรรค์ยังมีสิทธิที่ห้ามมิให้ผู้รับโอนกระทำการบิดเบือน ตัดทอน ดัดแปลงหรือกระทำการอื่นใดให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ ดังนั้นธรรมสิทธิเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้การใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์และเป็นของทายาทผู้สร้างสรรค์ตลอดเวลา และถ้าหากบางกรณีผู้สร้างสรรค์ไม่มีทายาท ธรรมสิทธิจะตกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ใช้สิทธินั้น ส่วนประเทศแองโกลแซกซอนหรือประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ยึดแนวความคิดเรื่องสิทธิเศรษฐกิจจะถือว่าธรรมสิทธิเป็นสิ่งที่ถูกจำกัดระยะเวลาการคุ้มครองได้เช่นเดียวกับสิทธิในทางเศรษฐกิจ คือมีอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์เท่ากัน ซึ่งหมายความว่า เมื่ออายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลงตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ธรรมสิทธิก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองไปด้วย

ดังนั้น ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันของระบบกฎหมายทั้งสองระบบจึงเป็นเหตุให้ผลแห่งการสิ้นสุดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์แตกต่างกันออกไปดังนี้

ก. ในระบบกฎหมายของกลุ่มประเทศแองโกลแซกซอน เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา จะถือว่างานสร้างสรรค์ตกเป็นสาธารณสมบัติ ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถนำงานนั้นไปกระทำการใด ๆ ได้อย่างเสรีโดยมิต้องได้รับอนุญาตจากผู้สร้างสรรค์หรือทายาทของผู้สร้างสรรค์ อีกทั้งไม่ต้องเสียค่าตอบแทนหรือค่าลิขสิทธิ์แก่ผู้สร้างสรรค์งานหรือทายาทของผู้สร้างสรรค์งานเลย

ข. ในระบบกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรป เมื่อสิ้นอายุคุ้มครองลิขสิทธิ์งานนั้นตกเป็นสาธารณสมบัติแล้ว ประชาชนใช้งานได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้สร้างสรรค์ แต่ว่าผู้นำนานั้นไปใช้หรือกระทำการใด ๆ ต้องงานสร้างสรรค์จะต้องเสียค่าธรรมเนียมตามบทบัญญัติหรือจ่ายส่วนแบ่งตามจำนวนร้อยละของรายได้จากการใช้งานนั้นตามที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขไว้ ซึ่งเรียกว่า "domain public payant" โดยจ่ายให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจและรัฐจะนำค่าตอบแทนดังกล่าวส่วนหนึ่งไปแจกจ่ายให้แก่ผู้สร้างสรรค์หรือครอบครัวของผู้สร้างสรรค์โดยตรงหรืออาจจ่ายผ่านองค์กรของผู้สร้างสรรค์และองค์กรเหล่านั้นจะนำไปแจกจ่ายแก่ผู้สร้างสรรค์อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งการจ่ายในลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะคล้ายกับการประกันสังคม สำหรับค่าตอบแทนอีกส่วนหนึ่งจะนำไปบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมของประเทศหรือนำมาเป็นทุนเพื่อสร้างสรรค์งานตามความต้องการของประเทศ เช่น งานด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีด้านการศึกษา เป็นต้น⁵ และประเทศที่บัญญัติกฎหมายตามหลักการเช่นนี้ได้แก่ กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศแอลจีเรีย อาร์เจนติน่า ชิลี คิวบา อิตาลี อังการี เป็นต้น⁶

ส่วนกฎหมายลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 จะเห็นได้ว่า มิได้บัญญัติเกี่ยวกับงานอันมิลิขสิทธิ์ที่ตกเป็นงานสาธารณสมบัติแล้ว จึงต้องถือได้ว่าประชาชนทั่วไปสามารถนำงานไปใช้โดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของงานนั้นหรือผู้สร้างสรรค์แต่อย่างใด

⁵ UNESCO , The ABC of Copyright , p. 52.

⁶ กรมศิลปากร , รวมเอกสารชุดกฎหมายลิขสิทธิ์ , หน้า 136.

การคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ

ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ว่า การที่กฎหมายได้กำหนดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ขึ้น (TERM OF PROTECTION OF COPYRIGHT) โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับประโยชน์อันเกิดจากงานสร้างสรรค์นั้น เมื่ออายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลงแล้ว งานนั้นย่อมตกเป็นงานอันเป็นสาธารณสมบัติ (WORKS IN PUBLIC DOMAIN) ซึ่งประชาชนทั่วไปย่อมมีโอกาสใช้สอยหรือบริโภคงานได้อิสระ และไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของงานนั้นแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมได้มีการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้น จึงได้มีผู้นำงานอันเป็นสาธารณสมบัติมาทำซ้ำ แก้ไข หรือดัดแปลงงานดังกล่าว ต้องเสียคุณค่าหรือสุนทรียภาพไป รวมทั้งอาจทำให้เสื่อมเสียถึงเกียรติคุณแก่ผู้สร้างสรรค์งานนั้น ตลอดจนในบางกรณีอาจทำให้ประเทศชาติอันเป็นบ่อเกิดแห่งงานนั้นต้องได้รับความเสียหายไปด้วย

1. ความหมายของงานอันเป็นสาธารณสมบัติ (WORKS IN PUBLIC DOMAIN)

งานอันเป็นสาธารณสมบัติ หมายถึง งานสร้างสรรค์ซึ่งสิ้นสุดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประชาชนสามารถใช้สอยงานนั้นโดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของงานนั้น ทั้งนี้รวมถึงงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (FOLKLORE)

¹ Stephen M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Rights . (London : Butterworth, 1983), p.5.

2. ความแตกต่างระหว่างสาธารณสมบัติของแผ่นดินกับงานอันเป็นสาธารณสมบัติ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ให้ความหมายของคำว่า สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ไว้ดังต่อไปนี้²

- (1) เป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน และ
- (2) ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่
 - (2.1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดิน โดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน
 - (2.2) ทรัพย์สินสำหรับประชาชนใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่าที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ
 - (2.3) ทรัพย์สินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงทหาร สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทโธปกรณ์

ผลของการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีดังนี้

- (1) จะโอนมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจของกฎหมายเฉพาะหรือพระราชกฤษฎีกา³
- (2) ห้ามมิให้ราษฎรยกอายุความขึ้นต่อสู้กับแผ่นดิน⁴
- (3) ห้ามมิให้ยึด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1309 บัญญัติว่า "ท่านห้ามมิให้ยึดทรัพย์สินของแผ่นดิน ไม่ว่าทรัพย์สินจะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือไม่"

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1305

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1306

การสิ้นสุดลักษณะของสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

(1) โดยผลของกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อกฎหมายฉบับใดได้กำหนดให้ โอนทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินให้เป็นของเอกชน เช่น ในเรื่องของที่ดินรกร้างว่างเปล่า กฎหมายได้กำหนดให้บุคคลผู้ที่เข้าจับจองตามวิธีการที่กำหนดในประมวลกฎหมายที่ดิน ย่อมได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น

(2) โดยธรรมชาติ กล่าวคือ ผู้ฝัง บุบสลาย ชำรุดทรุดโทรมใช้การไม่ได้

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินกับงานอันเป็นสาธารณสมบัติ (Works in public domain) มีดังนี้

(1) วัตถุประสงค์ซึ่งกฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง
ทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินอาจเป็นวัตถุประสงค์ที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง อันได้แก่ ทรัพย์สินอันเกี่ยวกับทรัพย์สิน แต่วัตถุประสงค์ในลิขสิทธิ์อันเป็นลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) เป็นลิขสิทธิ์ที่ไม่มีวัตถุประสงค์เป็นรูปร่าง เท่านั้น

(2) การใช้ประโยชน์ทางทรัพย์สิน
ทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น บางประเภทประชาชนย่อมมีสิทธิใช้สอยได้ เช่น หนองน้ำที่ราษฎรร่วมเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน (ฎีกาที่ 1276/2497) เป็นต้น แต่บางประเภททางราชการหรือแผ่นดินเท่านั้นที่มีสิทธิใช้สอย เช่น เรือรบ อาวุธยุทโธปกรณ์ เป็นต้น

แต่งานอันเป็นสาธารณสมบัตินั้น ประชาชนทุกคนมีสิทธิใช้สอยได้ รวมทั้งในกรณีทำงานสร้างสรรค์ที่ราชกสนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ หากงานดังกล่าวตกเป็นงานอันเป็นสาธารณสมบัติแล้ว ประชาชนมีสิทธิใช้สอยได้เช่นเดียวกัน

(3) การถอนสภาพแห่งการเป็นทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหากถูกถอนสภาพโดยผลแห่งกฎหมาย เช่น มีกฎหมายประกาศที่ดินแปลงหนึ่งซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินให้ประชาชนมีโอกาสที่จะกลับมาเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ เป็นต้น

แต่งานสร้างสรรค์ซึ่งหากเป็นงานสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ไม่มีโอกาสที่จะกลับมาเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ได้

8. เหตุผลในการให้ความคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ

การใช้มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ (works in public domain) ย่อมทำให้การดูแลรักษาผลประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์งาน และทายาทของเขา ตลาดจนผลประโยชน์ของประเทศชาติ อาทิเช่น ประโยชน์การค้นคว้าวิจัยทางวิชาการ การสร้างสรรค์วัฒนธรรมของประเทศชาติ เป็นต้น เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น เมื่อพิจารณาเหตุผลแห่งการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ จึงอาจสรุปได้ดังนี้

3.1 เหตุผลแห่งการเจริญก้าวหน้าของวัฒนธรรม

แม้ว่างานสร้างสรรค์จะกลายเป็นงานอันเป็นสาธารณสมบัติเมื่ออายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลงก็ตาม แต่งานดังกล่าวนั้นย่อมแสดงออกถึงเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมในชนชาตินั้น ๆ ดังนั้น การที่รัฐได้จัดตั้งองค์กรในฐานะเป็นผู้ดูแลรักษางานอันเป็นสาธารณสมบัติโดยกำหนดให้ผู้ใช้ประโยชน์ในงานดังกล่าว ต้องจ่ายค่าตอบแทนในการใช้สอยงานให้รัฐเพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อพัฒนางานวรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีกรรม ตลอดจนถึงในแผนกวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน ซึ่งที่สุดย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนในการพัฒนาอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ

3.2 เหตุผลทางเศรษฐกิจ

การสร้างสร้งคร้งงานนั้น นอกจากจะเป็นการลงทุนทางสติปัญญาแล้ว

ในบางกรณียังต้องเสียดำค่าใช้จ่ายเป็นตัวเงินในการรักษางานนั้นไว้ เช่น การสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรม งานสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ดังนั้น การเรียกค่าตอบแทนจากผู้ใส่ผลงานอันเป็นสาธารณสมบัติ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนผู้สร้างสรรค์คนอื่น ๆ ในการพัฒนางานสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ ย่อมเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ และเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจอีกประการหนึ่ง

3.3 เหตุผลทางสังคม

งานสร้างสรรค์ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นเป็นผลมาจากสติปัญญาของผู้สร้างสรรค์ แม้ว่างานนั้นจะตกเป็นสาธารณสมบัติก็ตาม การที่รัฐจัดตั้งองค์กรเพื่อดูแลรักษางานแทนผู้สร้างสรรค์ซึ่งถึงแก่กรรมไปแล้ว เพื่อมิให้บุคคลอื่นดัดแปลงจนเป็นที่เสียหายแก่เกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ ย่อมเป็นผลดีต่อทายาทของผู้สร้างสรรค์

3.4 เหตุผลทางชื่อเสียงและเกียรติคุณของประเทศชาติ

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะทั่วไปแล้วจะเห็นว่า งานที่เกิดขึ้นของประเทศใด ย่อมแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะและปัญญาของคนในชาตินั้น ตลอดทั้งมีส่วนร่วมช่วยในการเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณีให้กระจายไปเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก ด้วยเหตุนี้ งานอันเป็นสาธารณสมบัติ หากปราศจากซึ่งการคุ้มครองของกฎหมายแล้ว ย่อมทำให้ศิลปวิทยาการต่าง ๆ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมเสื่อมถอยน้อยลง และจะสลายไปในที่สุด^๑

^๑ Stephen M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Right, p.535.

อย่างไรก็ตาม แม้วานักวิชาการส่วนหนึ่งจะเห็นด้วยกับการให้ความคุ้มครอง
แก่งานอันเป็นสาธารณสมบัติ แต่ก็มีอีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับการให้ความคุ้มครองงานดังกล่าว
โดยให้เหตุผลไว้ดังนี้

(1) การที่กฎหมายได้กำหนดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไว้เท่ากับได้ให้สิทธิ
ผูกขาดแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในการแสวงหาประโยชน์จากงานสร้างสรรค์เป็นเวลาพอสมควร
แล้ว ดังนั้นงานสร้างสรรค์ที่ตกเป็นสาธารณสมบัติ จึงควรที่จะให้สังคมได้ใช้สอยและพัฒนา
งานนั้นให้ดียิ่งขึ้น

(2) แม้วางานสร้างสรรค์บางประเภทจะเป็นที่นิยมของประชาชน
ก็ตาม แต่ก็มีงานอีกเป็นจำนวนมาก ได้ถูกลืมเลือนไปจากความทรงจำของประชาชนแล้ว
จึงไม่จำเป็นที่จะให้ความคุ้มครองอีกแต่ประการใด

(3) โดยที่มีการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นอย่าง
มากมาย ทำให้สามารถดัดแปลงงานสร้างสรรค์ที่ตกเป็นสาธารณสมบัติให้ดียิ่งขึ้น

4. ประเภทของงานอันเป็นสาธารณสมบัติที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

นับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา มนุษย์ได้แสวงหาคุณค่าของความงามและ
สุนทรียภาพในผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปวรรณคดี หรือวิทยาการ เพื่อความประโลมใจหรือ
ประเทืองปัญญาของตน อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สูงขึ้นทำให้งานสร้างสรรค์ดังกล่าวเป็นไปได้ในวงกว้าง และปัญญาชนทั่วโลกได้มีโอกาสชื่นชม
คุณค่าในงานได้มากขึ้นและอย่างทั่วถึง ทำให้การสร้างสรรคงานชิ้นใหม่ที่มีคุณค่าไม่อาจจะ
สนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเพียงพอ จึงเป็นสาเหตุให้มีการนำเอางานที่ตก
เป็นสาธารณสมบัติมาใช้สอยและแสวงหาประโยชน์จากบุคคลบางกลุ่มอย่างไม่จำกัดขอบเขต
(using without constraint or limitation) ทำให้งานอันเป็นสาธารณสมบัติ
เป็นเพียงสินค้า (consumer goods) เช่นเดียวกับสินค้าและบริการทั้งหลาย และหาก

พิจารณาถึงประโยชน์ตอบแทนที่บรรดาผู้สร้างสรรค์และทายาทของเขาควรได้รับ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผู้ที่แสวงหาประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ที่เป็นสาธารณสมบัติแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากงานนั้นประชาชนได้พากันนิยม หรือชื่นชมต่อเมื่อพ้นอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไปแล้ว ทายาทของผู้สร้างสรรค์ย่อมหมดโอกาสที่จะได้รับค่าตอบแทน นอกจากนี้แล้ว ในงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Folklore) ซึ่งมีผู้ฉวยโอกาสนำงานดังกล่าวมาทำซ้ำดัดแปลงแก้ไขในเนื้อหาของงานจนเสียคุณค่า หรือสุนทรียภาพของงานย่อมทำให้ประเทศชาติสูญเสียมรดกในทางวัฒนธรรมของตนไป

ด้วยเหตุนี้ องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

(United Nation of Education and Culture Organization หรือ UNESCO) อันเป็นองค์การชำนาญพิเศษขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งรับผิดชอบทางด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม จึงได้แสวงหามาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ ซึ่งถือเป็น "มรดกร่วมกันของมนุษยชาติ" (The common heritage of mankind) เพื่อให้บรรลุถึงเจตนารมณ์ดังกล่าว จึงได้บัญญัติไว้ในหลักการพื้นฐานของปฏิญญาในมาตรา 1 ความว่า^๕

"The Conservation and protection of the world's inheritance of art and monuments of history and science"

ในการพิจารณาประเภทของการให้ความคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ จะแบ่งตามรายงานวิจัยของ UNESCO เรื่อง Working Paper on the protection of works in public domain กล่าวคือ

- 4.1 งานอันเป็นสาธารณสมบัติประเภทงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน
- 4.2 งานอันเป็นสาธารณสมบัติที่หมดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์

^๕ ปฏิญญาขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) มาตรา 1

4.1 งานอันเป็นสาธารณสมบัติประเภทงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

4.1.1 ความหมายของคำว่างานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (FOLKLORE)

ใน The Tunis Model Law ได้บัญญัติความหมายของคำว่า "Folklore" ว่าหมายถึง "งานวรรณกรรม ศิลปกรรม และวิทยาศาสตร์ ที่สร้างสรรค์ขึ้นในราชอาณาจักร โดยผู้สร้างสรรค์ที่เชื่อได้ว่า เป็นคนในชาติหรือในสังคมนั้น ๆ สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เป็นหลักฐานของความเจริญทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติ และงานสร้างสรรค์ต้องประกอบด้วยลักษณะใดลักษณะหนึ่งของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม "

ส่วนใน WIPO Glossary ได้ให้คำจำกัดความว่า "งานอันเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมประจำชาติที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ตัวอย่างของงานเหล่านี้ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน เครื่องดนตรี ทำร้ายรำ พิธีกรรม และความเชื่อต่าง ๆ ของศาสนา แต่บางคนเห็นว่า ศิลปพื้นบ้านที่แสดงออกในลักษณะที่จับต้องได้ไม่นับเป็น Folklore อย่างไรก็ตาม ความหมายอย่างกว้าง ๆ นั้น หมายถึงงานทางศิลปกรรมและวัฒนธรรมทั้งหมด โดยเฉพาะที่สร้างสรรค์ขึ้นจากผู้สร้างสรรค์ที่ไม่ปรากฏนาม แต่เชื่อได้ว่าเป็นคนชาติที่ให้กำเนิดงานนั้น ๆ และมีวิวัฒนาการมาจากลักษณะความเป็นอยู่แบบพื้นบ้านของกลุ่มชนในประเทศนั้น ๆ "

⁷ The Tunis Model Law on Copyright for Developing Countries 1976 section 15 (IV) , p.19.

⁸ Wipo Glossary of terms of the law of copyright and neighbouring rights คำที่ 118 ,p. 121.

4.1.2 แนวความคิดในการให้ความสำคัญคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การสร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมพื้นฐานได้มีวิวัฒนาการสืบทอดกันมาไม่ขาดสาย ทั้ง ๆ ที่สังคมหรือกลุ่มชน ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์งานสร้างสรรค์เหล่านั้นแทบจะไม่ได้รับผลตอบแทนเลยก็ตาม การดำเนินรอยตามบรรพบุรุษนี้มีใช้มีจุดมุ่งหมายในทางการค้าเท่านั้น แต่เพื่อการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกอันล้ำค่า ซึ่งแสดงถึงความเจริญของชาติให้คงอยู่ อย่างไรก็ตาม ได้มีบุคคลนำเอางานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมาแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือกระทำการใด ๆ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่มรดกทางวัฒนธรรมดังปรากฏให้เห็นในทุกประเทศที่มีงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน แม้จะเป็นประเทศที่มีความเจริญอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาก็ตาม กล่าวคือ

กรณีนี้ที่นักร้องเพลง Blue จากมลรัฐ Mississippi ได้อัดแผ่นเสียงเพลง Blue ในปี ค.ศ. 1928 และได้รับความนิยมจากผู้ฟังในยุคนั้น ต่อมาศิลปินคนอื่น ๆ ได้นำเพลงดังกล่าวมาดัดแปลง เรียบเรียง และอัดแผ่นเสียงขึ้นใหม่ ปรากฏว่าได้รับความนิยมอย่างสูงจากผู้ฟังในยุคต่อมา จึงเกิดมีคำถามตามมาว่า นักร้องซึ่งอ้างว่าตนแต่งเพลงดังกล่าวขึ้นโดยการนำเอาเนื้อร้อง และทำนองเพลงพื้นบ้านมาดัดแปลงนั้นควรที่จะรับค่าลิขสิทธิ์จากศิลปินรุ่นหลัง ๆ ที่นำเอาเพลงของเขา มาดัดแปลงเรียบเรียงเสียใหม่หรือไม่

อีกกรณีหนึ่งเป็นเรื่องอินเดียแดงเผ่า Navajo ที่มีชื่อเสียงในการทอพรมซึ่งเป็นแบบเฉพาะของเผ่า พวกอินเดียแดงกังวลที่บุคคลนอกเผ่า Navajo โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาโรงงานในต่างประเทศ ได้ผลิตพรมเลียนแบบอย่างพรมอันเป็นศิลปพื้นบ้านของพวกเขา โดยใช้วัสดุและแรงงานที่ถูกกว่า เท่ากับเป็นการตัดราคาพรมอันมีชื่อของพวกเขา¹⁰

ปรากฏการณ์ดังกล่าว ได้เคยเกิดขึ้นในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกาและประเทศแถบทวีปแอฟริกา จึงก่อให้เกิดแนวความคิดในการคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านทั้งใน

¹⁰ กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการหาช่องทางเพื่อคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาติ, (เอกสารอัดสำเนา) : 5.

ประเทศและระหว่างประเทศโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย กล่าวคือ^{๑๑}

- (1) การรับรองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านว่าเป็นของแท้และความน่าเชื่อถือดังจะเห็นได้ว่าในกรณีที่มีการลอกเลียนงานที่เป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมิได้ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนในด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นการคุกคามศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านตลอดจนจิตใจของผู้ประดิษฐ์ผลงานที่เป็นของแท้ซึ่งต้องใช้ความรู้ความชำนาญที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน
- (2) การขนย้ายศิลปวัตถุหรือเอกสารอันมีค่าออกไปจากแหล่งกำเนิดจะเห็นได้ว่าบรรดาพิพิธภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของประเทศตะวันตก ได้นำศิลปวัตถุอันมีค่าทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นสมบัติของชาติ จากถิ่นเดิมมาแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์ของตน
- (3) การให้ผลตอบแทน ถึงแม้การแพร่หลายศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไปสู่สาธารณะอย่างถูกต้องเหมาะสม จะเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ แต่ก็ยังมีความไม่พอใจเกิดขึ้นในแง่ที่ว่าบุคคลหรือชุมชนซึ่งเป็นต้นกำเนิดของงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านดังกล่าว ไม่ได้รับผลตอบแทนในการที่ตนมีส่วนร่วมในผลงานชิ้นนั้น ๆ
- (4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมิให้ต้องถูกทำลายไปเมื่อต้องเผชิญกับกระแสของความเจริญในยุคนั้นก็เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเช่นกัน

^{๑๑} Jabour Alan, "Folklore protection and national patrimony : developments and dilemma in the legal protection of folklore" Copyright Bulletin vol, xvii, No.1, 1983 : 10-14.

4.1.3 ความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในต่างประเทศ

การหลู่ทางคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อป้องกันมิให้มีการแสวงหาผลประโยชน์หรือมีการกระทำอันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นที่สนใจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมานานแล้ว โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งวัฒนธรรมพื้นบ้านยังคงเป็นส่วนสำคัญในวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

ประเทศที่เริ่มมีแนวความคิดที่จะคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในแง่ของกฎหมาย ได้แก่ กลุ่มประเทศออฟริกา โดยเสนอให้มีการจัดประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับสากลขึ้นเป็นครั้งแรก ณ เมืองบราซซาวิล ประเทศคองโก ในปี ค.ศ. 1963 โดยความร่วมมือและสนับสนุนจากองค์การศึกษาศาสตราจารย์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และสำนักงานสหภาพระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (BIRPI - Buresux Internationaux Rounis pour le Protection de la Propriete' Intellectuelle) ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นองค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (WIPO-World Intellectual Property Organization) ตามมติที่ประชุมแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาเบอร์น์ ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ค.ศ. 1967

ต่อมาในปี 1964 UNESCO และ BIRPI ได้จัดให้มีการประชุมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Folklore) ขึ้นอีก ณ กรุงเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ และปี 1965 จัดประชุม ณ เมืองตูนิส ประเทศตูนีเซีย ประเทศแรกที่ดำเนินการตามมติของการประชุมทั้ง 3 ครั้ง โดยพิจารณาให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและงานอันเกิดจากศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยรวมเข้าไว้ในกฎหมายของงานวรรณกรรมและศิลปกรรมของชาติ คือ ประเทศตูนีเซีย (The New Tunisian Law relating to Literary and Artistic Property) ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 1966

ปัญหาการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ได้เป็นที่สนใจของหลายประเทศจนกลายเป็นประเด็นสำคัญในการประชุมแก้ไขอนุสัญญา เบอร์น์

เพื่อการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน
ระหว่างวันที่ 11 มิถุนายน-กรกฎาคม 1967 จากผลการประชุมดังกล่าวปรากฏเป็นมาตรา
15 (4) ของอนุสัญญาเบอร์น ฉบับแก้ไข ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ค.ศ. 1967 ความว่า¹²

" (4) (เอ) ในกรณีงานที่ยังไม่ได้พิมพ์โฆษณาและไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์
แต่มีหลักฐานที่จะเชื่อได้ว่า ผู้สร้างสรรค์เป็นคนในชาติของประเทศสมาชิกของสหภาพ ใน
กรณีเช่นนี้กฎหมายของประเทศนั้น ๆ จะต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เป็นตัวแทนของ
ผู้สร้างสรรค์และให้สิทธิในการคุ้มครองซึ่งสิทธินั้นใช้บังคับได้สำหรับสมาชิกแห่งสหภาพ

(บี) ประเทศสมาชิกของสหภาพที่ดำเนินการแต่งตั้งผู้มีอำนาจขึ้น
แทนผู้สร้างสรรค์ตามบทบัญญัตินี้ จะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้อำนวยการใหญ่
ขององค์การ ซึ่งผู้อำนวยการจะได้แจ้งประกาศดังกล่าวนี้ไปยังบรรดาประเทศสมาชิก
ของสหภาพโดยเร็ว"

¹² (4) (a) in the case of unpublished works where the
identity of author is unknown, but where there is every ground
to presume that he is a national of a country of the Union, it
shall be matter for legislation in that country to designate the
competent authority who shall represent the author and shall be
entitled to protect and enforce his rights in the countries of
the Union.

(b) Countries of the Union which make such designation
under the terms of this provision shall notify the Director
General by means of written declaration giving full information
concerning the authority thus designated. The Director General
shall at once communicate this declaration to all other countries of
the Union.

การเพิ่มเติมมาตรา 15 (4) เข้าไปในอนุสัญญาเบอร์นี เกิดขึ้นจากความมุ่งหมายที่จะให้มีการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ถึงกระนั้นในตัวของตัวบทดังกล่าวก็มิได้อ้างถึง Folklore หรืองานอันเกิดจาก Folklore โดยตรง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการตีความทางกฎหมายอยู่เสมอ แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้ก็คงยังอยู่ในอนุสัญญาเบอร์นจนกระทั่งมีการประชุมแก้ไขครั้งสุดท้าย ณ กรุงปารีส ค.ศ. 1971

ต่อมาปี 1973 รัฐบาลของประเทศโบลิเวียได้ยื่นข้อเสนอไปยัง UNESCO ขอให้เพิ่มเติมการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ลงในอนุสัญญาลิขสิทธิ์สากลซึ่งข้อเสนอนี้ได้ถูกนำเข้าพิจารณาในที่ประชุมพิจารณาประจำปีของคณะกรรมการลิขสิทธิ์ระหว่างรัฐบาล (Intergovernmental Copyright Committee) ของ UNESCO ที่ประชุมได้เสนอให้ฝ่ายเลขานุการติดตามและศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อยู่ในขอบข่ายของเรื่องลิขสิทธิ์ จึงควรร่วมมือกันดำเนินการโดยให้หน่วยงานด้านวัฒนธรรมของ UNESCO ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ อันอาจจะเกิดขึ้นจากการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ในการดำเนินงานนี้ UNESCO ได้แต่งตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญของรัฐบาล (The Committee of Governmental Experts) ซึ่งได้ประชุมกันครั้งแรก ณ เมืองตูนิส ระหว่างวันที่ 23 กุมภาพันธ์ - 2 มีนาคม 1976 เพื่อจัดทำแบบอย่างกฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา (Tunis Model Law on Copyright and Neighboring Rights for Developing Countries) การร่าง Model Law นี้ ดำเนินตามตัวบทของอนุสัญญาเบอร์น ฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส และตัวบทแห่งอนุสัญญาลิขสิทธิ์สากล ซึ่งได้รับความสนใจจากประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ และได้นำมาเป็นแบบอย่างในการร่างหรือแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ภายในประเทศของตน ได้แก่ กลุ่มประเทศแอฟริกา อารบ และลาตินอเมริกา

ต่อมาในปี 1979 องค์การทรัพย์สินทางปัญญา (WIPO) ได้จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการถาวรครั้งที่ 3 ณ เมือง Dekar ประเทศเซเนกัล ที่ประชุมได้ลงมติว่า UNESCO และ WIPO ควรจัดตั้งคณะทำงาน (Working Group) เพื่อพิจารณา

หาทางคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Folklore) ขึ้นระหว่างวันที่ 7 - 9 มกราคม 1980 เพื่อพิจารณาแบบอย่างบทบัญญัติกฎหมายแห่งชาติ เพื่อการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Model Provision for National Laws on the Protection of Expression of Folklore) ซึ่งฝ่ายต่างประเทศของ WIPO ได้จัดร่างขึ้นมี 10 มาตรา

ในปี ค.ศ. 1981 UNESCO และ WIPO ได้จัดให้มีการประชุมคณะทำงาน ดังกล่าวขึ้นอีก ณ กรุงปารีส ระหว่างวันที่ 9 - 13 กุมภาพันธ์ 1981 เพื่อพิจารณา Model Provisions ซึ่งได้ยกร่างขึ้นใหม่ ผลจากการประชุมนี้ได้นำเสนอเข้าที่ประชุม คณะผู้เชี่ยวชาญของรัฐบาลเพื่อการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านต่อไป นอกจากการประชุม ดังกล่าวแล้ว WIPO และ UNESCO ได้สนับสนุนจัดให้มีการประชุมระดับภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ การประชุมคณะผู้เชี่ยวชาญระดับภูมิภาค ณ เมืองโบโกต้า ประเทศ WIPO และ UNESCO ได้จัดตั้งคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญของรัฐบาลเพื่อการคุ้มครอง Folklore (Committee of Governmental Experts on the Safeguarding of Folklore) ขึ้น และจัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณา Model Provisions ดังกล่าว ขึ้นระหว่างวันที่ 22 - 26 ก.พ. 1982 ณ กรุงปารีส หลังจากการประชุมแก้ไข เรียบร้อยจึงได้มีการจัดพิมพ์แบบบทบัญญัติกฎหมายแห่งชาติเพื่อการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้านแล้วนำส่งไปยังประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกขององค์การทั้งสองทั่วโลก

ต่อมาปี 1983 UNESCO และ WIPO ได้จัดการประชุมในระดับ ภูมิภาคขึ้นอีกสองครั้ง คือ การประชุมคณะผู้เชี่ยวชาญระดับภูมิภาคเพื่อพิจารณาลู่ทางใน การคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านแห่งเอเชีย ณ กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย ระหว่าง วันที่ 31 มกราคม - กุมภาพันธ์ 1983

(1) Tunis Model Law on Copyright for Developing Countries. ในส่วนที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ด้วยเหตุสำคัญของการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาติใน รูปของมาตรการทางกฎหมาย และด้วยความเห็นว่าการคุ้มครองในลักษณะของทรัพย์สิน

ทางปัญญาด้านลิขสิทธิ์ (Copyright) จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดี WIPO และ UNESCO จึงได้ร่วมมือกันศึกษาหามาตรการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาติ และได้บรรจุการคุ้มครองวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ใน Tunis Law on Copyright for Developing Countries (หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า Tunis Model Law)

Tunis Mode มีบทบัญญัติครอบคลุมถึงอนุสัญญาเบอร์น ฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส ค.ศ.1971 และอนุสัญญาลิขสิทธิ์สากล ฉบับแก้ไขในปี ค.ศ.1971 โดยกำหนดบทบัญญัติสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาในภาคผนวก ในเรื่องเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ในการแปลและในการซ้ำในระบบออกใบอนุญาต (Compulsory Licensing System)

มีบทบัญญัติที่สามารถใช้ได้กับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Anglo - Saxon) และระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Roman)¹³

¹³ โดยกำหนดบทบัญญัติทางเลือก x สำหรับประเทศที่ใช้ระบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) และทางเลือก y สำหรับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) ใช้ในบางมาตรา ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของระบบกฎหมายทั้งสอง

Tunis Model นี้ ได้บัญญัติไว้รวมทั้งสิ้น 13 มาตรา และภาคผนวก A (เกี่ยวกับสิทธิในการแปล) อีก 6 มาตรา ภาคผนวก B (เกี่ยวกับสิทธิในการทำซ้ำ) 6 มาตรา

สำหรับสาระสำคัญในการคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมีดังนี้

1. ความหมายของงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

"งานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน" หมายถึง งานวรรณกรรม ศิลปกรรม หรือ วิทยาศาสตร์กรรม ที่ได้สร้างสรรค์ในอาณาเขตของประเทศโดยผู้สร้างสรรค์ที่เชื่อว่าเป็นคนสัญชาติหรือในสังกัดนั้น ๆ สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนและเป็นพื้นฐานของความเจริญทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ และงานสร้างสรรค์ต้องประกอบด้วยลักษณะหนึ่งลักษณะใด มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ (มาตรา 18)

2. กำหนดอายุการคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยไม่จำกัดอายุการคุ้มครอง (มาตรา 6)

3. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาติที่ทำงานนอกประเทศ
สำเนาคำแปล, การดัดแปลง, การจัดรวบรวม หรือการกระทำในรูปแบบอื่นที่กระทำนอกประเทศ ซึ่งงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาติโดยปราศจากการอนุญาตของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ จะไม่สามารถนำเข้ามาและเผยแพร่ในประเทศ

4. กำหนดให้มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการใช้งานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้เรียกเก็บ

(2) Model Provision for National Laws on the Protection of Expression of Folklore

ประมาณปี ค.ศ. 1977 WIPO และ UNESCO ได้เริ่มพิจารณาเห็นความสำคัญของงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Folklore) ว่าควรมีการคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของประเทศต่าง ๆ ให้คงมีอยู่มิให้มีการนำไปแสวงหาผลประโยชน์หรือบิดเบือนอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลประโยชน์ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชาติ และการคุ้มครองจะมีผลต่อเมื่อมีกฎหมายรองรับ ได้มีการประชุมพิจารณาเรื่องนี้หลายครั้ง ทั้งในการประชุมคณะกรรมการบริหารขององค์การทั้งสอง และประชุมคณะทำงานเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้มีการร่างกฎหมายที่เป็นแบบอย่างสำหรับกฎหมายประเทศต่าง ๆ หลายฉบับ ฉบับล่าสุดคือฉบับปี ค.ศ. 1983 โดยมีสาระที่สำคัญดังนี้

(1) หลักการพื้นฐาน (Basic Principle)

(1.1) เพื่อการเผยแพร่การแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอันอาจนำไปสู่การแสวงหาประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมของชาติอย่างไม่ถูกต้อง

(1.2) เพื่อป้องกันการกระทำที่ไม่เหมาะสมทางการค้าหรือทางอื่นใด หรือการบิดเบือนการแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นการทำให้เกิดความเสียหายต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชาติ

(1.3) เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองการแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในลักษณะเช่นเดียวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

(2) การแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ได้รับการคุ้มครอง (Protected Expressions of Folklore) [มาตรา 2]

"การแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน" หมายถึง "การผลิตซึ่งประกอบด้วยลักษณะพื้นฐานศิลปกรรมที่สืบทอดกันมาซึ่งพัฒนาและรักษาไว้โดยชุมชนของ (ชื่อประเทศ) หรือโดยเอกชนที่สะท้อนให้เห็นความหวังและศิลปะที่สืบทอดกันมาของชุมชนดังกล่าวโดยเฉพาะใน

(2.1) การแสดงออกทางคำพูด (Verbal Expressions) เช่น นิทานพื้นบ้าน
กาพย์กลอนพื้นบ้าน และปริศนาพื้นบ้าน

(2.2) การแสดงออกทางดนตรี (Musical Expressions) เช่น
เพลงพื้นบ้าน และดนตรีที่ใช้เครื่องดนตรี

(2.3) การแสดงออกทางการแสดง (Expression of actions)
เช่น ระบำพื้นเมือง การละเล่นพื้นบ้าน และรูปแบบหรือพิธีกรรมที่มีศิลปไม่ว่าจะเปลี่ยนเป็น
รูปร่างหรือไม่ และ

(2.4) การแสดงออกซึ่งจับต้องได้ (tangible expression) เช่น

ก. การผลิตศิลปพื้นบ้าน โดยเฉพาะการวาด การระบายสี
การแกะสลัก ปฏึกกรรม การปั้นถ้วยชาม เครื่องปั้นดินเผา โมเสค งานไม้ เครื่องโลหะ
การเจียรนัยเพชรพลอย เครื่องจักรสาน งานเย็บปักถักร้อย สิ่งทอ พรม เครื่องแต่งกาย

ข. เครื่องดนตรี

ค. รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

(3) การใช้ประโยชน์งานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Utilization
Subject to Authorization) [มาตรา 3]

การใช้ประโยชน์ในงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านต่อไปนี้ ต้องได้รับอนุญาต
จากเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ

(3.1) การพิมพ์โฆษณา การทำซ้ำ และการบิดเบือนใด ๆ ซึ่งสำเนา
ของการแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

(3.2) การบอกเล่าหรือการแสดงในที่สาธารณะใด ๆ การส่งผ่าน
ทางสายหรือผ่านทางวิทยุใด ๆ และรูปแบบอื่นใดของการสื่อสารสู่สาธารณะ ในการ
แสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

(4) ข้อยกเว้น (Exception) [มาตรา 4]

(4.1) จะไม่ใช้บทบัญญัติแห่งมาตรา 3 ในกรณีต่อไปนี้

(4.1.1) การใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษา

(4.1.2) การใช้ประโยชน์ในการนำผลงานดั้งเดิมของผู้สร้างสรรค์มายกเป็นตัวอย่าง หากว่าขอบเขตของการใช้ประโยชน์นั้นสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ต้องขออนุญาต

(4.1.3) การยืมการแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน

(4.2) จะไม่ใช้บทบัญญัติแห่งมาตรา 3 ในกรณีการใช้ประโยชน์ซึ่งการแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญด้วย การใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญโดยเฉพาะคือ

(4.2.1) การใช้ประโยชน์การแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านใด ๆ ที่อาจจะมองเห็นหรือได้ยินในระยะเวลาปัจจุบันเพื่อความมุ่งหมายในการรายงานเหตุการณ์ปัจจุบันโดยทางภาพถ่าย การส่งกระจายเสียง หรือการบันทึกภาพหรือเสียงหากว่าเกินขอบเขตของใช้ประโยชน์ดังกล่าวเหมาะแก่ความมุ่งหมายตั้งใจที่จะแจ้งข่าวสาร

(4.2.2) การใช้ประโยชน์ซึ่งสิ่งที่มีการแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีหลักแหล่งถาวรในที่ซึ่งสาธารณชนจะมองเห็นได้ ถ้าการใช้ประโยชน์นั้นรวมทั้งในภาพถ่าย ในฟิล์ม หรือในการส่งกระจายเสียงทางโทรทัศน์

(5) การรับรู้แหล่งที่มา (Acknowledgement of Source) [มาตรา 5]

(5.1) ในสิ่งที่พิมพ์ทั้งหลาย และในส่วนที่เกี่ยวกับการสื่อสารใด ๆ สู่สาธารณชนซึ่งการแสดงออกของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จะต้องระบุแหล่งที่มาในลักษณะที่เหมาะสมโดยอ้างถึงมวลชนและ/หรือสถานที่ทางเป็นภูมิศาสตร์อันเป็นที่มาของการแสดงออกซึ่งนำมาใช้ประโยชน์นั้น

(5.2) จะไม่ใช้บทบัญญัติดังกล่าว แก่การใช้ประโยชน์ที่อ้างถึงใน
มาตรา 4

(6) การกระทำความผิด (Offence) [มาตรา 6]

- (6.1) บุคคลใดก็ตามที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 5 วรรค 1 โดยตั้งใจ (หรือโดยประมาท) จะต้องรับผิดชอบต่อ.....
- (6.2) บุคคลใดก็ตามที่มีได้รับมอบอำนาจจากหน้าที่จาก (ผู้มีอำนาจ) (ชุมชนที่เกี่ยวข้อง) ใช้ประโยชน์ซึ่งการแสดงออกของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยละเมิด บทบัญญัติแห่งมาตรา 3 โดยตั้งใจ (หรือโดยประมาท) จะต้องรับผิดชอบต่อ.....
- (6.3) บุคคลใดก็ตามที่เจตนาหลอกลวงผู้อื่นในเรื่องแหล่งที่มาของ ศิลปกรรมหรือเนื้อหาการแสดงหรือการเล่าท่อง ซึ่งเขาเผยแพร่สู่สาธารณะในลักษณะ ทางตรงหรือทางอ้อมใด ๆ เสนอศิลปกรรมหรือเนื้อหาดังกล่าวนั้นว่าเป็น การ แสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ของชุมชนใด ซึ่งโดยแท้จริงแล้วมิได้รับมาจากชุมชนนั้น จะต้องรับโทษ...
- (6.4) บุคคลใดก็ตามที่ใช้การแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในที่ สาธารณะจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม โดยเจตนาที่จะบิดเบือนในลักษณะที่เสียหาย ต่อผลประโยชน์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องต้องถูกลงโทษโดย.....
- (7) การคุ้มครองการแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของต่างประเทศ (Protection of Exoression of Folklore of Foreign Countries) [มาตรา 14]

การแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและรักษาไว้ในต่างประเทศได้รับการคุ้มครองภายใต้ (กฎหมาย) นี้

- (7.1) อาศัยหลักต่างตอบแทน (Reciprocity) หรือ
- (7.2) ซึ่งอยู่กับหลักเกณฑ์ของสนธิสัญญาระหว่างชาติหรือข้อตกลงอื่น ๆ

4.1.4 ประเภทที่ให้ความคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ประเภทที่ให้ความคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านส่วนใหญ่ จะเป็นการให้ผู้ใช้สอยงานจ่ายค่าตอบแทนแก่รัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล ที่เรียกว่า "ระบบ Domain Public Payant" มีสาระสำคัญดังนี้

(ก) ความหมายของ Domain Public Payant

ใน The Tunis Model Law ได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้ " การที่ผู้ใช้สอยงานอันเป็นสาธารณสมบัติต้องชำระให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ (the competent authority) เป็นจำนวนร้อยละ ของรายรับ หรือจากการดัดแปลงงานดังกล่าว ทั้งนี้รวมถึงการใช้สอยงานอันเป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Folklore) ด้วย โดยค่าตอบแทนที่เก็บนั้นจะนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อส่งเสริมสถาบันและเพื่อประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์หรือผู้แสดง เช่น สมาคมผู้สร้างสรรค์ เป็นต้น
- 2) เพื่อป้องกันและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน
 - (ข) ในการพิจารณาประเทศต่าง ๆ ที่ให้ความคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จะได้ศึกษากฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศบาร์บาโดส แคมเมอรูน คองโก คิวบา มาลี และประเทศกินี

(1) กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศบาร์บาโดส (Barbados)

ได้ให้ความคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งสร้างสรรค์โดยชาวบาร์บาโดส และได้กำหนดให้รัฐเป็นเจ้าของในงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (มาตรา 13) และการให้ความคุ้มครองงานดังกล่าวมีอยู่ตลอดไป (มาตรา 22)

(2) กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศแคมเมอรูน (Cameroon)

กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1982 ได้ให้ความคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรม

พื้นบ้าน (Folklore) ทั้งนี้ โดยมี The National Copyright Corporation เป็นผู้ใช้สอยประโยชน์งานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและงานอันเป็นสาธารณสมบัติ

(3) กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศคองโก (Congo)

กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับปี ค.ศ. 1982 ได้ให้ความคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และงานที่มาจากงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- (ก) เป็นการคุ้มครองโดยไม่จำกัดเวลา (มาตรา 16)
- (ข) การทำซ้ำ หรือการแสดงต่อสาธารณะโดยวิธีใด ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร จะต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการใช้สอยงานตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ
- (ค) บรรดาค่าธรรมเนียมที่เกิดขึ้นจากการใช้งานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จะต้องนำมาใช้ประโยชน์ทางสังคมของผู้สร้างสรรค์ชาวคองโก (มาตรา 19)
- (ง) หน่วยงานของรัฐซึ่งใช้งานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยมีได้แสวงหากำไร สามารถใช้สอยโดยไม่ต้องขออนุญาต

(4) กฎหมายลิขสิทธิ์ของคิวบา (Cuba)

กฎหมายลิขสิทธิ์ ปี ค.ศ. 1977 ได้บัญญัติคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไว้ในมาตรา 26 และในมาตรา 27 ได้กล่าวว่าบุคคลใดเป็นผู้ค้นคว้าและรวบรวมเกี่ยวกับการเต้น การรำ บทเพลง หรือทำนองเพลงอื่น ๆ สภาชีวิต นิทานพื้นบ้าน เรื่องตลกคำบรรยายต่าง ๆ เกี่ยวกับงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน งานนั้นย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งผู้รวบรวมอยู่ในฐานะผู้สร้างสรรค์

(5) กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศกินี (Guinea)

กฎหมายลิขสิทธิ์ ปี ค.ศ. 1980 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและงานที่มาจากงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (มาตรา 9) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(ก) การนำออกแสดงต่อสาธารณะไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมซึ่งงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร จะต้องได้รับอนุญาตจากสำนักงานลิขสิทธิ์กินี (Guinean Copyright Office) และจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

การชำระค่าธรรมเนียมในการใช้สอยงานมีดังนี้

1) การรวบรวมงานโดยไม่มีการจัดเรียงเรียง (compilation without arrangement)

- ชำระร้อยละ 50 ให้แก่บุคคลที่รวบรวมไว้
- ชำระอีกร้อยละ 50 ให้แก่สำนักงานลิขสิทธิ์กินี

2) การรวบรวมโดยมีการดัดแปลงหรือจัดเรียงเรียงใหม่ (compilation with arrangement or adaptation)

- ชำระร้อยละ 75 ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์
- ชำระร้อยละ 25 ให้แก่สำนักงานลิขสิทธิ์กินี

ค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บดังกล่าวจะนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางวัฒนธรรมและสังคมของผู้สร้างสรรค์

(ข) บุคคลใดใช้สอยงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสำนักงานลิขสิทธิ์ ต้องระวางโทษปรับเป็นจำนวน 2 เท่าของค่าธรรมเนียมการใช้สอยงานตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ไม่น้อยกว่า 500 ซีริส

(6) กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศมาลี (Mali)

กฎหมายลิขสิทธิ์ ปี ค.ศ. 1977 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและงานที่มาจากงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(ก) การใช้สอยงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมด้วยมีวัตถุประสงค์แสวงหากำไรจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศิลปและวัฒนธรรม และจะต้องชำระค่าธรรมเนียมการใช้สอยงานตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

(ข) การโอนลิขสิทธิ์ในงานที่มาจากงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศิลปและวัฒนธรรม

(7) กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศเซเนกัล (Senegal)

กฎหมายลิขสิทธิ์ ปี ค.ศ. 1973 ได้ให้ความคุ้มครองแก่งานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและงานที่เกิดจากงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยจะได้รับความคุ้มครองในฐานะสมบัติของชาติ [มาตรา 1(3)]

4.2 การคุ้มครองงานอันตกเป็นสาธารณสมบัติซึ่งหมดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่องานสร้างสรรค์ได้สิ้นสุดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์แล้ว ผลก็คือ งานสร้างสรรค์นั้นย่อมตกเป็นงานอันเป็นสาธารณสมบัติ และประชาชนย่อมใช้สอยงานโดยไม่ต้องขออนุญาตหรือจ่ายค่าตอบแทนแก่เจ้าของงาน อย่างไรก็ตาม ในการใช้สอยงานอันเป็นสาธารณสมบัติในบางกรณีได้มีการดัดแปลงงานจนทำให้งานนั้นต้องสูญเสียสุนทรียภาพ และเป็นการทำลายมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ นอกจากนี้แล้ว ผลของการกระทำดังกล่าวจะทำให้เกิดการบิดเบือนภาพลักษณ์ของงานและผู้สร้างสรรค์อีกด้วย ในความเป็นจริงก็คือ งานที่สร้างสรรค์ไม่เพียงแต่เป็นผลงานทางปัญญาของสร้างสรรค์เท่านั้น แต่ยังเป็นสมบัติของชาติหรือของมนุษยชาติทั้งมวลอีกด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว UNESCO จึงได้จัดให้มีการประชุมเพื่อแสวงหามาตรการ เพื่อให้การคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ เมื่อวันที่ 11-15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1985 และในที่ประชุมได้มีการร่างกฎหมายแบบอย่าง (Model) เพื่อกำหนดรูปแบบในการให้ความคุ้มครอง และที่ประชุมได้มีมติว่า "มาตรการทางกฎหมายในเรื่องกรรมสิทธิ์ และระบบการจ่ายค่าตอบแทนการใช้สอยงานเป็นมาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้เพื่อคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติได้" ดังจะได้พิจารณาต่อไป

4.2.1 การคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติโดยหลักกรรมสิทธิ์

1). ความหมายของกรรมสิทธิ์ (Moral Right)

ความหมายของคำว่า "กรรมสิทธิ์" (MORAL RIGHT) ใน Black 's Law Dictionary ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า " หลักเกณฑ์ของประเทศภาคพื้นยุโรปเกี่ยวกับบุรณภาพทางศิลปะซึ่งให้สิทธิแก่ศิลปินในการปกป้องบุคคลอื่นในการดัดแปลงงานของเขาโดยปราศจากความยินยอม และเป็นสิทธิที่ไม่เกี่ยวกับสิทธิในทางเศรษฐกิจซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและศิลปินในงานสร้างสรรค์นั้น " หากพิจารณาถึงกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศต่างๆ แล้วจะเห็นได้ว่ามิได้นิยามคำจำกัดความ คำว่า "กรรมสิทธิ์" ไว้โดยชัดแจ้งเพียงแต่บัญญัติของขอบเขตของการคุ้มครองกระทำใด ๆ อันเป็นการละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งาน ดังเช่น พรบ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ของประเทศไทย ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 15 วรรค 4 ว่า "ในกรณีที่ได้มีการโอนลิขสิทธิ์ไปแล้วตามวรรค 2 ผู้สร้างสรรค์ยังมีสิทธิโดยเฉพาะที่จะห้ามมิให้ผู้รับโอนบิดเบือน ตัดทอน ดัดแปลง หรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้น จนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์" แม้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษ คือ Copyright, Designs and Patents Act 1988 ก็บัญญัติไว้แต่เพียงหลักเกณฑ์ของขอบเขตของการคุ้มครองกรรมสิทธิ์แก่ผู้สร้างสรรค์ ตั้งแต่มาตรา 77-89 แต่หาได้กำหนดบทนิยามของกรรมสิทธิ์ไม่ แต่จากหลักเกณฑ์ของการคุ้มครองสิทธิประเภทนี้ ก็อาจจะสรุปถึงนิยามกรรมสิทธิ์ไว้ว่า "กรรมสิทธิ์" หมายถึงสิทธิของผู้สร้างสรรค์ในการที่จะปกป้องชื่อเสียงเกียรติคุณอันเนื่องมาจากงานที่ได้สร้างสรรค์นั้น การปกป้องชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ อาจจะมาจากการกระทำของบุคคลอื่นนอกจากผู้สร้างสรรค์ เช่น การดัดแปลงตัดทอนงานจนเสียรูป หรือการระบุว่าคุณคนใดเป็นผู้สร้างสรรค์ ทั้ง ๆ ที่บุคคลนั้นมิใช่ผู้สร้างสรรค์ เป็นต้น หากการดัดแปลงตัดทอน หรือการระบุชื่อเช่นนั้น ทำให้บุคคลเป็นผู้สร้างสรรค์งานหรือบุคคลถูกกล่าวอ้างเสียหายต่อชื่อเสียงเกียรติคุณ ก็ถือว่ามีสิทธิที่จะดำเนินการตามที่จะดำเนินการตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ได้ แต่สิทธิของผู้สร้างสรรค์ดังที่กฎหมายกำหนดไว้ในบางประการ ในการปกป้องชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์นี้ก็มิได้มาจากการกระทำใด ๆ ของบุคคลอื่น แต่เป็นเรื่องของดุลพินิจหรือความนึกคิดของผู้สร้างสรรค์นั่นเอง อันได้แก่ การที่ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิในการตัดสินใจเลือกว่า งานใดที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นมานั้นสมควรจะถูกนำออกเผยแพร่สู่สาธารณชนหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งในกรณีนี้ ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงงานของตนเอง

ได้ แต่ถ้าหากมีการกระทำใด ๆ ของบุคคลอื่นอันเป็นการขัดต่อความประสงค์ของผู้สร้างสรรค์ เช่น การนำงานออกเผยแพร่ ทั้ง ๆ ที่ผู้สร้างสรรค์ไม่ต้องการเพราะคิดว่างานชิ้นนั้นยังมีได้มีการแก้ไขกลั่นกรอง หรือยังไม่มีคุณภาพดีพอ ซึ่งอาจทำให้ได้รับคำวิจารณ์ในทางลบอันจะทำให้ผู้สร้างสรรค์เสียชื่อเสียงได้ ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิดำเนินการใด ๆ ได้ตามที่กฎหมายกำหนดรองรับที่จะให้ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิที่จะดำเนินการใด ๆ ก็แล้วแต่กฎหมายได้กำหนดไว้ เนื่องจากในหลักเกณฑ์เรื่องกรรมสิทธิ์นี้ ก็แล้วแต่บทบัญญัติของกฎหมาย ลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศจะบัญญัติหลักเกณฑ์และของเขตของการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ ซึ่งอาจจะเหมือนกันและแตกต่างกันบ้างในบางประการดังจะได้อธิบายในส่วนต่อ ๆ ไป

2). ความแตกต่างระหว่างกรรมสิทธิ์และสิทธิอื่น ๆ ของผู้สร้างสรรค์ตามกฎหมาย

ลิขสิทธิ์

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในปัจจุบันกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศต่าง ๆ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ในการปกป้องชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ อันมีที่มาจากงานที่ถูกรังสรรค์นั้น โดยเรียกสิทธิประเภทนี้ว่า "กรรมสิทธิ์" ซึ่งกรรมสิทธิ์นี้ไม่อาจถูกจำหน่ายจ่ายโอนโดยผลของการตกลงทางพาณิชย์

ด้วยเหตุนี้ กรรมสิทธิ์จึงแตกต่างจากสิทธิอื่น ๆ ของผู้สร้างสรรค์อันเป็นสิทธิทางเศรษฐกิจตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์กำหนดไว้ ดังที่มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 บัญญัติไว้ว่า "เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิเพียงผู้เดียว ดังต่อไปนี้ (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง (2) นำออกโฆษณา (3) ให้ประโยชน์ลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น (4) อนุญาตให้ผู้อื่นรับลิขสิทธิ์ตาม (1) หรือ (2) โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยหรือไม่ก็ได้"

หรือดังที่ Copyright, Designs and Patents Act 1988 ของประเทศอังกฤษ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 16 ว่า "เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานย่อมมีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะกระทำการใดๆ ในสหราชอาณาจักร ดังต่อไปนี้ คือ (1) ทำซ้ำในงานนั้น (2) นำสำเนาของงานนั้นออกสู่สาธารณะ (3) นำเนิน การแสดง หรือ เล่น ซึ่งงานนั้นแก่สาธารณะ (4) แพร่ภาพแพร่เสียงในงานนั้น หรือแพร่งานนั้นๆทางรายการทางสาย (5) ทำการดัดแปลง หรือ ทำการใดๆดังกล่าวข้างต้นโดยการดัดแปลง"

นอกจากนี้ ความแตกต่างอีกประการหนึ่งระหว่างกรรมสิทธิ์และสิทธิทางเศรษฐกิจที่กฎหมายลิขสิทธิ์ได้กำหนดไว้นี้ ก็คือ กฎหมายลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศจะบัญญัติไว้โดยชัดเจนว่ากรรมสิทธิ์เป็นสิทธิของ "ผู้สร้างสรรค์" (the author) โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะ เป็นถ้อยคำในมาตรา 15 วรรค 4 ของพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ของไทย หรือมาตรา 77-89 ของ Copyright, Designs and Patents Act 1988 ของประเทศอังกฤษ ในขณะที่บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ สิทธิต่างๆอันเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวนั้น กลับตกเป็นของ "เจ้าของลิขสิทธิ์" (the owner) ซึ่งอาจจะไม่ใช่ผู้สร้างสรรค์งานก็ได้

3). หลักเกณฑ์ในการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ภาคพื้นยุโรป

โดยที่ประเทศในภาคพื้นยุโรปได้ยอมรับหลักกรรมสิทธิ์และให้ความคุ้มครองชื่อเสียงเกียรติคุณแก่ผู้สร้างสรรค์ และด้วยผลของการวิวัฒนาการในการให้ความคุ้มครองนี้ ได้ก่อให้เกิดหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ผู้สร้างสรรค์ โดยได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศในกลุ่มนี้ อันก่อให้เกิดสิทธิต่างๆ แก่ผู้สร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

ก. สิทธิในการแสดงตนเป็นผู้สร้างสรรค์ในงาน (right to be acknowledged as the author of a work or droit a la paternite) ซึ่งสิทธินี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นกรรมสิทธิ์ขั้นพื้นฐานเพราะจะเป็นสิทธิที่ทำให้โลกได้รับรู้ว่าการสร้างสรรค์นั้นได้เกิดมีขึ้นโดยบุคคลนั้น เพราะแม้ในบางครั้งการสร้างสรรค์งานใดอาจจะไม่ทำให้ผู้สร้างสรรค์ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการดำรงชีพ แต่การยอมรับและความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณทางใจจากผู้ชมหรือผู้รับฟังในผลงานแก่ผู้สร้างสรรค์ ย่อมทำให้ผู้สร้างสรรค์มีความสุขและภาคภูมิใจว่าการได้ผลตอบแทนเป็นเงินทอง จนกล่าวได้ว่าผู้สร้างสรรค์รายใดไม่มีสิทธิที่จะบอกให้โลกทราบได้ว่าเขาได้เป็นผู้สร้างสรรค์งานนั้นโดยแท้จริง ก็เสมือนว่าเขาได้สูญเสียความภาคภูมิใจอันยิ่งใหญ่ไป¹⁴

สิทธิที่จะแสดงตนเป็นผู้สร้างสรรค์งานนี้ สามารถแบ่งออกเป็น (1) สิทธิที่จะใช้ชื่อผู้สร้างสรรค์โดยตรง หรือนามแฝง หรือใช้สัญลักษณ์ของผู้สร้างสรรค์ หรือหากไม่ใช่เลยก็ได้ โดยไม่เป็นการประสงค์จะเปิดเผยตน แต่ผู้สร้างสรรค์ก็ยังคงมีสิทธิที่จะเปลี่ยนใจที่จะแสดงตนเป็นผู้สร้างสรรค์ในภายหลังก็ได้ (2) สิทธิที่จะกำหนดสัญลักษณ์ของผู้สร้างสรรค์เฉพาะเพื่อใช้กับงานดังกล่าวและรวมถึงสิทธิในงานดังกล่าวด้วย

ในหลักเกณฑ์ข้อนี้ กฎหมายลิขสิทธิ์ของเยอรมัน (มาตรา 13) ได้บัญญัติไว้ว่า "ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิที่จะแสดงความเป็นผู้สร้างสรรค์งาน และมีสิทธิตัดสินใจว่าจะให้ปรากฏซึ่งสิ่งแสดงความเป็นผู้สร้างสรรค์หรือไม่ หรือจะใช้แสดงความเป็นผู้สร้างสรรค์อย่างไร" กฎหมายลิขสิทธิ์ของฝรั่งเศส (มาตรา 56 วรรค 3) บัญญัติว่า

¹⁴ Phillip and Firth, Introduction to Intellectual Property, (London : Butterworth, 1991) p.205-206.

“ในกรณีที่ปราศจากข้อตกลงเป็นอย่างอื่น ผู้สร้างสรรค์จะต้องแสดงชื่อ นามปากกา หรือสัญลักษณ์ของตนลงในแต่ละสำเนาของงาน” กฎหมายลิขสิทธิ์ของอิตาลี (มาตรา 21) และกฎหมายลิขสิทธิ์ของลักเซมเบิร์ก (มาตรา 9 วรรคหนึ่ง) ก็บัญญัติถึง หลักเกณฑ์การคุ้มครองกรรมสิทธิ์แต่ผู้สร้างสรรค์ในกรณีนี้เช่นเดียวกัน

ข. สิทธิที่จะคัดค้านบุคคลอื่นแสดงความเป็นผู้สร้างสรรค์ในงานของตน

(right to object the attribution to the wrong person as author)

สิทธิในกรรมสิทธิ์ประเภทนี้เป็นสิทธิที่กฎหมายให้อำนาจในการแสดงตนเป็นผู้สร้างสรรค์ ไม่ว่าจะกำหนดไว้กับงานนั้น หรือไม่ต้องการแสดงตนก็ตาม หากบุคคลใดมาแอบอ้างเป็นผู้สร้างสรรค์ในงานนั้นทั้งที่โดยความจริงบุคคลนั้นมีได้เป็นผู้สร้างสรรค์งานนั้นแต่อย่างใด แต่ได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมหรือวิธีใด ๆ ให้ชื่อตนปรากฏแทนชื่อผู้สร้างสรรค์ ก็ถือเป็นการบั่นทอนหรือการริดรอนการที่ผู้สร้างสรรค์จะมีชื่อเสียงอันเกิดจากการสร้างสรรค์งานนั้น

กฎหมายลิขสิทธิ์ในเซอร์แลนด์ (มาตรา 25 วรรค 1 (a)) ได้บัญญัติถึงกรณีนี้ว่า “แม้ภายหลังจากการโอนไปซึ่งสิทธิแล้ว ผู้สร้างสรรค์ในงานนั้นยังคงมีสิทธิต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (a) สิทธิที่จะห้ามการโฆษณา งาน ภายใต้อำนาจของบุคคลอื่นนอกจากชื่อของผู้สร้างสรรค์งานนั้น และห้ามการเปลี่ยนแปลงชื่อของงานหรือสิ่งที่แสดงถึงตัวของ ผู้สร้างสรรค์หากชื่อหรือสิ่งที่แสดงถึงตัวของผู้สร้างสรรค์ดังกล่าวปรากฏบนหรือในงานนั้น หรือได้ถูกแสดงให้ปรากฏแก่สาธารณชนร่วมกับงานนั้น”

ค. สิทธิที่จะกำหนดในความสมบูรณ์ของงาน (right to determine

when a work is complete) หรือสิทธิในการเผยแพร่ งาน อันเป็นสิทธิของผู้สร้างสรรค์ที่จะวินิจฉัยว่า งานชิ้นใดของตนนั้นสำเร็จเป็นงานสร้างสรรค์ที่สมบูรณ์แล้วหรือไม่ และสิทธินี้มีความหมายรวมถึงผู้สร้างสรรค์มีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะตัดสินว่า งานของตนสมควรเผยแพร่หรือไม่ สิทธิในกรรมสิทธิ์ประเภทนี้เป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์งานที่จะตัดสินด้วยตัวของเขาเอง โดยมาตรฐานที่มีขอบเขตตามความรู้สึกส่วนตัวของผู้สร้างสรรค์

แม้ว่าสิทธิประเภทนี้จะมีได้ถูกยอมรับอย่างเป็นทางการในอนุสัญญาเบอร์น์ แต่กระนั้น ก็ยังได้รับการบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายประเทศ ¹⁵

ในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ประเภทนี้ ได้มีกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปรองรับการคุ้มครองไว้ กล่าวคือ มาตรา 19 วรรคหนึ่ง แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศส บัญญัติว่า "ผู้สร้างสรรค์เป็นบุคคลเดียวที่มีสิทธิที่จะตัดสินใจในการเผยแพร่งานของเขาหรือไม่ ผู้สร้างสรรค์จะเป็นผู้กำหนดถึงวิธีการในการเผยแพร่งาน และในการดำเนินงานภาพยนตร์ ผู้สร้างสรรค์จะเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขในการเผยแพร่งานตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 17" และมาตรา 12 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ของเยอรมัน ได้บัญญัติว่า "สิทธิในการเผยแพร่งาน (1) ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิในการตัดสินใจว่า งานสร้างสรรค์ของเขาจะได้รับการเผยแพร่หรือไม่ และด้วยวิธีใด (2) สิทธิในการแสดงเนื้อหาหรือลักษณะของงานต่อสาธารณชนนั้นถูกสงวนไว้แก่ผู้สร้างสรรค์ ภายใต้อำนาจที่งานเนื้อหาอันสำคัญ ลักษณะของงาน จะต้องไม่ได้รับการเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยความยินยอมของผู้สร้างสรรค์มาก่อน" นอกจากนี้ กฎหมายลิขสิทธิ์ของอิตาลี (มาตรา 12 วรรคหนึ่ง) และกฎหมายลิขสิทธิ์ของเนเธอร์แลนด์ (มาตรา 1) ต่างก็บัญญัติให้ความคุ้มครองแก่กรรมสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ในการกำหนดความสมบูรณ์ของงานที่จะได้รับการเผยแพร่อุ่สาธารณชน

ง. สิทธิที่จะเรียกงานสร้างสรรค์คืนก่อนที่จะมีการโฆษณางานนั้น

(right to repent of work and to have it withdrawn before it is published)

แม้ว่าจะได้มีการสร้างสร้งงานจนเสร็จสมบูรณ์ตามความเห็นของผู้สร้างสรรค์แล้วก็ตาม และมีการโอนลิขสิทธิ์ในงานไปแล้ว หากต่อมาผู้สร้างสรรค์เกิดเปลี่ยนทัศนคติและความเห็นในงานนั้น ว่าไม่ได้สะท้อนความนึกคิดที่แท้จริงของเขาอีกต่อไปแล้ว ผู้สร้างสรรค์ก็มีสิทธิที่จะ

¹⁵ Robert Merkin, Copyright, Design and Patents : The New Law , (London : Longman Group Ltd, 1989) , p.252.

เรียกหรือถอนคืนงานสร้างสรรค์กลับมา อันเป็นธรรมชาติอีกประเภทหนึ่ง แต่นักนิติศาสตร์บางคนเห็นว่าสิทธิที่จะเรียกงานสร้างสรรค์คืนเนื่องจากผู้สร้างสรรค์มีความคิดเห็นเปลี่ยนแปลงไปหลังจากที่ได้โอนงานอันมีลิขสิทธิ์ไปแล้ว ถือเป็นธรรมชาติที่อาจเรียกได้ว่า "ขี้สงสัย" ซึ่งแม้แต่ประเทศภาคพื้นยุโรปหลายประเทศก็ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ เพราะสิทธิดังกล่าวอาจทำลายข้อผูกพันตามสัญญาซึ่งผู้สร้างสรรค์และผู้รับโอนลิขสิทธิ์ได้ทำขึ้น¹⁶

อย่างไรก็ตาม กฎหมายลิขสิทธิ์ของบางประเทศก็มีการพัฒนาไปถึงขนาดมีการบัญญัติรับรองสิทธิประเภทนี้ไว้ ดังเช่น กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศเยอรมัน (มาตรา 42(1)) บัญญัติว่า "ผู้สร้างสรรค์อาจถอนคืนการอนุญาตให้ใช้สิทธิ หากงานสร้างสรรค์นั้นมิได้สะท้อนทรรศนะของผู้สร้างสรรค์นั้นอีกต่อไป และด้วยเหตุนี้ ผู้สร้างสรรค์ไม่สามารถยอมตกลงในการหาประโยชน์แก่งานนั้นอีกต่อไปได้....." นอกจากนี้กฎหมายลิขสิทธิ์ของอิตาลี (มาตรา 142) ก็บัญญัติถึงการให้ความคุ้มครองในธรรมชาติประเภทนี้เช่นเดียวกัน

จ. สิทธิในการคงไว้ซึ่งบุรณภาพของงาน (right of integrity)

เมื่องานได้สร้างสรรค์จนเสร็จสมบูรณ์แล้ว งานนั้นย่อมมีบุรณภาพในตัวของมันเอง และแม้งานนั้นจะได้โอนไปซึ่งตัวของงานหรือลิขสิทธิ์ในงานไปให้บุคคลอื่นแล้วก็ตาม ผู้สร้างสรรค์ยังคงมีธรรมชาติในการห้ามมิให้บุคคลอื่นทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขงานสร้างสรรค์นั้น อันอาจนำไปสู่ความเสื่อมเสียในชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์งานนั้น ทั้งนี้ เพราะวามื่องานนั้นสมบูรณ์ย่อมเป็นรูปแบบสุดท้ายของการแสดงออกมาให้ปรากฏของความคิดจากผู้สร้างสรรค์ การกระทำใดๆ โดยการเพิ่มเติมหรือแก้ไขงานนั้นอาจมีผลทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านมีความเห็นและมีความรู้สึกที่ถูกบิดเบือนไปในงานสร้างสรรค์อันจะก่อให้เกิดผลเสียแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ โดยเฉพาะในกรณีที่มีการนำงานไปใช้ในการสร้างสรรค์งานเพื่อล้อเลียนในแนวตลก (parody) หรือในกรณี

¹⁶ Phillip and Firth, Introduction to Intellectual Property, p.206.

งานการพิมพ์บทความที่ต้องได้รับการตรวจจากบรรณาธิการ (editor) ซึ่งมักจะเกิดปัญหาในการละเมิดลิขสิทธิ์ประเภทนี้

แทบทุกประเทศในภาคพื้นยุโรปให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ประเภทนี้ไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ ดังเช่น กฎหมายลิขสิทธิ์ของเนเธอร์แลนด์ (มาตรา 25 วรรค 1 (c)) ซึ่งบัญญัติว่า "แม้ว่าภายหลังจากการโอนไปซึ่งลิขสิทธิ์แล้วก็ตาม ผู้สร้างสรรค์งานนั้นยังคงมีสิทธิต่างๆ ดังต่อไปนี้ (c) สิทธิที่จะห้ามการบิดเบือน ตัดทอน หรือการดัดแปลงใดๆ หรือการตัดทอนอื่นๆ ในงานของผู้สร้างสรรค์ อันจะเป็นที่เสื่อมเสียแก่เกียรติคุณหรือชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์ หรือแก่คุณค่าของผู้สร้างสรรค์ดังกล่าว" และในสิทธิกฎหมายของเยอรมัน (มาตรา 14) ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิที่จะห้ามบิดเบือนใดๆ หรือการตัดทอนอื่นๆ ในงานของผู้สร้างสรรค์ อันจะเป็นที่เสื่อมเสียแก่ประโยชน์ทางปัญญาหรือทางส่วนบุคคลอันชอบด้วยกฎหมายในงานนั้น"

นอกจากนั้น กฎหมายลิขสิทธิ์ของฝรั่งเศส (มาตรา 6), ของประเทศอิตาลี, ของประเทศเบลเยียม (มาตรา 8), ของประเทศเดนมาร์ก (มาตรา 3 วรรค 2), ของประเทศลักเซมเบิร์ก (มาตรา 9 วรรค 1) ต่างก็บัญญัติให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ประเภทนี้แก่ผู้สร้างสรรค์

ในส่วนที่เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ในการห้ามมิให้บุคคลอื่นทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขงานสร้างสรรค์ อันอาจทำให้เสียชื่อเสียงเกียรติคุณแก่ผู้สร้างสรรค์ในงานนั้นกฎหมายลิขสิทธิ์ภาคพื้นยุโรปจะบัญญัติถึงสิทธิของผู้สร้างสรรค์ แต่เพียงในการห้ามบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลง แก้ไข ดัดแปลง บิดเบือน ซึ่งงานสร้างสรรค์เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ถ้าในกรณีที่มีการทำลายงานอันมีรูปร่างในงานนั้นโดยสิ้นเชิง ปัญหาอาจเกิดขึ้นกล่าวคือ ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิในการป้องกันการทำลายงานนั้นโดยบุคคลอื่นได้หรือไม่ โดยอาศัยอำนาจแห่งลิขสิทธิ์เฉพาะในกรณีนี้ ซึ่งสิทธิประเภทนี้เป็นการแก้ปัญหาในข้อขัดแย้งระหว่างผู้สร้างสรรค์ และผู้ซื้องานของผู้สร้างสรรค์นั้น โดยทั่วไปแล้วผู้ซื้องานสร้างสรรค์ย่อมประสงค์ที่จะสามารถให้หรือกระทำการใด ๆ แก่งานที่ผู้ซื้อถือว่าเหมาะสม

ซึ่งรวมถึงการที่ต้องการทำลายงานนั้นเสียหายโดยเหตุผลส่วนตัวของเขา ในกรณีนี้กฎหมายลิขสิทธิ์ได้ให้อำนาจแก่ผู้สร้างสรรค์ในการห้ามผู้ซึ่งทำลายงานสร้างสรรค์ดังกล่าวได้ หลักเกณฑ์ของลิขสิทธิ์ประเภทนี้ แม้กฎหมายลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศจะมีได้บัญญัติไว้โดยชัดเจน แต่การโดยที่ศาลได้พยายามตีความบทบัญญัติอันเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่ผู้สร้างสรรค์ ในการห้ามมิให้บุคคลอื่นแก้ไขเปลี่ยนแปลงงาน อันอาจทำให้เสียชื่อเสียงเกียรติคุณแก่ผู้สร้างสรรค์งานนี้ ให้กินความไปถึงงานกระทำของผู้อื่นในการทำลายงานนั้นด้วย ในเฉพาะกรณีที่บทบัญญัติของกฎหมายลิขสิทธิ์เปิดช่องไว้ เช่น เมื่อวันที่ 16 มีนาคม ค.ศ. 1983 ศาลสูงฝรั่งเศสในคดีหนึ่งให้ความเห็นว่า ลิขสิทธิ์ส่วนบุคคลของผู้สร้างสรรค์ ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของฝรั่งเศส (มาตรา 6) ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้สร้างสรรค์ทรงไว้ซึ่งสิทธิอันเกี่ยวกับ นาม ความเป็นผู้สร้างสรรค์ และงานของผู้สร้างสรรค์ ลิขสิทธิ์นี้ย่อมเกี่ยวกับผู้สร้างสรรค์เสมอ" รวมถึงสิทธิในการป้องกันมิให้มีการทำลายงานดังกล่าวด้วย

จ. สิทธิในการตอบโต้การวิพากษ์วิจารณ์เกินกว่าปกติ (right to respond to excessive criticism)

ลิขสิทธิ์ประเภทนี้ เกิดจากแนวความคิดพื้นฐานที่ว่างานสร้างสรรค์มิใช่ผลผลิตทางอุตสาหกรรม แต่เป็นภาพสะท้อนของบุคลิกภาพของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งสมควรได้รับความคุ้มครองมิให้ถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยไม่สุจริต แม้ว่าการวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวนั้นจะเป็นการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในลักษณะที่ไม่เป็นการหมิ่นประมาทก็ตาม กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศส ฉบับปี ค.ศ. 1919 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ในกรณีนี้ โดยกำหนดให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ในการที่จะเผยแพร่คำชี้แจงโต้แย้งต่อคำวิพากษ์วิจารณ์เกินกว่าปกตินั้น

4). หลักเกณฑ์ในความคุ้มครองลิขสิทธิ์กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศระบบคอมมอนลอว์

ในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์นี้ ดังที่กล่าวมาแล้วในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศกลุ่มนี้ จะค่อนข้างแคบเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มภาคพื้นยุโรป อันเนื่องมาจากวัตถุประสงค์ในเบื้องต้นและการ

พัฒนากฎหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์บางประเภทโดยอ้อมภายใต้ข้อกำหนดใน สัญญาระหว่างผู้สร้างสรรค์และบุคคลอื่น หรือการพัฒนาจากการฟ้องคดีโดยอ้อมหลักกฎหมาย คอมมอนลอว์ เช่น หลักการลวงขาย (passing off) หรือหมิ่นประมาท (defamation) ร่วมกับบทบัญญัติที่ใกล้เคียงของกฎหมายลิขสิทธิ์

ในการเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์น ประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มนี้จึงมีแนวโน้มในการ แก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ของตนให้คุ้มครองลิขสิทธิ์บางประเภทไว้เป็นลายลักษณ์อักษรภายใต้ กฎหมายลิขสิทธิ์ เช่น Copyright, Patents and Patents Act 1988 ของอังกฤษ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไว้แตกต่างจากหมวดว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ โดยบัญญัติไว้ในหมวดที่ 4 อันว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์

อย่างไรก็ตาม บางประเทศในกลุ่มนี้ อันได้แก่ ออสเตรเลียมีความเห็นว่าการ คุ้มครองลิขสิทธิ์โดยทางอ้อมตามกฎหมายคอมมอนลอว์นี้เพียงพอตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน อนุสัญญาเบอร์นแล้ว และ The Visual Artists Rights Act of 1990 ของประเทศ สหรัฐอเมริกาได้บัญญัติการคุ้มครองลิขสิทธิ์ หลักเกณฑ์กฎหมายของทั้งสองประเทศ มีสาระ สำคัญ ดังต่อไปนี้

4.1) สิทธิในการแสดงตนเป็นผู้สร้างสรรค์ (right of paternity)

ลิขสิทธิ์ประเภทนี้ได้ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 77 ของกฎหมาย Copyright, Designs and Patents Act 1988 ซึ่งบัญญัติให้ผู้สร้างสรรค์ในงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีกรรม หรือศิลปกรรม และผู้กำกับการแสดงในงานภาพยนตร์อันมีลิขสิทธิ์ มีสิทธิในการที่ถูกลงแสดงตนในฐานะผู้สร้างสรรค์หรือผู้กำกับการแสดงในงานสร้างสรรค์นั้น สภาพของสิทธินี้แตกต่างไปบ้างตามประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มาเกี่ยวข้อง ซึ่งโดยส่วนมาก แล้วสิทธิในการแสดงตนเป็นผู้สร้างสรรค์จะมีผลบังคับ ไม่ว่าเมื่อใดก็ตามที่งานนั้นได้ถูกแสดง ต่อสาธารณะ หรือแจกจ่ายต่อสาธารณะ หรือเมื่อใดก็ตามที่งานนั้นถูกใช้ประโยชน์ทางพาณิชย์ และรวมถึงสิทธิในการแสดงตนเป็นผู้สร้างสรรค์ในงานสร้างได้ถูกดัดแปลงไปแล้วก็ตาม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีความยุ่งยากในทางปฏิบัติ สิทธิประเภทนี้อันไม่อาจนำมาบัญญัติคุ้มครองแก่งานดนตรีกรรมเมื่องานนั้นได้ถูกแสดงต่อสาธารณะ

บทบัญญัติมาตรา 77 ได้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์
 ดังนั้น ธรรมสิทธิประเภทนี้จึงใช้บังคับได้แต่ในงานที่มีลิขสิทธิ์เท่านั้น อย่างไรก็ตาม
 มาตรา 79 กำหนดไว้ว่า ลิขสิทธิ์ประเภทนี้ไม่อาจจะใช้งานบังคับแก่งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์
 การออกแบบตัวพิมพ์ และงานที่เกิดขึ้นโดยคอมพิวเตอร์

นอกจากนี้ หลักเกณฑ์ที่สำคัญที่กฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษได้กำหนดไว้ (มาตรา 78)
 ก็คือ ไม่ถือว่าสิทธิถูกละเมิด เว้นแต่ได้มีการแสดงสิทธิ (assertion) ประเภทนี้ไว้
 ไม่ว่าจะในการโอนลิขสิทธิ์ของงานโดยการกำหนดข้อความแสดงสิทธิไว้เอกสารซึ่งก่อให้เกิดการโอน
 ลิขสิทธิ์นั้น หรือโดยเอกสารอันเป็นลายลักษณ์อักษรลงลายมือชื่อของผู้สร้างสรรค์หรือผู้กำกับ
 การแสดงนั้น ซึ่งเอกสารนั้นอาจเป็นเพียงข้อความแสดงสิทธิเป็นหนังสือและไม่อยู่ในส่วนใด
 ของเอกสารสัญญา ซึ่งรวมถึงการกำหนดข้อความแสดงสิทธิในข้อตกลงอนุญาตให้ใช้สิทธิด้วย
 อันถือว่าเป็นเงื่อนไขล่วงหน้าในการที่จะทำให้ธรรมสิทธิตามที่กฎหมายได้บัญญัติในมาตรา 77 นี้
 มีผลผูกพันบุคคลผู้ซึ่งนำเดินกิจกรรมใดๆ ในงานสร้างสรรค์นั้นที่จะต้องดำเนินการตามที่กฎหมาย
 กำหนด หรือเป็นรูปแบบอย่างหนึ่งของคำเตือน ซึ่งในความเห็นของรัฐบาลว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น
 หากผู้สร้างสรรค์และผู้กำกับการแสดงประสงค์จะได้รับประโยชน์ในสิทธิใหม่ตามที่กฎหมายได้
 กำหนดไว้

4.2) สิทธิในการที่จะห้ามมิให้บุคคลอื่นทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขงานสร้างสรรค์
 (right to object derogatory treatment of work : the right of
 integrity) ธรรมสิทธิประเภทนี้ อาจจะเทียบได้กับหลักธรรมสิทธิในการคงไว้ซึ่ง
 บูรณภาพของงานสร้างสรรค์ดังที่ประเทศในภาคนี้ยุโรปได้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่
 ผู้สร้างสรรค์ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นบทบัญญัติของกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษ (มาตรา 80)
 ได้บัญญัติไว้ให้ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีกรรม
 หรือศิลปกรรม และผู้กำกับการแสดงในงานภาพยนตร์ มีสิทธิที่จะไม่ให้งานของเขา
 ได้รับการกระทำต่างๆ อันได้แก่ การตัดทอน แก้ไข หรือดัดแปลงแก่งานสร้างสรรค์
 นอกไปจากการแปลงงานวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม หรือการจัดการ หรือดัด
 แปลงในงานดนตรีกรรม ซึ่งไม่ถึงขนาดการเปลี่ยนระดับเสียงหรือการออกเสียง

อย่างไรก็ตาม ได้เกิดปัญหาในการตีความธรรมลิตินี้ดังกล่าวว่าควรจะมีขอบเขตครอบคลุมไปถึงการกระทำใดบ้าง ดังเช่น การนำงานสร้างสรรค์ไปแสดงในที่ซึ่งไม่เหมาะสมอันได้แก่ การนำเอางานศิลปะไปวางไว้ที่หน้าต่างร้านขายของชำ หรือการใส่เนื้อร้องอันลามกลงในทำนองที่มีคนรู้จักกันดี อันเป็นผลกระทบต่อชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์ กรณีดังกล่าวจะถือได้หรือไม่ว่าจะเป็นการขัดต่อมาตรา 80 ของ Copyright, designs and patents Act 1988 เนื่องกฎหมายเพียงแต่บัญญัติไว้แต่เพียงการตัดทอน แก้ไข หรือดัดแปลงงานสร้างสรรค์เท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องรอคำวินิจฉัยของศาลต่อไป

นอกจากนี้ ในกรณีการแสดงล้อเลียนงานสร้างสรรค์ เช่น การเปลี่ยนเนื้อร้องเพลงใดเพลงหนึ่งเพื่อโฆษณา ถือว่าเป็นการดัดแปลงงานของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งอาจเป็นที่เสียหายแก่เนื้อร้องเดิม และผู้ประพันธ์เนื้อร้องเดิมอาจอ้างว่าเป็นการกระทำความเสียหายแก่งานได้ หากสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น แต่ในกรณีที่มีการทำลายงานสร้างสรรค์นั้นโดยบุคคลอื่น โดยเหตุผลทั่วไปเมื่อพิจารณาข้อความในบทบัญญัติมาตรา 80 แล้ว เห็นว่าการทำลายงานไม่ได้อยู่ภายใต้บังคับของการกระทำอันเป็นที่เสียหาย (derogatory treatment) ในมาตรา 80 เพราะเจตนารมณ์ของการห้ามการกระทำอันเป็นที่เสียหายก็เพื่อคุ้มครองชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์ไม่ใช่เพื่อคุ้มครองตัวงานนั้น แม้ว่าอาจเป็นไปได้ที่สามารถคาดเห็นได้จากพฤติการณ์แวดล้อมกรณีว่า เมื่อการทำลายงานของผู้สร้างสรรค์มีจุดมุ่งหมายที่ชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์นั้นโดยตรงและความหมายของการกระทำ (treatment) ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ ได้ระบุเฉพาะในการกระทำการในลักษณะของการดัดแปลงแก้ไขงานสร้างสรรค์เท่านั้น

แม้ว่า Copyright, Design and Patents Act 1988 จะไม่บัญญัติให้สิทธิประเภทนี้ มีผลบังคับต่อเมื่อมีเงื่อนไขล่วงหน้า เช่น การแสดงสิทธิ (assertion) ในกรณีธรรมลิตินี้ในการแสดงตนในฐานะผู้สร้างสรรค์หรือผู้กำกับการแสดงดังที่ได้กล่าวมาแล้วก็ตาม แต่กฎหมายฉบับนี้ (มาตรา 81) ก็บัญญัติว่าสิทธิประเภทนี้ไม่มีผลใช้บังคับแก่โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรืองานที่ถูกรสร้างขึ้นโดยคอมพิวเตอร์ งานที่ถูกรสร้างขึ้นเพื่อรายงานเหตุการณ์ปัจจุบัน การโฆษณาหนังสือพิมพ์ นิตยสาร สิ่งพิมพ์ สารานุกรม ปทานุกรม หนังสือประจำปี หรืองานรวบรวมอื่น ๆ ถ้างานนั้นได้ถูกกระทำด้วยความยินยอมของ

ผู้สร้างสรรค์ นอกจากนี้ หากลิขสิทธิ์ในงานประเภทใด ๆ ตามมาตรา 80 ได้ถูกโอนแก่นายจ้าง หรือในกรณีงานอันเป็นลิขสิทธิ์ของแผ่นดินหรือของรัฐสภา หรืองานซึ่งลิขสิทธิ์โอนให้แก่องค์การระหว่างประเทศสิทธิประเภทนี้ไม่มีผลบังคับใช้แก่งานเหล่านั้น

The Visual artists Rights Act ของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองกรรมสิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ในลักษณะสิทธิประเภทนี้ไว้เช่นกันในมาตรา 106 A(a) แต่ต้องเป็นการกระทำโดยเจตนาเท่านั้นและเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ต้องรับผิดชอบในการตั้งงานสร้างสรรค์ในการป้องกันมิให้มีการทำลายงานอันเป็นที่เสียหายแก่เกียรติและชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์ตามมาตรา 106 A (a) (4)

4.3) สิทธิในการปฏิเสธความเป็นผู้สร้างสรรค์ (false attribution of work) บุคคลใดบุคคลหนึ่งอาจได้รับความเสียหาย ถ้าหากงานที่ด้อยคุณภาพ หรืองานที่ได้รับการวิจารณ์ในทางที่เสียหายได้ระบุว่า บุคคลนั้นเป็นผู้สร้างสรรค์ ทั้งที่โดยความจริงแล้ว บุคคลนั้นมีใช้ผู้สร้างสรรค์ ดังเช่น ในกรณีที่จิตรกรที่มีชื่อเสียงและในกรณีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งทำการวาดภาพที่ด้อยคุณภาพ โดยพยายามเลียนแบบวิธีการและรูปแบบของงานและระบุว่าจิตรกรผู้มีชื่อเสียงเป็นผู้วาดภาพนั้น ซึ่งในลักษณะนี้ย่อมเป็นผลเสียหายแก่ชื่อเสียงของจิตรกรผู้นั้นอย่างแน่นอน

4.4) สิทธิในความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับภาพถ่ายและภาพยนตร์ (Right to Privacy in respect of photographs and films)

กฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษได้คุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลมาเป็นเวลานานแล้ว และกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับใหม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักการพื้นฐานนี้แต่อย่างใด แต่ก่อนที่จะมีการบัญญัติหลักเกณฑ์นี้ลงไปในกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับใหม่ สิทธิในความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับภาพถ่ายหรือภาพยนตร์ได้รับความคุ้มครองเพียงการบังคับใช้สิทธิในทางเศรษฐกิจเท่านั้น โดยตัวอย่างที่ปรากฏในคดีหนึ่งซึ่งโจทก์ขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามจำเลยพิมพ์โฆษณาภาพถ่ายงานแต่งงานของคู่สมรสคู่หนึ่ง เพราะภาพถ่ายเป็นลิขสิทธิ์ของคู่สมรสที่ถูกถ่ายภาพนั้น ด้วยเหตุที่ มาตรา 4 The Copyright Act 1956 ซึ่งเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับเดิมได้บัญญัติยกเว้น

หลักทั่วไป โดยให้ลิขสิทธิ์ในงานภาพเขียนหรือภาพถ่ายเป็นของผู้ว่าจ้างช่างภาพให้ทำการถ่ายภาพหรือวาดภาพนั้นขึ้น และช่างภาพไม่มีสิทธิในการขายภาพใบใหม่ที่ได้รับการอัดให้กับบุคคลอื่น ดังนั้น ศาลจึงมีคำสั่งห้ามการพิมพ์โฆษณาภาพถ่ายในหนังสือพิมพ์ของจำเลย²⁵

อย่างไรก็ตาม กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับใหม่ของอังกฤษ มิได้บัญญัติ ดังเช่นมาตรา 4 ของกฎหมายฉบับเก่า ดังนั้น ช่างภาพจึงมีลิขสิทธิ์ในฟิล์มและมีอิสระในการหาผลประโยชน์ไม่ว่าโดยรูปแบบใดในอนาคตจากฟิล์มที่ตนได้ถ่ายภาพใด ๆ ไว้ ด้วยเหตุนี้ การใช้สิทธิของช่างภาพจึงอาจเป็นที่เสียหายแก่บุคคลใด ๆ ที่ว่าจ้างช่างภาพผู้นั้น ให้ถ่ายภาพหรือถ่ายภาพยนตร์ โดยมีการกระทำซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่วนบุคคลหรือภายในโดยเฉพาะของผู้ว่าจ้าง ดังนั้น กฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษฉบับใหม่นี้ จึงบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ว่าจ้าง โดยถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ประเภทสิทธิในความเป็นส่วนตัวในภาพถ่ายหรือภาพยนตร์ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 85 ว่า ในกรณีที่ลิขสิทธิ์ในงานยังคงมีอยู่ บุคคลใดได้ว่าจ้างให้มีการถ่ายภาพหรือถ่ายภาพยนตร์เพื่อวัตถุประสงค์ เป็นการลับหรือส่วนตัว บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิในการห้ามมิให้ทำสำเนาของงานนั้น เผยแพร่สู่สาธารณะ หรืองานนั้นได้ถูกนำออกแสดงแก่สาธารณะ หรือเผยแพร่ภาพหรือเสียงหรือรวมถึงการบริการทางโปรแกรมทางสายในงานนั้น

นอกจากการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ทั้ง 4 ประเภทที่ได้กล่าวถึงข้างต้นกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับใหม่ของอังกฤษได้บัญญัติกรรมสิทธิ์อีกประเภทด้วย แต่นำไปบัญญัติไว้ในบทบัญญัติอันเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ กล่าวคือ สิทธิในการเปิดเผยงาน หรือโฆษณางานแก่สาธารณะ (Right of disclosure) แต่เดิมในประเทศอังกฤษสิทธิประเภทนี้ จะได้รับการคุ้มครองโดยสองทางคือ โดยกฎหมายอันว่าด้วยการละเมิดความไว้วางใจ (The law of breach of confidence) และโดยกฎหมายคอมมอนลอว์ลิขสิทธิ์ซึ่งได้มีการวินิจฉัยไว้ในคดี Prince Albert V. Strange (1849) แต่ต่อมาหลักการละเมิดคอมมอนลอว์ลิขสิทธิ์ซึ่งศาลได้กำหนดใน คดีนี้ ได้ถูกยกเลิกไปโดยการบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ขึ้นในเวลาต่อมาซึ่งภายใต้การพัฒนากฎหมายลิขสิทธิ์จนถึงฉบับปัจจุบัน มาตรา 18 (1) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ หรือเจ้าของลิขสิทธิ์ในการนำต้นฉบับออกเผยแพร่เป็นบุคคลแรก หากบุคคลใดนำงานต้นฉบับออกเผยแพร่โดยปราศจากความยินยอมของผู้สร้างสรรค์ ถือว่าบุคคลนั้นได้กระทำ

ละเมิดลิขสิทธิ์แก่ผู้สร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้ผลของบทบัญญัตินี้จึงเป็นการกำหนดให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ มีสิทธิเป็นคนแรกในการนำงานออกเผยแพร่โดยปริยาย เพียงแต่กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์อีกบุคคลหนึ่งด้วย และสิทธิที่จะบังคับใช้นั้นมิใช่มาจากบทบัญญัติในส่วนของกรรมสิทธิ แต่มาจากสิทธิตามบทบัญญัติในส่วนของ การคุ้มครองลิขสิทธิ์¹⁷

4.5) การบังคับใช้หลักกฎหมายกรรมสิทธิในการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในกฎหมายลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับ "กรรมสิทธิ" ในการคุ้มครองงานสร้างสรรค์แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นไปตามอายุแห่งการคุ้มครอง และเนื้อหาของหลักกรรมสิทธิ

ในประเทศที่กฎหมายลิขสิทธิ์บัญญัติไว้ว่ากรรมสิทธิจะคงอยู่ตลอดไป จะมีการเสนอวิธีการทางกฎหมายไว้ในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยสอดคล้องกับตามที่มาตรา 6 ทวิ วรรคสองของอนุสัญญาเบอร์น์ ฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส บัญญัติว่ากรรมสิทธิจะคงมีอยู่อย่างน้อยที่สุดจนกระทั่งหมดอายุสิทธิในทางเศรษฐกิจ และการที่เนื้อหาของกรรมสิทธิ "ที่ยังคงมีอยู่" จะลดน้อยลงในกฎหมายของบางประเทศสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงภายในอย่างชัดเจนโดยรักษาไว้ซึ่ง "สิทธิในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของงาน" เท่านั้น¹⁸ ซึ่งสามารถตีความได้ว่ากฎหมายไม่ได้ขัดขวางการดัดแปลง การเรียบเรียงเสียงประสาน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขทั้งหมด แต่มิให้กระทำการที่เป็นการบิดเบือนอย่างร้ายแรง กล่าวคือ สามารถก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อเกียรติยศและชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์เท่านั้น

การที่ลักษณะที่แท้จริงของกรรมสิทธิซึ่ง "คงอยู่ตลอดไป" ดังกล่าวซึ่งส่วนใหญ่เป็นลักษณะที่เกี่ยวพันกับสังคมที่มีไว้เป็นเรื่องส่วนตัวจะปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้นในกฎหมายลิขสิทธิ์

¹⁷ Merkin, Copyright, Design, and Patents : The New Law, p. 252-253.

¹⁸ มาตรา 25 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ของบราซิล ค.ศ. 1916

ที่บัญญัติว่า องค์การของรัฐหรือองค์การของผู้สร้างสรรค์มีสิทธิในการดำเนินคดีด้วยเช่นกัน เช่น ในกฎหมายของฝรั่งเศส อิตาลี ยูโกสลาเวีย และสวีเดน¹⁹ เป็นที่น่าสังเกตว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ของทั้งสี่ประเทศดังกล่าว บัญญัติว่าสิทธิขององค์การของรัฐจะคงมีอยู่ตั้งแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่กรรม กล่าวคือ แม้จะอยู่ในระหว่างอายุแห่งการคุ้มครองสิทธิในทางเศรษฐกิจก็ตาม

ในบางประเทศ ได้กำหนดให้องค์การของรัฐหรือองค์การอื่น ๆ ที่ได้รับมอบอำนาจจากรัฐ มีสิทธิดำเนินคดีแก่ผู้กระทำการบิดเบือนหรือดัดแปลงงานสร้างสรรค์ที่ตกเป็นสาธารณสมบัติ²⁰ ดังเช่นในกรณีของประเทศอิตาลี ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์บัญญัติว่า "กรรมสิทธิ์นั้นคงมีอยู่ตลอดไป ไม่จำกัดเวลา" แต่เนื่องจากมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายในกรณีงานสร้างสรรค์ได้ถูกบิดเบือน ทั้งนี้ ทายาทของผู้สร้างสรรค์ไม่ได้สนใจแต่อย่างใด ต่อมาจึงได้มีการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อให้องค์การของรัฐเข้ามาทำหน้าที่ดูแลผลประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์ หรือองค์การอื่น ที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเพื่อคุ้มครองกรรมสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ ในกรณีที่มีการใช้ประโยชน์งานแล้วบิดเบือนงานนั้น หรือนำความเสื่อมเสียมาสู่ชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์

ดังนั้นการที่กำหนดให้องค์การของรัฐหรือองค์การอื่น ๆ แต่เพียงผู้เดียวเท่านั้นที่มีสิทธิในการดูแลรักษาประโยชน์ในงานที่ตกเป็นสาธารณสมบัติ จึงเป็นผลดีในการบังคับใช้กฎหมาย และยังหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งระหว่างผู้สืบสกุลและทายาทอื่น ๆ ของผู้สร้างสรรค์

¹⁹ มาตรา 20 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1957 ของฝรั่งเศส , มาตรา 23 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1941 ของอิตาลี , มาตรา 81 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1978 ของยูโกสลาเวีย , มาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1960 ของสวีเดน

²⁰ มาตรา 21 (1) และ (3) แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1969 ของอิตาลี

4.2.2 การคุ้มครองงานอันตกเป็นสาธารณสมบัติโดยใช้ระบบจ่ายค่าธรรมเนียมการใช้งาน (Domain Public Payant)

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่องานสร้างสรรค์ใดได้หมดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์แล้ว ย่อมถือว่างานนั้นตกเป็นสาธารณสมบัติ กล่าวคือ ประชาชนใช้สอยงานได้โดยไม่ต้องขออนุญาตหรือจ่ายค่าตอบแทนแต่อย่างใด หรืออาจกล่าวได้ว่า เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมสิ้นสุดซึ่งอำนาจผูกขาดที่กฎหมายให้ไว้ ซึ่งได้แก่สิทธิในทางเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม โดยที่งานอันเป็นสาธารณสมบัติ (works in public domain) รวมทั้งงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นงานที่จำเป็นต้องอนุรักษ์และส่งเสริมให้มีการเผยแพร่กันอย่างถูกต้อง ดังนั้น ประเทศในทวีปยุโรป เช่น อิตาลี อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น ได้มีการจัดตั้งระบบการจ่ายค่าธรรมเนียมการใช้งานอันเป็นสาธารณสมบัติ ซึ่งเป็นระบบที่รัฐเข้ามาดูแลการใช้สอยงานและอนุรักษ์มิให้งานถูกบิดเบือน หรือเสียหาย และยังเป็นการช่วยเหลือทายาทของผู้สร้างสรรค์หรือศิลปินคนอื่น ๆ โดยการจัดตั้งกองทุนซึ่งรวบรวมเงินจากบุคคลที่ใช้สอยงานเพื่อแสวงหากำไร ซึ่งรัฐได้เรียกเก็บจากบุคคลที่ขออนุญาตใช้งานอันเป็นสาธารณสมบัติ และเรียก "ค่าธรรมเนียม" ที่รัฐได้เรียกเก็บว่าเป็น "ภาษีทางวัฒนธรรม" (Cultural Levy)²¹

แนวความคิดในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการใช้งานได้ถูกนำไปบัญญัติในกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศในทวีปลาตินอเมริกา แอฟริกา ดังจะได้พิจารณาดังต่อไปนี้

1. กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศอาร์เจนติน่า

หลักการจ่ายค่าตอบแทนในการใช้งานอันเป็นสาธารณสมบัติ เป็นหลักการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับที่ 1224/98 ค.ศ. 1959 โดยกำหนดให้บุคคลที่ทำการพิมพ์ ทำซ้ำ หรือเผยแพร่งานอันเป็นสาธารณสมบัติในประเทศอาร์เจนติน่าต้องจ่ายค่าธรรมเนียมให้กับกองทุนศิลปแห่งชาติ (The national Fund of Arts)

²¹ Dietz ,Copyright in European Comunity, (1979),p.152.

สำหรับการเก็บค่าตอบแทนในการใช้สอยงาน กองทุนศิลปะแห่งชาติได้มอบอำนาจ การเก็บเงินให้กับ Societes S.A.D.A.I.C. and Argentores และ AADI - CAPIE โดยเงินดังกล่าวจะถูกนำไปใช้เพื่อการส่งเสริมศิลปะโดยจะให้เงินอุดหนุนส่งเสริม ทุนการศึกษา และรางวัลต่าง ๆ แก่ศิลปินรุ่นเยาว์ และผู้ประพันธ์รุ่นเยาว์รวมทั้งใช้ในกิจการสังคมและ สวัสดิการเพื่อประโยชน์ศิลปินและนักประพันธ์

2. กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศอูรุกวัย

ตามกฎหมายเลขที่ 19739 เกี่ยวกับลิขสิทธิ์วรรณกรรมและศิลปะ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1938) ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองงานศิลปะซึ่งตกเป็น สาธารณสมบัติ โดยบุคคลทั่วไปสามารถใช้สอยงานนั้นได้ แต่จะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมตามที่ กำหนดโดยคณะกรรมการลิขสิทธิ์ (Donsejo de los Derechos de Author)

สำหรับประเทศในทวีปยุโรป ซึ่งมีการให้ความคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ โดยการเก็บค่าธรรมเนียมการใช้งาน ได้แก่

1. กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเชค

งานสร้างสรรค์ซึ่งตกเป็นงานสาธารณสมบัติในข่ายของระบบการจ่ายเงิน โดยผู้ใช้ สอยงานต้องจ่ายค่าธรรมเนียมให้แก่กองทุนวัฒนธรรม ตามอัตราที่กำหนดไว้

2. กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศอังกาเร

กฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกาเร ได้นำระบบการเก็บค่าธรรมเนียมการใช้งานอันเป็น สาธารณสมบัติมาบัญญัติไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ มาตรา 15 a ความว่า "หลังจากสิ้นอายุ แห่งการคุ้มครองสิทธิทางเศรษฐกิจของผู้สร้างสรรค์ ผู้ใช้สอยงานจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียม ตามที่กฎหมายกำหนด"

3. กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศส องค์การที่มีหน้าที่เก็บค่าธรรมเนียมในการใช้สอยงานวรรณกรรม ได้แก่ The Caisse Nationale des Lettres ซึ่งจะเป็นผู้เก็บค่าธรรมเนียมการจัดพิมพ์งานวรรณกรรมจากบรรดาสำนักรพิมพ์ต่าง ๆ ในอัตราร้อยละ 0.2 ของยอดจำหน่ายหนังสือ แต่สามารถเก็บค่าธรรมเนียมได้ภายในระยะเวลา 15 ปีเท่านั้น

4. กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศอิตาลี

กฎหมายลิขสิทธิ์ของอิตาลี มาตรา 176 ได้กำหนดให้ผู้ใช้สอยงานอันตกเป็นสาธารณสมบัติต้องจ่ายค่าธรรมเนียมให้แก่ SIAE ซึ่งเป็นสมาคมที่มีหน้าที่เก็บค่าใช้สอยงาน

5. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติในประเทศไทย

ในการพิจารณามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณในประเทศไทยนั้นสามารถพิจารณาได้ดังนี้

5.1 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์

กฎหมายไทยได้ยอมรับหลักการของกรรมสิทธิ์ไว้เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 (มาตรา 15 วรรค 4) ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ว่า " ในกรณีที่ได้มีการโอนลิขสิทธิ์ไปแล้วตามวรรค 2 ผู้สร้างสรรค์ยังมีสิทธิโดยเฉพาะที่จะห้ามมิให้ผู้รับโอนบิดเบือน ตัดทอน ตัดแปลง หรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้น จนเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ "

หลักเกณฑ์เรื่องกรรมสิทธิ์นี้ ไม่เคยปรากฏในบทบัญญัติแห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยมาก่อน แต่ได้มีการนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 นี้ ปรากฏตามเหตุผลในร่างที่แก้ไขพระราชบัญญัติ คุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474

ดังนี้ " ได้มีการแก้ไขถ้อยคำและเพิ่มเติมวรรคสี่ เพราะช่วยรักษาชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์อันเป็น Moral Right ไม่อาจโอนไปตามการโอนลิขสิทธิ์ ตามอนุสัญญาที่ไทยเป็นสมาชิกอยู่ กรณีนี้จะกำหนดอย่างไรก็ได้ แต่ไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาที่แก้ไขใหม่ ค.ศ. 1971 (Paris Act) ก็ต้องจัดให้มีสิทธินี้ และตามอนุสัญญานั้นกำหนดให้สิทธินี้ตกทอดไปยังทายาทหรือผู้ใดก็ได้ ถ้าผู้สร้างสรรค์ตาย แต่จะได้แก่ใครบ้างเป็นไปตามกฎหมายภายในจนกว่าจะครบ 50 ปี หลังจากผู้สร้างสรรค์ตายจึงเห็นว่า ไม่ควรกำหนดหลักให้ตกทอดไปในกรณีตาย เพราะเหตุผลในเรื่องนี้น่าจะเป็นเรื่องทางจิตใจของผู้สร้างสรรค์ โดยเฉพาะตัวมากกว่า

จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์การคุ้มครองกรรมสิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยกำหนดไว้นั้น ค่อนข้างแคบเมื่อเปรียบเทียบกับการให้ความคุ้มครองกรรมสิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ตามที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศอื่นดังที่กล่าวมาแล้วในส่วนก่อน แม้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มคอมมอนลอร์ ซึ่งแต่เดิมไม่ยอมรับหลักกรรมสิทธิ ก็ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การคุ้มครองกรรมสิทธิไว้โดยชัดเจนถึง 4 ประเภท ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว พิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 15 วรรค 4 จะเห็นว่ากฎหมายไทยให้ความคุ้มครองกรรมสิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ในการห้ามผู้รับโอนบิดเบียน ตัดทอน ดัดแปลง หรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้นจนเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์หรือสิทธิในการในการคงไว้ซึ่งบูรณภาพของงาน (Right of integrity) เท่านั้น หาได้บัญญัติไปถึงหลักเกณฑ์อื่น ๆ เช่น สิทธิในการแสดงตนเป็นผู้สร้างสรรค์หรือสิทธิในการห้ามมิให้มีการแอบอ้างชื่อตนเป็นผู้สร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้ หากเกิดปัญหาขึ้นอาจจะต้องนำกฎหมายฉบับอื่น เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด มาปรับบังคับใช้ดังที่ศาลอังกฤษได้กระทำมาก่อนมีการบัญญัติใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับปัจจุบัน

5.2 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติในกฎหมายอื่น ๆ

ในการให้ความคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัตินั้น นอกจากจะอาศัยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 แล้ว ยังอาจพิจารณามาตรการทางกฎหมายอื่น ๆ อาทิเช่น ประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม 2535 ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

(1) พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535

เป็นกฎหมายพิเศษที่มีวัตถุประสงค์คุ้มครองโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ซึ่งเป็นทั้งอสังหาริมทรัพย์หรือเป็นสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ หรือ สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของโบราณสถาน ไม่ว่าจะเป็นซาก- พืชซากสัตว์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์ เป็นประโยชน์ในทางศิลปหรือ ประวัติศาสตร์ (มาตรา 4)

หากพิจารณาจากความหมายดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองตัวทรัพย์สินซึ่งอาจโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุมิให้ต้องเสียหายหรือถูกทำลายไป ในส่วนที่เกี่ยวกับงานอันเป็นสาธารณสมบัติอาจอยู่ในข่ายที่จะได้รับการคุ้มครอง หากได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ นอกจากนี้กฎหมายฉบับดังกล่าวยังห้ามมิให้บุคคลทำเทียมซึ่งโบราณวัตถุโดยมิได้รับอนุญาตอีกด้วย

(2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

โดยที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายทั่วไป ซึ่งสามารถนำมาใช้บังคับเพื่อคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบัญญัติของกฎหมายในลักษณะ ละเมิด ในมาตรา 420 ซึ่งได้บัญญัติว่า " ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดย ผิดกฎหมายให้เขาเสียหาย ถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิ อย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น "

บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวสามารถคุ้มครองงานศิลปกรรมในกรณีที่มีผู้ทำความเสียหายแก่ตัวงาน เช่น ภาพวาด รูปปั้น ให้ได้รับความเสียหาย รวมทั้งสามารถคุ้มครองชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ในกรณีที่มีผู้ดัดแปลงงานและเป็นผลกระทบต่อชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์

(3) ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายทั่วไปเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้บังคับเพื่อคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นในกรณีความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน ซึ่งมีผู้ทำความเสียหายแก่ตัวงานศิลปกรรม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ว่า รัฐได้เล็งเห็นความสำคัญในการให้ความสำคัญในการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า งานสร้างสรรค์โดยบุคคลในสังคมย่อมเป็นที่ต้องการของประชาชนที่จะชื่นชมในสุนทรียภาพของงาน รวมทั้งงานสร้างสรรค์ยังเป็นสิ่งบ่งบอกถึงวัฒนธรรมและความเจริญของงานในอารยธรรมของประเทศชาติ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพของสังคมที่มีการสร้างสรรค์งานนั้น ด้วยเหตุนี้ งานที่หมดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ และตกเป็นสาธารณสมบัติย่อมหมายความว่างานนั้นได้เป็นของประชาชน ดังนั้น รัฐย่อมมีความชอบธรรมที่จะเข้าปกป้องดูแลงานเหล่านั้นต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงระบบของการให้ความคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ จะเห็นว่าประกอบด้วยสองระบบใหญ่ ๆ กล่าวคือ ประการแรก ระบบที่ใช้หลักกฎหมายธรรมสิทธิเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น กฎหมายลิขสิทธิ์อิตาลี กฎหมายลิขสิทธิ์ฝรั่งเศส และในประการที่สอง ระบบที่ใช้การจ่ายค่าตอบแทนในการใช้งานอันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น กฎหมายลิขสิทธิ์ของอูรุกวัย กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศโบลิเวีย

อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทย พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายโดยเฉพาะในการให้ความคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติ ไม่ว่าจะเป็นงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและงานที่หมดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ แม้ว่าจะได้อาศัยมาตรการทางกฎหมายทั่วไป เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ก็ไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้ในทุกกรณี

4.2 ข้อเสนอแนะ

โดยที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่รุ่งเรืองมาแล้วแต่อดีต มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองไม่น้อยชนชาติใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งมีอยู่ทุกภูมิภาคทั่วประเทศและมีการสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน โดยไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้สร้างสรรค์และถือเป็นสาธารณสมบัติ จึงได้มีผู้นำมาใช้โดยไม่มีการควบคุม เพราะถือว่าเป็นสมบัติส่วนรวมของประเทศชาติ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันได้มีการนำเอาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้สอยประโยชน์อย่างไม่เหมาะสม เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้มีการดัดแปลงหรือทำให้เสียคุณค่าและเอกลักษณ์ของประเทศชาติ จึงจำเป็นต้องมีการคุ้มครองโดยมาตรการทางกฎหมายดังเช่นอารยประเทศในโลก

ในการให้ความคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัตินี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ประเทศไทยควรให้ความคุ้มครองโดยการบัญญัติกฎหมายพิเศษขึ้นมาคุ้มครองเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และนิพนธ์ภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2534 โดยมีเหตุผลดังต่อไปนี้

4.2.1 ในการให้ความคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติซึ่งหมดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ควรให้การคุ้มครองเฉพาะงานบางประเภทที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและสมควรอนุรักษ์ไว้เพื่อประโยชน์ของชนรุ่นหลัง และถ้าหากให้ความคุ้มครองในกฎหมายลิขสิทธิ์อาจทำให้เกิดความสับสนในการใช้กฎหมาย กล่าวคือ ทำให้ประชาชนเข้าใจว่ากฎหมายคุ้มครองงานทุกประเภท

4.2.2 ในการให้ความคุ้มครองงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในประเทศไทย โดยที่ยังมีความจำเป็นในการค้นคว้ารวบรวมงานที่มีอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาอีกพอสมควร ดังนั้น การให้ความคุ้มครองโดยอาศัยกฎหมายพิเศษจึงเป็นการเหมาะสมสำหรับประเทศไทย

นอกจากนี้แล้ว ในการให้ความคุ้มครองงานอันเป็นสาธารณสมบัติไม่ว่าจะเป็นงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหรืองานที่หมดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ผู้ออกกฎหมายควร

(1) กำหนดค่านิยามของงานซึ่งหมดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ และงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้ชัดเจน และควรบัญญัติแยกกัน กล่าวคือ

"งานซึ่งหมดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์" หมายถึง "งานสร้างสรรค์ซึ่งหมดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 หรือกฎหมายลิขสิทธิ์อื่นใด รวมทั้งงานสร้างสรรค์ที่ได้สร้างสรรค์ก่อนที่มีกฎหมายคุ้มครองและเป็นงานที่ได้สร้างสรรค์โดยบุคคลที่มีสัญชาติไทย" และ

"งานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน" หมายถึง "งานที่ได้สร้างสรรค์โดยชนชาติไทยที่สืบทอดจากชนรุ่นหนึ่งไปถึงอีกรุ่นหนึ่งไม่ว่าจะเป็นงานวรรณกรรม ศิลปกรรม และงานดนตรีกรรม"

(2) กำหนดประเภทของงานที่ได้รับการคุ้มครอง

ผู้วิจัยเห็นว่ากฎหมายควรให้ความคุ้มครองเฉพาะงานวรรณกรรม ศิลปกรรม และดนตรีกรรมเฉพาะเนื้อร้องเท่านั้น ส่วนทำนองเพลงนั้นผู้วิจัยเห็นว่าสามารถอนุญาตให้มีการดัดแปลงได้

(3) กำหนดเงื่อนไขแห่งการคุ้มครอง เช่น

(3.1) ควรขึ้นทะเบียนงานที่ได้รับการคุ้มครอง เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2534

(3.2) ในการกำหนดลักษณะงานที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนั้นควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

(3.2.1) เป็นงานที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

(3.2.2) เป็นงานที่แสดงออกซึ่งสุนทรียภาพทางด้านวรรณกรรม หรือ ศิลปกรรมที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามิลักษณะเช่นนั้น หรือ

(3.3.3) เป็นงานที่สมควรอนุรักษ์ไว้เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ

(4) ควรบัญญัติการกระทำต่องานที่ได้ขึ้นทะเบียน ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิด ต่อกฎหมาย เช่น ห้ามการดัดแปลง ทำซ้ำ นำออกโฆษณางานโดยมิได้รับอนุญาต

(5) ควรเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการใช้สงวนงานที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ ในกรณีที่เป็นการใช้สงวนในเชิงพาณิชย์ เช่น การทำซ้ำ การนำออกโฆษณา โดยจะ เสียค่าธรรมเนียมในอัตราที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ค่าธรรมเนียมที่รัฐเรียกเก็บดังกล่าว ต้องนำมาใช้จ่ายดังต่อไปนี้

(5.1) เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารการจัดเก็บและดูแลงานอันเป็น สาธารณสมบัติ ร้อยละ 40

(5.2) นำมาสมทบเป็นกองทุนเพื่อเป็นรางวัลแก่ผู้สร้างสรรค์คนอื่น ๆ ร้อยละ 40

(5.3) นำมาเป็นเงินสวัสดิการให้กับทายาทของผู้สร้างสรรค์ที่ได้ถึง แก่กรรม อีกร้อยละ 20 โดยจะต้องเป็นทายาทในลำดับที่หนึ่ง

(6) จัดตั้ง " คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ " ซึ่งประกอบไปด้วยอธิบดี กรมทรัพย์สินทางปัญญา เป็นประธาน และคณะกรรมการอื่น ๆ อีก 5 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ ในสาขาอื่น ๆ เพื่อพิจารณางานอันเป็นสาธารณสมบัติเพื่อขึ้นทะเบียน

(7) กำหนดข้อยกเว้นในการใช้งาน

(7.1) การใช้งานเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

(7.2) การใช้งานเพื่อประโยชน์ส่วนตัว

(8) กำหนดโทษทางแพ่งและทางอาญา เมื่อมีการฝ่าฝืนกฎหมาย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กำธร กำประเสริฐ. คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมาย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคณะ. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด, 2527.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์. รายงานผลการวิจัย ทูรัชดาภิเษกสมโภช, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสิทธิ์การพิมพ์, 2528.
- ปรีชญาดิพนธ์. คดีละเมิดลิขสิทธิ์. จัดพิมพ์โดยบริการส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด, 2528.
- มานะ นิตยาภรณ์, ดร. คำอธิบายพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม กฎหมายสิทธิบัตรและพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2527.
- ธัชชัย ศุภผลศิริ, คำอธิบายหลักกฎหมายลิขสิทธิ์, กรุงเทพมหานคร : บริษัท นิมนต์ จำกัด, 2535 .
- สมพร นพมหิตาธรและศรีนิตา นพมหิตาธร. คู่มือกฎหมายลิขสิทธิ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2527.
- เสริมชัย พลพัฒน์นาฎฤกษ์. คำอธิบายพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์ ทะเบียนพาณิชย์และการบัญชี. กรุงเทพมหานคร : รัชดาธรรม์การพิมพ์และหล่อตัวพิมพ์, 2504.
- ศิลปากร, กรม. รวมเอกสารกฎหมายลิขสิทธิ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อุไรเน็ค. โปรดักชั่น, 2527.

บทความวารสาร

- กิติศักดิ์ ปรกติ , "การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในกฎหมายไทย" วารสารนิติศาสตร์ 13(2526) : 1-38.
- จรัญ ภักดีธนากุล , "ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521" ตุลพาห 30 (กันยายน - ตุลาคม 2526) : 890 - 110.
- ชวลิต อรรถศาสตร์ , "ลิขสิทธิ์ภายในประเทศ" วารสารกฎหมาย 9(มิถุนายน 2527) : 128 - 172.
- ฉัษชัย ศุภผลศิริ , "องค์ประกอบมูลฐานของงานอันมีลิขสิทธิ์" วารสารกฎหมาย 9(มิถุนายน 2527) : 173 - 190.

ภาษาอังกฤษBooks

- Cornish, W.R. Intellectual Property : Patents , Copyright , Trade Marks and Allied Right, London : Sweet & Maxwell, 1981.
- Doi , Teruo. The intellectual Property of Japan, Sithoff and Nordhoff, 1980.
- Flint, Micheal F. A User's Guide to Copyright. London : Butterworths, 1980.
- Laddie, Hugh.et. al., The Modern Law of Copyright , London : Butterworths, 1980.
- Nimmer, Melville B. Nimmer on Copyright, Vol. 1, New York : Matthew Bender ,1975.
- Stewart , Stephen M. International Copyright and Neighbouring Rights, London : Butterworth ,1983.
- UNESCO , The ABC of Copyright , United Nation Educational, Scientific and Cultural Organization, 1981.

ประวัติผู้แต่ง

นายเรวัต ล้ำเลิศสุข เกิดเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2507
สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัย ศรีปทุม เมื่อปี 2529
ปัจจุบัน เป็นผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด วัฒนชัยปิโตรเลียม

D
P
U